

Norge i Billeder

...med...

Indledning og korte Beskrivelser

—: af:—

Rasmus B. Anderson, U. D.

forhenværende amerikansk
Gesandt til Danmark

forfatter af "Norse Mythology," "First Chapter of Norwegian Immigration," o. s. v.

CHICAGO

JOHN ANDERSON PUBLISHING CO.

EIERE SKANDINAVENS BOGHANDEL

1900

7

75446

Library of Congress
TWO COPIES RECEIVED
NOV 14 1900
Copyright entry <i>Nov. 14, 1900</i>
No. <i>a 28049</i>
SECOND COPY
Delivered to
ORDER DIVISION
DEC 11 1900

Entered according to Act of Congress in the year 1895, by the
Normanden Publishing Co.
in the office of the Librarian of Congress at Washington, D. C.

Entered according to Act of Congress in the year 1899, by the
John Anderson Publishing Co.
in the office of the Librarian of Congress at Washington, D. C.

1

211
589

118

De mange amerikanske Hjem, hvori der endnu findes
Interesse for og Kjærlighed til...

vort kjære gamle Norge

er _____

disse Billeder tilegnede.

Indledning.

I denne Indledning vil jeg gjentage noget af, hvad jeg sagde ved Festen paa Norges Dag ved Verdensudstillingen i Chicago den 17de Mai 1893.

Det er et fortjenstfuldt Foretagende af "Normanden"s Forretningsfører, Hr. P. D. Thorson, at udbrede blandt sine Landsmænd i Amerika Billeder af vort underdeilige Fædreland, og han vil uden Tvivl høste rigelig Paaskjønnelse derfor.

Det er morsomt at tale og skrive for gamle Norge, og jeg stulde bare ønske, at jeg var bedre udrustet til paa en værdig Maade at tolke de Norges Følelser for det Land, til hvis Ære og Berømmelse disse Billeder udgives.

Udgiverne har opfordret mig til at benytte det norske Sprog til den Text, som skal ledsage Billederne. Det er mig kjært at rette mig efter deres Ønske, thi jeg kan med største Fortrøstning gjøre Digterens Ord til mine egne, naar han synger:

"Eg elsker deg, mit fagra Maal,
um enn i Fjellur klædt;
eg elsker deg, som med dit Staal
du står deg fram til Net.

Eg elsker deg um Tidi heiv
paa deg med Stein og Sujo;
eg elsker deg, um so eg skreiv
din Saang til Lifferd no."

Det er ingen tom Talemaade, naar jeg siger, at vi Nordmænd, som bor og bygger paa Nordvestens solbestraalede Prærier og i hver en Arog af det store Amerika, endnu elsker det Land under Nordstjernen, det Land, som ligger mod den evige Sne; det havomgivne, østbeholdte, klippefaste, gjæde, gamle Norge.

"Norge i Billeder" har væsentlig til Hensigt at vække i os Minder om

"De gamle stolte Fjeld
med høie Tinder og dybe Væld,
med Skog om Varmen
og Fern i Armen
til Tidens Kvæld."

De smukke Landstaber, som fremstilles i disse Blade, skal lære os at

"Elfte alle de Vætte smaa,
de stolte Fosse og Fjorde blaa,
de Søer blanke,
hvis stille Tanke
kan Stjerner naa."

Det skal lidt efter lidt gaa op for hele den vesterheimste Befolkning, at

"Kun høit i Norden,
trods Mørkets Aaand,
kan Sommerlyset
faa Overhaand,

faa Aftengløden
og Morgenroden
gaa Aaand i Aaand."

Ja, jeg ved, at mine Læsere er enig med mig, naar jeg siger, at hvis der findes noget Land i den hele Verden, som fortjener at elskes og beundres for sin storartede Natur, sine skønne, skovbevogede Aaser, speilklare Fjeldvande, ventlige Fjodder, blanke Fjorde, vilde Fjoller, tindrende Fjæbræer, imponerende, brummende Fosseer, jublende og brusende Elve, dybe, mørke, trange og tankefulde Dale, sine stolte, margfulde og dybsindige Mytter, Sagaer, Sagn, Eventyr og Folkelov, sin Fuglesang, Blomsterduft og Fjeldmelodier, sin glødende Midnatsol og brogede Nordlysbrimmel; dersom der i den hele Verden, siger jeg, gives noget Land, som fortjener at elskes og beundres for sin majestætiske Natur og for sit indholdsrige Folkeliv, da ved jeg, at hver eneste en af mine Læsere er enig med mig, naar jeg erklærer, at dette Land maa i Sandhed være Norge. Hvem kan glemme det underdelige Hardanger, "hvor Droskens Tone kvægede og forjonebde i det klippevalte Tempelfor?" Kan nogen glemme "de mørke, kirkefille Dale uden Arner, uden Sti og Ravn?" Den, som har været i Hardanger, glemmer aldrig "de deilige Taarebirte, som skjælvde ved de sorte Elve," eller "den fagre Skoven, som hænger frodigt over Voven fra det lune, farverige Fjeld." Man glemmer aldrig "de nøgne Strande, hvor de klippestore Hvaler lande under Tordners og Orkaners Gny," og hellerikke "de dybe Bugter, hvor de røde Frugter gro ved Bredden i Snekkens Vg." Aldrig, nei aldrig kan nogen glemme den Vrimmel af vilde Fjoller, som paa Folgefonden splitter Skyen ad. Eier du, min kjære Læser, en Gnist af poetisk Sands, saa tæller du Bergelands og Welhavens Beskrivelser af Hardanger blandt dine dyrebarste literære Statte.

Kan du fra Valdres glemme dit Fædreland, du, som i dine Barndomsdage frydede dit Syn med Fagermæs og Wangsmjøsen og lyttede til den yndige Beinaelvs Harpepil?

Hvorledes kan Norge glemmes af dig, som er opvoget i Thoten eller paa Hedemarken, ved den store Mjøsens Bredder, hvor man træder paa Roser, hvor man sætter sin Fod.

Kan du fra Telemarken glemme dit Fødeland, du, som i din Barndom berusedes af den tindrende Sommerluft, som aander saa varmt og vederkvægende fra Pandak og Totaf Vand; du, som har sunnet Jenterne i Runddandsen, medens Møllargutten sorte Buen, og de blødeste Toner silede fra hans Streng? Kan du huske, hvor hans Fete sang og graat og lo, og hvorledes Tonerne kom rullende som vældige Kugler, naar han spillede sine Springdands og Hallinger? Jeg har selv vandret giennem den fagre Fladald, det yndige Silfjord, den friske Morgedal og det storflagne Vinje, og jeg kan næsten misunde en den Ære at have slettet sin Barndoms-

saga sammen med Volkesjø, Gaustaffjeld og Rjukanfoss. Jeg ved, hvad det er at sidde i det skjønne, smukke Gaustaffjelds Stygge og drømme sig bergtagen ved Rjukanfossens fortryllende Brummen og Susen.

Blandt mine Læsere har jeg en Sogning, og jeg vil spørge ham: Kan du glemme dit hjære, malmstærke Sogn, hvor Fjeldene atdeles overvælter Bestueren, hvor den vældige Morkafoss styrter sig voldsomt i Afsgrunden, hvor den mægtige Justedals Bræ blinker med sin evige Sne mod Himmelen Sol, og hvor Tusinder af dunlette, uddhvide Fossjer græder ned ad Fjeldets veirbidte Sider? End du fra Røss, da, kan du glemme Norge, du, som har sluttet Fosterbroderskab med den smilende Rosjevangelen og den strattende Vindfoss, du, som har vandret langs Rundalsørens Bredder og seet Lønehorjien smelte til det røde Guld i Aftenjolens Straaler?

At skildre Nordlandets brogede Landskaber, hvor Troldene selv har skabt Torghatten, Lokompen og Hestmanden, hvor de Syd Søstre danner den prægtigste Sølvkjæde, og hvor Svartisen truer med at taste sig i selve Havet; at beskrive den forfærdelige Malmstrøm samt Vofotens bratte Styrtninger og dens tattede Tinder, som stige lodret op af Havet, se det overstrider mine ringe Evner. Vil du danne dig en Ide om det mest forrevne, det mest storartede og maleriske, som vort hjære Norges Kyst har at opvise, saa reis selv deryp og se paa de store kjæmpemæssige Mure med Taarne og Tinder i Midnatsjølens Glød, og du vil der finde et Naturstuepil uden Sideskytte i hele Verden. Ja, "har du seet den Gjendineggen nogen Gang? Den er halve Milen lang, og kvas bortover som en Ljaa." Har du seet Fotunfjeldene og Galdhøpig, Troldtinderne og Koraffjeld med Føfel blaa, da maa du indrømme, at

"Norges bedste
Værn og Fæste
er dets gamle Fjeld.
Stumte Død sig skjuler

i dets dybe Huler;
Varden oppe
paa dets Toppe
spejder Dag og Kvæld."

Jeg har selv gjort mine Pilgrims-Vandringer til de fleste Egne af Sagalandet, og det mægtige Indtryk, som den storflagne Natur gjorde paa min Sjæl, vil Tiden ikke kunne udslette.

Medens jeg har Ordet, vil jeg benytte Anledningen til at minde mine Landsmænd her i Leif Eriksons Vinland om, at det er af Bigtighed for os at vedligeholde Interessen for vor norske Krv. Intet i mit Liv har givet mig større Glæde end alle de Traade, som knyttede mig til gamle Norge, og jeg er taknemmelig for, at det faldt i min Lod for det første at blive født af norske Forældre og for det andet at saa mine Tanker og mit Sind henledet paa Nordens rige Statte. Det glæder mig ogsaa, at jeg har havt Anledning til at føre andre til det Rigdomsraald, som det høie Nord byder enhver, der har Sands for det, som er stort og skjont og alvorfuldt. Vi maa undervise vore Børn om vore norske Forældre til Giind og Kuste, om de gjæve Mænd, som satte Eidsivaloven som en Fakkelfrands i det gamle Maal og stode luttende til Lagmanden og Dommeren; thi det var Loven, den sande Folkelonge, som der talte paa Thinge. Jeg hører høit og her en Stemme, som bebrejder mig, at jeg dyrker Fortiden for meget og glemmer vor egen Tid, som om der ingen Nytte var i at beskæftige sig med Oldtiden. Jeg svarer disse Stemmer, at det ikke er Meningen, at vi skal i den Grad fordybe os i Leif Eriksons, Olaf Trygvassons eller Thorgny Lagmands Bedrifter, at vi taber af Interesse for vor egen Tid. Vi skal, som Digteren har jagt, hænge vore Fædres Skjolde op i vore Sale for af og til at speile os i dem og se, om vi har bevaret vore Fædres Kraft. Vi maa studere Norges baade gamle og nye Historie for deraf at hente en Malm, hvormed vi kan staa sætte vore Tanker og med det tveæggede Landens Sværd, som vi henter fra Fædrenes Gravhøie, skal vi rykke tappert ind i Kampens Tummel og Hede og hugge uforfærdet til Høire og Venstre mod vor egen Tids Smaalighed og Blødgatighed.

Det er netop her, det paahviler os Norske, som bo og bygge i Vesterheimen, et stort og ansvarfuldt Kald. Det er vor Pligt baade overfor det Land, vi forlod, og det Land, vi fandt, at bevare alt, som er ædelt, stort og godt i den norske Folkarakterens Eiendommeligheder, at leve os rigtig ind i Fædrenes Land, og saa ved vor daglige Færd, ved Tale, Sang og Skrift, at overføre den samme Aand, jaaviddt det lader sig gjøre, paa det bandarigste Folk, bringe den ægte Normanna-Aand ind i det amerikanske Folkeliv, saa at Fremtidens Historiegransker kan se, at Leifs Slægt har været med og ydet sit Bidrag til dette Folks Udvikling. Glem ikke for det første, at det første hvide Menneske, som satte Fod paa Nord-Amerikas østlige Kyst, var Nordmanden Leif Erikson. Glem ikke for det andet, at det første hvide Menneske, som satte Fod paa Nord-Amerikas Vestkyst, var Dansten Vitus Bering. Husk saa, for det tredie, hvad Svensken har bidraget til at holde dette store Land sammen ved at afskænke det sin store Opfinder John Ericson.

Norge er det Ost, hvor vor Sol i Rosenrøde stod op. Amerika er det Vest, i hvis gylndne Aftenstjer vor Sol daler for at søde en ny. Lad os kænne denne vor Fortid og Fremtid sammen, ligesom Morgenen og Aftenen gaa Haand i Haand i Sagalandet. Det er Meningen, at "Norge i Billeder" skal bringe en Bilsen til Nordmand i det fjærne Vesten. Det skal bringe dem Gjenlyd fra Norges Fjorde, Fjelde og Dale. Det skal minde dem om Klang fra Lur og Bjælde i Bierne, om Duft af Furu og Gran og Lyngblomster fra Norges Støge og Marker og om glitrende Sol fra Norges Himmel.

Til Beskrivelserne af Billederne er de almindelige Ailder benyttede, saasom Rejsehaandbøger, Konversationslexikoner, Norgeshistorier osv. Udgifterne har ogsaa modtaget Bidrag fra flere dugtige Penne i Amerika. Det har været mig en Glæde at læse disse Bidrag og akceptere dem som Text til Billederne, hvor de ærede Forfattere vil gjenfinde dem uden synderlig Fortortelse eller Forandring. Disse Bidragshdere bedes herved at modtage baade Fortlæggernes og min bedste Tak for den Velvilje, de har vist dette Foretagende.

Jeg haaber, at de smukke Billeder vil blive til Glæde og Nygge i mange Hjem.

Morgard, Madison, Wis., den 1ste Oktober 1895.

Rasmus B. Anderson.

Eidsvolds=Mændene 1814.

1. G. Sverdrup. 2. A. Möller. 3. G. W. Wulfsberg. 4. J. Collet. 5. Even Thorsen. 6. S. Lövenskjold. 7. P. B. Prydz. 8. H. M. Krogh. 9. N. Wergeland.
 10. G. Blom. 11. C. M. Falsen. 12. H. F. A. Sibbern. 13. P. Schmidt. 14. Jacob Aall. 15. Peder Anker. 16. A. Rambech. 17. F. W. Stabell.
 18. V. C. W. Sibbern. 19. W. F. K. Christie. 20. H. Heyerdahl. 21. T. I. Lundegaard. 22. A. A. König. 23. F. Meltzer. 24. P. R. Fleischer.
 25. C. Stoltenberg. 26. D. Hegermann. 27. C. Bendeke. 28. C. H. Hornemann. 29. I. Moses. 30. Grev Wedel-Jarlsberg. 31. L. Weidemann.
 32. H. C. U. Midelfart. 33. D. Cappelen. 34. T. Konow. 35. I. Rolfsen. 36. P. I. Cloumann. 37. P. Stenstrup. 38. F. Motzfeldt. 39. F. H. I. Heidenmann.
 40. J. H. Sörbröden. 41. F. Schmidt. 42. H. J. Grøgaard. 43. Z. Mellebye. 44. J. S. Fabricius. 45. H. Carstensen. 46. O. S. Illeröd. 47. H. H. Nysom.
 48. N. Dyhren. 49. P. W. Rosenkilde. 50. A. W. S. Koren. 51. O. R. Apenæss. 52. H. Haslum. 53. P. Motzfeldt.
 54; O. C. Mörch. 55. L. A. Oftedahl. 56. J. Rein.

Karl Johans Gade, Kristiania.

Kristiania, Norges Hovedstad, ligger ved Akerselvens Udløb i Kristianiafjorden; den har over 200,000 Indbyggere og voger stadig. Byen er livlig og moderne. Omegnen hører til de smukkeste i Landet og Kommunen gjør aarlig meget for at forskjønne nærliggende Steder. Byen blev anlagt i det 11te Aarhundrede af Kong Harald Haardraade og hed Oslo; den afbrændte i 1624, og Gjenopbyggelsen foregik nærmere Akershus Fæstning efter Bestemmelse af Kong Christian IV, efter hvem den blev opaldt.

Karl Johans Gade er den mest befærde i Byen; den fører fra Jernbanetorvet forbi Storthingsbygningen og Universitetet til det kongelige Slot, som sees i Baagrunden af Billedet. Gadens sydlige Del er smal, men udvider sig ved Storthingsbygningen til en anseelig Bredde. Studenterlunden mellem Storthingsbygningen og Slottet sees tilvenstre; det er en nydelig Park, hvor Byens Indvaanere søger hen i ledige Stunder; Musikforpjet spiller der visse Timer om Dagen. Smaa Ispavillioner er spredte rundt omkring, og en Mængde Bænke staa til Raadighed for trætte Spadserende. En Statue af Henrik Bergeland blev affløret den 17de Mai 1881 (den sees tilvenstre paa Billedet). Under Opførelse er i disse Dage Hovedstadens nye Theater i den øvre Del af Parken, de antagne Planer viser, at det bliver en elegant Bygning, hvoraf Byen faar Gode.

Forgrunden viser det bekjendte Grand Hotel. Underste Etage er nu omdannet til Kafee, med Indgang overalt fra Gaden, idet de solide Stenvægge er udtagne og erstattede med Jernspøiler; utallige Smaaborde, Stole og Divaner, samt en god Restauration indbyder de Forbigaaende til et Besøg; at "gaa paa Grand" er moderne.

Længere oppe mod Slotsparken ligger Universitetet, en toetages Bygning, bygget i Form af en Hestesko; en Statue af Schweigaard er opført foran Indgangen. Det er Landets eneste Universitet og besøgt af ca. 1500 Studerende; Professorernes Antal er ca. 70.

Slottet er en 4 Etages Bygning, omgivet af et vakkert Parkanlæg; den kongelige Familie opholder sig der kun en Gang om Aaret, nemlig ved Storthingets Aabning i Februar Maaned, — dog hyppigere i det sidste, grundet paa Konflikten med Sverige. Besøgende kan til visse Tider paa Dagen faa Tilladelse til at se sig om ved Henvendelse til en Vagtmeister, der bor i nederste Etage. En Rytterstatue af Kong Karl Johan er opjat foran Slottet.

De gamle Sporvogne har nu veget Pladsen for de mere moderne elektriske Vogne. Byen er ogsaa i Besiddelse af flere elektriske Lysanlæg, der dog for det meste kun oplyser Butikker, men ogsaa tænkes benyttet til Gadebelysning.

Fra Kristiania udgaar flere Jernbaner; en til Skien, en til Sverige og en til Trondhjem, hvoraf sidstnævnte er den vigtigste. Byen staar i Forbindelse med Udlandet ved talrige Dampskibsliinier og Samfærdsjelen er stor, hvilket vises af de stadig øgende Toldindtægter.

En af de vigtigste Industrier, der i de sidste Aar har blomstret, er de mekaniske Værksteder, hvorfra forfærdiges en Mængde Dampskibe o. s. v. Nylands og Akers mekaniske Værksteder nyder en stor Anseelse, selv i Udlandet, for dets udmærkede Arbeide; Bygning af Krigsskibe er ogsaa udført herfra med Tilfredsstillelse.

Blandt Byens Seværdigheder indtager Universitetets Samlinger, Sculpturmuseet og Nationalgalleriet en fremragende Plads.

Rigshospitalet nyder en stor Anseelse. Lige ved Byen ligger Grefsen Bad, en Kuranstalt for Nervesvage, samt Gaustad Sindsygeahj. De smukke Udflugtssteder paa Holmentollen og Frognesfæteren hører til Seværdighederne i Kristianas Omegn og er med Rette Byens Stolthed.

KARI JOHNSEN'S STREET, CHRISTIANIA, NORWAY

KARI JOHNSEN'S STREET, CHRISTIANIA, NORWAY

Oscarshal ved Kristiania.

Bestenfor Kristiania, adskilt fra Byen af Frognerfilen, ligger den henrivende Halvø Bygdø, eller ogsaa kjendt som "Ladegaardsøen" (hvilket sidste Navn kommer fra den Tid, da Eiendommen, tilhørte Hovedøens Kloster, inddroges ved Reformationen, og Bygdø blev lagt under Akerhus som Ladegaard). I 1837 kjøbte Carl Johan den af Staten, der senere kjøbte den igjen af Carl XV. Paa en frempringende Høide mod Frognerfilen lod Oscar I Aar 1850 opføre Lystslottet Oscarshal, der bestaar af en Hovedbygning paa 3 Etager, med Taarn, tilstødende Spisehal og en Tjenestebolig ved Stranden.

De forskjellige Værelser er udstyrede med Kunstværker i Form af Malerier af Gude, Tidemand, Frick, Bø og andre, Billedhuggerarbejder af Borch og Dekorationer af andre Kunstnere. Slottet er sjelden beboet af de kongelige og staar kun paa "Stads" for Besøgende, der bliver vist omkring af en Opvandsmand. Omgivelserne hører til de skønneste rundt Kristiania; hele Halvøen er som en stor Park, og yndige Villaer er byggede langs Søfiden. Bygdø Søbad er almindelig bekjendt som Forlystelsessted om Sommeren, ligeledes Fredriksborg paa den indre Side ved Langvik. "Bygdø Kongsgaard," der nu er et Mønstertorv, var i gamle Dage Sommerbolig for Statholderne og Stiftamtmandene. Gudstjeneste afholdes hver Søndag om Sommeren i en liden Kirke, Bygdø Kapel, der ligger midt paa Øen. Der findes ogsaa en Del gamle, norske Bygninger, gjenreiste af Oscar II. Høvestuen er fra Telemarken og bygget i 1738. En Stavkirke fra Gol i Hallingdal. Et stort Stabur fra Verdal i Vinje, Telemarken. En Røgstue fra Kjelleberg, Sætersdalen, og andre Bygninger. Fra Taarnet paa Oscarshal have en glimrende Udsigt over Kristiania og Fjorden; i klart Veir bliver man aldrig træt af at beskue de yndige Trakter om Hovedstaden fra Oscarshal.

Bygdø har to Monumenter, af hvilke dog intet har Kunstværd. I Nærheden af den fra Bygdø Station til Hovedgaarden førende Vej er der paa Dronningbjerget af Carl Johan opreist et Monument for Grev Herman Wedel Jarlsberg, en Granitpedestal, hvorpaa Grevens Brystbillede er anbragt. Paa Øens sydvestlige Side er der lige ved Veien opsat en Jernstøtte for Prinds Christian August; den blev opreist i 1814 af Christian Frederik.

Dette Parti, som høistaaende Billede viser, er et af de skønneste Scenerier, som Norge kan opvise. Man kommer uvilkaarlig til at mindes Digterens Ord:

Eg smyg ind i Fjorden; eit fagrare Land
vist aldri eg saag med si grøntklædde Strand,
med flogfulle Vid upp um blømande Bollar
og randghlde Bred, fringum blaa-ande Kollar.

Sjaa her er det fagert, kjenn her er det mildt,
her inne Smaabylgjorna skvala so stilt,
so leikande upp etter Strandi dei gletta,
og glitrande Perlor paa Sanden dei skotta.

Snøgt Baaten min sigler um hjartgrøne Næs,
han ruggar so lint, medan havgula blæs,
og tvert hver blenkjande Viki han siger.
Av Baat paa den mjukaste Grasvold eg stiger.

Minne Bro ved Eidsvold.

Minne Jernbanestation paa Hovedbanen ligger paa Bormens vestre Bred, hvor denne Elv rinder ud af Mjøsen. Udsigten langs Mjøsen opover det vakre Feiring med Skreiffjeldene i Baggrunden er smuk. Paa Østtiden har man den af Rejsende før Banens Anlæg saa frygtede Morstogen. Banen er her lige i Nsen ført paa en storartet Bro over Bormen eller det saakaldte Minnefjund. Broen er efter norske Forholde stor, idet den er ca. 1150 Fod lang og 45 Fod over høieste Vandstand.

Vakker Udsigt og storartede Bygværker maa dog her vige Pladsen for det historiske Eidsvold, — "den Krybbe, hvor Norges Frihed blev født," som den 17de Mai og Frihedens kaarne Sanger, Henrik Wergeland, har kaldt Stedet i de Linier, han har indridset i et af Vinduerne i Rigsforsamlingsalen. Eidsvolds Jernværk, i hvis Hovedbygning Rigsforsamlingen holdtes i 1814, ligger omtrent en Mil søndenfor Minne. Her i Hjertet af en frugtbar, veldyrket, talrig befolklet Trakt ligger det Sted, om hvilket enhver Nordmand med Begeistring synger:

"Paa Eidsvold stander en Sagahal,
der gjemmer fredede Minder."

Her var det nemlig, at fra den 10de April til den 19de Mai 1814 den Forsamling holdt sine Møder, der af Norges Prindsregent, Christian Fredrik, var bleven sammenkaldt for, som det i hans aabne Brev hed, "at antage en Regjeringsform, som fuldkommen og bestandig kan betrygge Folkets Frihed og Statens Tarv." Her var det, at denne Forsamling efter Grundlovens Underskrivelse den 17de Mai 1814, 112 Mand stærk dannede Broderkæde og raabte: "Enige og tro, indtil Dovre falder!" Prinds Christian Fredrik valgtes til Norges Konge, og Forsamlingen opløstes den 19de Mai. Den Tids historiske Begivenheder er saa almindelig kjendte, at vi ikke skal opholde os ved dem, men se lidt paa Forsamlingsalen, som den nu er. Det er med en Følelse af dyb Værdighed, man træder ind i dette Frihedstempel. Hele Bygningen er fredet som Nationaleiendom. De simple Træbænke, paa hvilke Repræsentanterne havde sine Pladse, er der ikke mere; men paa Salens fire Vægge findes Portrætmaalrier af disse Frihedshelte. Naar man staar foran en saadan Række Portrætter af Mænd fra en og samme Tidsalder, kaldede til et vigtigt alment Hverv, og som derfor maa antages at have repræsenteret Tidens Tankesæt og Sjælsretning, dens Idealer og dens Mangler, dens Forhaabninger og dens Arbejde, da vil man ogsaa gjerne i disse Fysiognomier søge noget fælles, en Gjennemsnitskarakter. Den kan hos den enkelte træde mere eller mindre frem; men der er hos hver et Glimt, en Side af den. Der er en Række klare, kloge Ansigter, snart som hos en Jakob Malm med et Præg af Studerkammerets stille Estertanke, snart som hos en Gustav Peter Blom Bureaukratens rutinerede Sikkerhed, snart igjen som hos en Stare Almuerepræsentanter, talende om den naturstærke, betænksomme Klogskab, der har mere af Instinkt end af den bevidste, gennemreflekterende Sjælssevne ved sig, og som det ensomme Liv, den uafbrudte Kamp med en haard, modstridig Natur i saa høi Grad udvikler hos den norske Bonde. I fredelig Endrægtighed møde vi her Modstanderne ved hinandens Side, den unge Kristian Magnus Falsen, "Grundlovens Fader", som man har kaldt ham, Manden med det sydlandsk ildfulde Blik, der ikke vilde tænke sig sit Fædrelands Fremtid anderledes end som et isoleret Kongerige under Christian Fredriks Scepter, og paa den anden Side Guldblodsaristokraten Herman Wedel-Jarlsberg, ogsaa et af de Fysiognomier, der alene saa Norges Skjæbne betrygget i en Forening med Sverige. Paa Falsens Side, udgjørende det saakaldte Selvstændighedsparti, finde vi Forsamlingens Majoritet med saadanne Mænd til Ordførere som den fintdannede, veltalende, men ogsaa om sin Overlegenhed vel bevidste Professor Georg Sverdrup, den kloge, betænksomme Wilhelm Friman Koren Christie, der senere under Foreningsforhandlingerne med Sverige viste sig som Norges mest fuldendte Diplomat, og den veltalende Præst Jonas Rein. Omkring Wedel samler sig en Stare ikke mindre dygtige Mænd, den gamle Magnat Peder Anker, Severin Løvenskiold, Jakob Malm, Nicolai Wergeland, — alle kloge, omtænksomme Mænd, hvis Tænder dengang dog endnu ikke lykkedes at vinde Indpas hos Forsamlingens og Folkets Flektal.

I det man byder dette ærværdige Sted Fartol, maa man inderlig haabe, at den Bygning, som disse vore frihedselstende Forsædte reiste, — et frit, udeleligt og uafhængigt Norge maa "staa, indtil Dovre falder."

Parti af Hamar.

Hamar er en vakker, nymodens By paa Mjøsens østre Bred i Hjertet af det rige Hedemarken. Hamar har først i Midten af dette Aarhundrede reist sig paa Tomten af det historiske Hammer, endnu tidligere kaldt Hamar kaupangr. Byen har et overmaade rigt Oppland og derfor en betydelig Handel. Den er ogsaa bekjendt for sine udmærkede Skoler, der frekventeres af Skoleungdom fra hele Landet. Foruden Folkeskolen har man Middelskolen med Latin- og Realgymnasium, samt Pigeskolen og Hamar Seminarium. Den første i Norge oprettede Folkehøjskole paa Sagetun er nu nedlagt. Hvad der dog mere end noget andet har givet Byen Opsving, er de talrige Jernbanelinier, som man paa Grund af Sporbruddet kan sige har sit Centrum her. Først byggedes i 60-aarene Stykket fra Hamar til Elverum, der senere fortsatte lige til Trondhjem. Denne Bane er smalsporet. Da saa i 1880 Hovedbanen blev forlænget fra Gidsvold over Stange til Hamar, og denne Bane har bredt Spor, kan man skjønne, at Omladningen giver en Mængde Folk Arbejde, og at Byen derved fik et betydeligt Opsving. Ifjor aabnedes ydermere den nye Banestrækning fra Hamar over Furnæs, Ringsaker, Lillehammer gennem Gudbrandsdalen til Thretten. Denne Bane, der skal fortsættes lige til Romsdalen, vil være af overmaade stor Betydning for Stedet. Selv før Jernbanernes Bygning var her ikke Mangel paa de bedste Samsærdselsmidler, idet Mjøsens Flade oplivedes af mange Dampere og mange Seilfartøier. Mjøsen var den første norske Fjendsø, der fik et Dampskib, som hovedsagelig var beregnet paa Passagerfart. "Jernbarden" var dets Navn, der ikke saa snart vil blive glemt i den norske Dampskibsfarts Historie. Siden kom "Dronningen" og "Skibladner." Længe efter fik man "Kong Oskar" og "Tordenstjold," samt flere andre mindre Dampere, der gaar i Fragtfart til forskellige Punkter paa begge Sider af Mjøsen.

Efter de mange større Jildebrande, der hjem søgte Byen mellem 1878—80, reistes her en Mængde større, moderne Murstensgaarde, der med den nye, vakre Kirke og de mange tidsmæssige Stole og Jernbanebygninger giver Byen Storstadspræget.

Uf en Beskrivelse af det gamle Hammer forfattet i Tiden 1617—24 af Michael Anderson Aalborg hidsettes:

— — — „Udi Kong Haakons Tid stod Hammers By i Flor og bedste Velmagt. Anno Domini 1300 fandtes udi Hammers By 1800 væragtige Mænd, som boede der den samme Tid. Naar Kongen eller hans Ombudsmand vilde holde Mønstring en Gang hvert Aar udi Hammer, da blev Hammers Borgere skift udi 2de Parter, hver Part med sin Fennike med Norges Konges Vaaben eller Hoffane. Siden den store Mandedød var, da er Hammers Kjøbstad med sin Herlighed bleven formindsket, og siden Tid efter Tid er Aaslo bleven formeret og til Velmagt opkommen; siden tabte Hammers Borgere. — — Hammers By var og i de Dage begavet af Gud med meget godt. Udi de Dage var der fortræffelige Frugthauger med allehaande Frugt, som Landens Veilighed kunde taale; der var Humlehauger, Bære- og Avildhauger, Kirsebærhauger og megen anden god Frugt, som nyttelig var, og var det en meget ringe Borger, der ikke havde aarlig af sin Frugthauge en halv Læst Most og Kirsebærdrank af hvert Slags til sit Huses Fornødenhed at fortære, foruden hvis han kunde sælge og sende sine Venner til Foræring; og vankede der altid det, som godt var, og var nok baade udi Hammers By og paa Bygden heromkring.“

Som man ser, var Hamar og Omegn allerede i de Dage bekjendt for sin Frugtbarhed og Rigdom, og rundt om vrimlede det af store Herresæder, blandt hvilke kan nævnes Re i Stange, Røhr paa Ringsaker og Hovindsholm paa Helgeøen.

Ruiner af Hamar Domkirke.

Mjøsen, Norges største Indjø har en meget veldende Skjønhed. De talrige Rejsende, som med Dampskibene har faret hen over dens brede Bandspeil, har med Rette beundret Skreiffjeldenes mørke, skovklædte Høider, de flade Egne i Stange og Bang, de veldyrkede Høider i Næs, Helgesens bølgende Yppighed, Thoten, Bardal og Biris rige, straaende Marker paa dens vestlige Bred og tilsidst det heilige Ringsaler paa den østre. Man iler fra det ene vakre Punkt til det andet og ser dem med Glæde, selv om man har seet dem mangfoldige Gange før, da det er, som man opdager noget nyt ved hvert Gjenhyn. Mjøsens Omgivelser er i Grunden hverken Fjeld eller Slettelandskab; de er noget for sig selv. Som Fjælde indtage Skreiffjeldene og de øvrige Fjeldrygge, der hæve sig omkring Mjøsen, ingen høi Rang, og selv Norge har større Sletter end de, som findes her. Det er Foreningen af begge Dele, der giver Mjøslandskabet dets særegne Præg; de store Flader med sine velbebyggede Gaarde og venlige Marker virker paa sin Maade, de mørke skovklædte Fjælde paa sin.

Naar man kommer med Dampskibet sondenfra, langs Stangelandet, ser man ret for sig lige ved Mjøsbredden, den ene Langvæg af Hamars gamle Domkirke, Norges vakreste Ruin. Ruinerne ligger paa den yderste Spids af den Landtunge, der dannes af Mkersvilen og Furnæs, ogsaa kaldet Bottenfjorden, omtrent en 20 Minutters Gang fra det nuværende Hamar. Hamar Domkirke siges at være den af Landets geistlige Bygninger, der i Middelalderen var holdt i den mest gjennemførte Rundbuestil. Om den end ikke var overvættens stor, var den dog til det sidste mere helstøbt end Norges øvrige Domkirker. Kirken tilligemed det gamle Bispeæde Hammer, tidligere ogsaa kaldet Hamarkanpangr, blev ifølge Traditionen nedstøbt af Svenskerne i en af de mange Grændsekrige, og da Reformationen paa den Tid blev indført i Norge, er dette katholicke Hovedsæde aldrig blevet gjenopbygget.

Angaaende Hamar Bispestols Oprettelse og Domkirkenes Bygning fortæller Tønder Misen i „De Nordiske Kirkers Historie“ følgende: „I 1151 var Biskep Reidar af Nidaros i Rom og blev af Pave Eugenius III indviet til Erkebiskop. Han døde imidlertid paa Hjemveien samme Aar og kom saaledes ikke til at tiltræde sit nye Embede, men regnes dog i Biskefortegnelsen som den første Erkebiskop. Paven besluttede da at sende en Gesandt til Norden, udrustet med fuld apostolisk Myndighed, for at ordne den norske og svenske Kirkes Anliggender. Til denne Mission valgte han Kardinalbiskopen af Alba Nikolaus Brelespeare, en Englænder, som fra Tiggergut havde svinget sig op til Kardinalbiskop og senere endog besteg St. Peters Stol under Navn af Hadrian IV. Udrustet med sjælden Kraft, Alogskab og Betsalenhed, fuldt indviet i det romerske Hierarkis Grundsaetninger og Planer, og som Englænder vel kjendt med Nordens Sprog, Sæder og Skikke, var denne Mand mere end nogen anden i Pavens Omgivelser stillet til at udføre det ham anbetroede Hverv.

Da han kom til Norge 15de Juli 1152, herstede der Harald Gille's tre Sønner, Eysteinn, Sigurd Mund og Inge Krognug. Brødrene var hinanden ulige af Sind og Forholdet mellem dem ikke det bedste. Eysteinn og Sigurd var stærke og vaabensjøre Mænd, men voldsomme og stivhændede; Inge var blid og venlig af Væsen og agtede gjerne paa andres Raad; derfor havde han de mægtige Lensmænd paa sin Side, og Folket yndede ham mest. Inge var derfor ogsaa den, som Gesandten sandt bedst stikket til at fremme hans Formaal, og til hvem han nærmest sluttede sig. „Han lagde stor Vrede paa Sigurd og Eysteinn, og de maatte gaa til Forlig med ham; men med Kong Inge kom han særdeles vel overens og kaldte ham sin Søn.“

I Anledning af Gesandten's Erinde holdtes nu, som det synes, et stort Rigsmøde i Nidaros, hvor St. Olaf's Ben hvilede. Der mødtes Gesandten med de tre Konger, alle Landets Biskoper og de 12 vise Mænd af hvert Bispedømme. Her forordnede nu Gesandten Oprettelsen af en Erkebiskopstol i Nidaros og indviede til denne Værdighed Biskopen i Stavanger, Jon Birgerjon. Hans Indvielse foregik med stor Høitidelighed. Oprettelsen af denne Erkebiskopstol blev af Anastasius IV i Aaret 1154 stadfæstet ved en pavelig Fundationsbulle, hvori udhævedes, at den norske Metropolit skulde staa umiddelbart under Paven, løst fra ethvert Afhængighedsforhold til Erkebiskopen i Lund. Gesandten forordnede fremdeles Oprettelsen af en Bispestol i Hamar, indbefattende de oplandske Fylker undtagen Raumarike samt Numedal og det nordlige af Øvre Telemarken.

Nu hører Hamars Ruiner til det vakreste, Mjøsen har at byde den Rejsende. De giver det smukke Landskab en forøget Tiltrækning, en historisk Karakter, som ellers er næsten enestaaende i Norge, hvor blot faa sjuntlige Minder vidne om, at Landet har haft en lang Historie.

Parti af Kongsvinger.

Kongsvinger er en smuk, liden By, beliggende paa Glommens vestre Bred. Høit over Byen i Baggrunden af Billedet ligger den befjendte Fæstning Kongsvinger, der har spillet en stor Rolle i de tidligere Grændsekrige. Fæstningen anlagdes i Midten af det 17de Aarhundrede og har aldrig været indtagen af Fienden. Fra Fæstningen, der ligger 750 Fod over Havet, har man en henrivende Udsigt over de omliggende vakre Bygder, Binger, Odalen, Gidsfog og den sydlige Del af Solør. Ved Kongsvinger forlader Jernbanen Kristiania—Stockholm Glommens Dalsøre, idet den svinger mod Øst og følger den sydlige Side af Glommens store Flomreservoir, Bingerhøen, forbi det fra Krigen 1808 og 1814 befjendte Vær. Her i Nærheden er anbragt en stor Nabning under Jerubanen, hvorigjennem Glommen ved stor Flom sender sit overflødige Vand over i Brangelvens Dalsøre til Sverige. Banen fortsætter over Gidsfog, befjendt fra Kampen ved Marstrand den 5te August 1814, over Magnor, der er den sidste Station i Norge, til Rigsgrændsen. Denne, der efter Grændsetraktaten af 1751 skal være en bred Gade, udhuggen i Skoven, oprensedes hvert tiende Aar.

Fra Kongsvinger er i de sidste Aar bygget en Jernbane op igjennem Solør, den saakaldte Flisenbane, der nu skal forlænges til Elverum paa Kristiania—Hamar—Trondhjemsbanen. Solør, der gjennem denne nye Bane drages end nærmere til Kongsvinger, er et af Norges rigeste Stovdistrikter. En stor Del af Distriktet optages af vidtstrakte Moer eller Aaser, hvor kun enkelte Fjeldkamme, som Blaaeggen i Vaaler og Kovfjeldet i Brandvold, har nogen videre Hvide eller er træbare. Gran- og Fyrskoven voxer frodigt bortefter disse Moer, og Terrænet er gennemskåret af mindre Elve, hvorigjennem det vakre Tømmer flødes til Glommen. Jordbunden er for det meste fattig, saa var det ikke for Skoven, kunde ikke Solør brodføde Halvdelen af sin Befolkning. Men saa er ogsaa Solungen dygtig i alt, hvad der henhører til sine Bygders Hovedbedrift, Tømmerets Hugning, Kjøring og Flødning. Under disse Arbeider, hvortil han traditionelt øves fra Barnsben, udvikler han en Kraft, Udholdenhed, Haardsørhed, Raffhed og Driftighed, der maa vække Beundring.

Med "Næverfonten" paa Ratten drager Solungen i Flok og Følge indover de store Moer paa Tømmerhugst. Dagsarbeidet er yderst anstrængende, og der skal baade Øvelse, Kraft og seig Udholdenhed til for daglig i Ugevis at hugge det Antal Stokke, som det sømmer sig en "fuldpanta" Karl. End mere anstrængende og helsespildende er Flødningen om Vaaren i Fjeldløningen paa de mange Tverelve. At gaa Dage- og Ugevis dyngvaad paa Benene og Stundom, efter et ufrivilligt Bad, over hele Legemet, og om Ratten lægge sig ved Siden af en "Nying", det er Tømmerflødernes Lod. Stundom fæster Tømmermasjerne sig i de snævre Strøg eller over Fosfestupene. Da maa en raff og driftig Mand løbe ud paa den optaarne Tømmerhaug, finde Bindestokken, afhugge denne, og derpaa, naar Tømmermassen sættes i Bevægelse, med Lynets Hurtighed springe i Land over de rullende Stokke. Glider hans Fod, eller nøler han for længe, forsvinder han mellem de hvirvelende Stokke. I Sandhed en farefuld Bedrift.

I Øst for Kongsvinger, langs den svenske Grændse, ligger Finsflogen, den er beboet af indflyttede Finner, som først begyndte at nedfælde sig her omkring Aaret 1600. Disse Folk, der bor meget isoleret, har endnu for en stor Del bevaret sine eiendommelige Sæder.

Fønnesfos i Odalen.

Ved Kongsvinger svinger Glommen af mod Vest gennem Odalens skovrige Egne. Den optager her en Del Smaaelve fra mindre Indsøer. Ved Starnæs gaar Glommen igjen i sydvestlig Retning, fremdeles gennem hyppige Granstove. Under den skovklædte Kol Fideberget ligger Stationen Sæterstøen, og i Nærheden heraf er Fønnesfos, hvoraf vi leverer et smukt Billede.

Det er den mægtige Glommen, som her vælter sig udover Klipperne og danner dette Fossefald, der — om det end ikke er høit, — dog formedelst sin Vandmængde tager sig storartet ud. Kun en liden Del af Glommens ubændige Kraft er her tøilet og nyttiggjort af Menneskene. Paa den anden Side af Faldet sees nemlig flere store Fabrik anlæg, der drives med Vandkraft. Det er Træmassefabrikker, som her drives paa en meget lønnende Maade. Drevkraften er nemlig fri, idet Naturen selv besørger den. De uhyre Stove leverer Materialerne. Dette er en af de fornemste af de nye Industrigræne, der har blomstret op i Norge.

I sine Tusinder af Fossefald har Norge en uhyre Rigdom, der hidtil kun i ringe Grad har været udnyttet. England har hidtil været Fabrikernes Land formedelst de, som det engang syntes, uudtømmelige Kulgruber, der forsynede den engelske Fabrikant med billigere Drevkraft, end noget andet Land kunde gjøre. Disse Kulminer vil om ikke længe være udtømte. Norge har ingen Kulminer at regne for; men istedet har Norge sine Fossefald med den uudtømmelige Vandmængde. Vand er billigere Drevkraft end Kul.

Ved Fossefaldene kan udvindes Electricitet, og over Ledninger kan denne føres til alle Egne af Landet, hvor Fabrikker kan oprettes. Paa denne Maade er der ingen Tvivl om, at Norge en Gang vil blive et af de største Fabriklande i Verden. De naturlige Betingelser er der, og om lidt vil ogsaa Kapitalen komme. Og naar de engelske Maskiner maa standse af Mangel paa Kul, vil der i de norske Fabrikker blive forøget Travlhed og Virksomhed; thi Norges Elve kan aldrig udtømmes.

Omtrent 1 Mil nedenfor Fønnesfos ligger Vormsjund, hvor Glommen og Vormen, der kommer fra Mjøsen, forener sig. Her er prægtige Broer, og Skuet er storartet, hvor de vældige Vandmasser rinder sammen. Elvebredderne er her meget løse, og Jordfald har ofte indtruffet. Paa Gaarden Tesen fandt et saadant Sted i 1795, hvorved den udgledne Jordmasse opdæmmede hele Vormen i 111 Dage.

Længere Syd falder Glommen ud i Indsøen Nieren, hvorefter den fortsætter gennem Smaalenene og ved Sarpsborg falder ud i Kristianiafjorden. Ved Sarpsborg danner den den smukke, 70 Fod høie Sarpsfos, der med Hensyn til Vandmængde er den største i Landet. Glommen fører nemlig Vandet ned fra baade Gudbrandsdalen og Østerdalen; den regnes at være 80 norske Mil lang.

“Og vældig bryder Fossen sine Lænker
og sprudler frem med Brag og Klang,
og frit den hæver sig og frit sig sænker,
og taaler, kjender ikke Tvang.
Saa bodde Frihed i vort høie Norden;
det kjendtes vide over Jorden;
men fri er Fossen end
og Norges Mænd.”

Lillehammer.

Lillehammer ligger ved Mjøsens nordlige Ende lige i Buenden af den store og nok saa bekendte Gudbrandsdal. Byen har en sjælden smuk Omegn. Naar man pr. Dampskib nærmer sig Stedet, og man lidt oppe fra Mjøsen faar Sie paa den af løvrige Træer omringede, venlig smilende By, vil man faa det Indtryk, at her ligger en af Norges vakreste Kjøbstæder. Kommen op i Byen vil kanske det første Indtryk for en Del udslætted; for man finder i Almindelighed lave Gaarde og trange og tildels uregelmæssige Gader. Kommer man derimod lidt ud fra Forretningsstrøget, smiler de hvidmalte mellem Birke- og Løntræer liggende Huse en saa venlig imøde, at man alligevel vil føle og det med Rette, at Lillehammer er et meget vakker og triveligt Sted.

Den gjennem Byen strømmende Elv, Mæzna, danner nogle interessante Fossesald. Det nederste af disse kaldes Helvede; længere oppe har man Himmerige og Storhølen. Disse Fossesald giver Byen betydelige Betingelser for Anlæg af Fabrikker. Laagen, som her falder i Mjøsen, har fra sit Udspring af Lesjeværksvandet en Længde af 190 Kilometer. Paa venstre Side af Laagen ligger Vingnæs, der ogsaa hører til Lillehammer. Byen har et særdeles stort Oppland. Den er den 30 Mil lange Gudbrandsdals Ind- og Udsørsplads, og desuden gjør den betydelig Forretning med de nordlige Mjøsbygder. Hamar-Lillehammerbanen aabnedes i 1894, og Byen har altsaa nu direkte Jernbaneforbindelse med Hovedstaden. Lillehammer-Selbanen er aabnet til Trotten, 3 Mil ovenfor Byen.

Hosstillede Billeder er taget mod Nord. Tilhøre sees Byens Hovedgade. Bryggeriet, Mæzna Brug og Realskolen ligger tilhøre for denne igjen. Den store og vakre Kirke var bygget i 80-Aarene. Nede ved Bryggen ligger Lillehammers Dampjagbrug og Høvlteri. Fra et høitliggende Sted i Sydenden af Byen har man en vakker Udsigt over Mjøsen, Laagen og Gudbrandsdalen, der aabner sig mod Nord, samt Gausdal, der gaar op mod Vest.

Reiser man nordover fra Lillehammer, passerer man strax nordfor Byen (tilhøre) den nye Markedsplads med Traverbane. Lidt længere Nord Amtets Landbrugsskole paa Gaarden Norderhov. 3 Kilometer nord for Byen staar et Monument, reist af Landets Veitingenører over afdøde Veidirektør C. W. Berg. Ved Skindstakrud tager en Vej af tilvenstre til Gausdal forbi Gyrcerpladsen Førstadmoen. Byen har, siden Billedet var taget faaet en pragtig Jernbanestation og en stor og vakker Forretningsgaard, der begge i betydelig Grad giver Stedet et mere tidsmæssigt Udseende.

Paa de omkringliggende store og vakre Gaarde er der fuldt op af Sommergæster, der i Sommermaanederne gjør Byen særdeles interessant og livlig.

OTTO LILJEMANN

LILLEHAMMER, N.V.

Kringen med Sinclairstøtten.

Stedet kaldes i Gudbrandsdalen Kringom. Somme "Byfolk" har forvandsket det til Kringlen; men det er meningsløst og kommer formentlig af, at der paa Sinclairstøtten staar saaledes ved en Feil. Det er en brat, ujævn Li, hvis Udsende, siden Skottehæren so'r gennem Dalen, betydelig har forandret sig, baade nordensfor og søndensfor der, hvor Slaget stod. I 1789 gif et stort Skred nordensfor Kringen, saa nu ser ikke Lien saa hængende brat nd som før.

Man kan naturligvis ikke nævne Kringen, uden at man husler Skottetoget og Sinclair og den Kamp, som har gjort Stedet bekendt over hele Norge. Skottehæren, som var leiet af den svenske Konge Gustav Adolf til at beskytte Sverige mod Indfald fra Norge under Calmarfrigen, kommanderedes af den skotske Anfører Alexander Ramsay. Ramsay med flere af hans Underordnede blev fangne, hvorimod en Kaptein ved Navn Sinclair faldt og bag efter i Sagnet er gjort til Overansfører.

Sinclair faldt i Slaget ved Kringen, og Pletten, hvor han faldt, paavises endnu ca. 100 Alen sydpst fra, hvor Støtten staar. Den kaldes "Sinclardokken." Det var Berdon Segelstad, som skjød ham. Hæren udgjorde, ifølge Ministerialbogen paa Vaage, 900 Mand. Bondehæren var paa mellem 4 og 500 Mand. Det er antaget, at op til 150 Mand af Skotterne ødelagdes af Skredet, som Bønderne løsnede nedover dem, og Skottehæren var endda 30—40 Mand stærkere end Bøndernes. Slaget stod Onsdag den 26de August 1612. Bøndernes Hovedansfører var Lensmand Lars Hage fra Lesja; næst ham havde Lensmand Peder Randklev fra Ringbu, Arne Gunstad og Berdon Segelstad, ligeledes fra Ringbu, mest at sige. Slaget varede halvanden Time, og mange af Bønderne maatte ogsaa bide i Græsjet. Paa Solheimsvoldene, søndensfor Kringen, maatte de efterpaa gaa ikast med Resten af Skottehæren, som man havde sluppet forbi, kommanderet af Alexander Ramsay. Omtrent 100 af Skotterne toges tilfange, og som en Plet paa Bøndernes tapre Daad staar det, at 80 af disse værgeløse blev myrdede med koldt Blod paa Klomstadvoldene i Kvam Dagen efter Slaget.

Nogle af Skotterne slog sig ned i Dalen, og deres Efterkommere lever endnu. Det var kun ca. 30 Stykker, som slap fra Bønderne med Livet, og nogle af disse vendte tilbage til Skotland.

Bondehæren bestod af Folk fra Vaage, Lesja, Dovre, Fron, Ringbu og nogle fra Lom. De fleste af Lomvæingerne vendte hjem igjen i Raadsbakken. Skotternes Risler og andre Vaaben opbevares endnu paa forskjellige Steder i Dalen. Mest paa Kringheim, en liden Gaard nordensfor Kringen, paa Vik i Kvam og paa Lunde i Vaage. Et Kors blev sat op til Minde om Slaget og i 1733 en stor Tavle med en lang Indskrift, som stod der i over 100 Aar. I 1826 reistes den Støtte, vi ser paa Billedet. Den er fem Fod høi og bærer følgende simple Indskrift:

TIL
ERINDRING
OM
BØNDERNES TAPPERHED
DEN 26DE AUGUST
1612.

Sinte Engelskmænd har desuden stndt ind i Støttens bløte Sten flere Kugler og flere hundrede private Navne er indgravet i Klæberen — men ingen af dem var vist med i Slaget. Det er saade Fingre, som har øvet dette Værk. Gaarden, vi ser strax inde ved, hedder Kringen; den lidt længere nord er Blekastad, Storthingsmand Sigurd Blekastads Barndomshjem. Den tilvenstre i Laugen er Storpen. Men den simple Klæberstøtte staar der som et manende Monument efter Nordmændenes Tapperhed.

"Ve hver en Nordmand, som ei bliver hed,
saa tidt hans Dne den skue."

Kvams Kirke i Gudbrandsdalen.

Kvams Kirke er en af disse almindelige, gammelbagte Gudshuse, som man træffer paa overalt i Norge. Den har ikke det ærefrygtindgydende Udseende, som de gamle Stavkirker, heller ikke de nymodens Kirkers Dyshed, — den staar der med sine mørke, massive Tømmervægge som et Bindeled mellem den ældre og nyere Tid. Bygden, der tidligere var et Anney til Fron, men som nu i Forening med Søthorp udgjør et eget Præstegjæld, er vakker beliggende, især omkring og søndenfor Kirken, hvor Gaardene danne en smuk Kreds i et lidet skraanende Bakkehæld. Den er ogsaa frugtbar og aarvis, dog ikke i den Grad som Søthorp, Præstegjældets andet Kirkesogn, hvor man i tørre Somre ligesom i Lesje og Lom vander Algeren, og hvor Gaardbrugerne avler langt mere Korn, end de behøver til eget Brug.

Et Stykke søndenfor Kirken findes i en Sandmøle Skotterhøvdingen Sinclars Grav, og nordenfor Moen Koloen, paa Gaarden Sandbu's Grund, ligger nogle Kjæmpehøje, hvor de faldne fra Slaget mellem Olaf den Hellige og den fra Historien betjendte Dale-Gudbrands Søn ligger begravne.

I Nabobygden Hedalen ligger den gamle Gaard Bjølstad, Den tilhører en af de ældste Storbondeætter, som findes i Gudbrandsdalen. Husene paa Gaarden er opførte af Træ i en underlig Rokostil fra den anden Halvdel af det 17de Arhundrede og Begyndelsen af det 18de. Hovedbygningen fra 1818 byder mindre Interesse end de gamle Huse med sine Svalgange og Udstjæringer; men vil man overhovedet se en aristokratisk Bondegaard i Norge, bør man aflægge et Besøg paa Bjølstad.

Ingen af de store Dalsløser i det østnordlige Norge kan med Hensyn til skarpt udpræget, fuldt afsluttet Daldannelse stilles ved Siden af Gudbrandsdalen. Fra Lillehammer i Syd til Læsjevogen i Nord fastholder den overalt Karakteren af en fuldstændig Dal, der baade mod Øst og Vest har sin umiskjendelige Grændse i en Fjeldside; den sender til begge Sider større og mindre Dalsløser, der alle bevare den samme Karakter fra Begyndelsen til Enden. Gudbrandsdalen er en mægtig Dal og virker som saadan imponerende. I Længden kan den maaske, naar den skal reises igjennem fra Ende til anden, blive ensformig; men den, som først er bleven fortrolig med dens Natur, vil altid finde Tilfredstillelse ved at dvæle mellem disse Fjelde.

I alle Gudbrandsdalens Sidedale er der rig Anledning til at trænge ind i Høijældene. Store Sætervidder, som dels ligger under, dels over Trægrændsen, strækker sig her paa alle Kanter. Om Sommeren er der Liv paa disse, og selv om Vinteren kan der her paa enkelte Steder færdes Folk. I disse Sætervidder har Dalen en stor Herlighed, som dens Beboere ogsaa har vidst at udnytte. Sætrene i Gudbrandsdalen er ogsaa ved Siden af Østerdalens de bedste i Norge, altid rene, ofte store, lyse og venlige, saa det er rent ud hyggeligt at komme ind paa en Sæter i Gudbrandsdalen. Sætrene ligger ofte enslig paa Fjeldet eller inde i en trang Klost, men ogsaa ofte i store Klynger. Høringen er den mest betjendte af disse Sæterbyer. Her var det, flere af de Optrin foresaldt, som Asbjørnsens mesterlige Pen har skildret i Huldreeventyrene, og i dens Nærhed maa man ogsaa søge de Lokalteter, hvortil hentydes i Fjens „Beer Gyn.“

Naar man fra disse Sætre ser ned paa den lune Kirke i Dalen, fristes man til at tro, at det var her, Biskop Jørgen Moe fandt Themaet til sit vakre Digt, der gjennem Ole Bulls vidunderlige Spil er blevet os saa kjær, naar Sæterjenten synger:

“Paa Solen jeg ser, det lider alt frem,
snart er det ved Hvimesjetide,
o den, som en Stund fik ønske sig hjem,
blandt Folk, som paa Kirkevei stride!
Naar Solstiven stiger lidt, saa den staar
der midt over Skaret i Kammen,
da ved jeg i Dalen Klokkerne gaar,
da ringer fra Taarnet det sammen.”

Vaalebroen i Ringeby, Gudbrandsdalen.

Vaalebro eller „Vaalbrua“, som Gudbrandsbølen siger, ligger 60 Kilometer nord for Lillehammer i Præstegjældet Ringeby. Det er næst Lillehammer, Gudbrandsdalens fornemste Forretsningsplads, og skjønt det er hverken Ladested eller By, betegnes det dog i Almindelighed som saadanne især af Folket i Ringeby. Vaala Elv rinder her, og af denne og Broen, der ligger lidt for meget tilvenstre, til at den kan sees paa Billedet, har Stedet sit Navn.

Stedet har fire godt udstyrede Butikker, et stort Møllebrug, Sagbrug, Farveri, Garveri, Kobberslageri, Smedeværksteder osv. Kort sagt, omtrent alt, som hører med til en moderne Smaaby. I en nær Fremtid vil Stedet faa direkte Jernbaneforbindelse med Hovedstaden, og dette vil naturligvis gjøre Vaalebro til et endda betydeligere Forretningseentrum for Ringeby og omkringliggende Bygder, end det allerede er.

I Baggrunden af Billedet sees Grænden Bekkum, en bakket og stenet, men dog særdeles frugtbar Grænd. Tilhøre sees Stadsstationen Skjæggestad, der er bekjendt for at være et meget godt Kvarter. Ret op for Skjæggestad kan man se de to store Gaarde, Berg og Vestad. Tilhøre paa Billedet, ca. 15 Minutters Gang fra Vestad, ligger Ringeby gamle Stavkirke, og lidt nedenfor denne igjen Gaarden Elstad.

Tilvenstre kan man se en Wei, der i Krog og Sving fører over Høiden til de der tætliggende Sætre og fortsætter indover Fjeldet til Sollien og Alnedalen. Lige nede i det venstre Hjørne af Billedet tager en Wei opover til den vakre og frugtbare Grænd Rjønnaas og fortsætter til Vænebygden en Dal, der strækker sig langt op i Fjeldet.

En 10 Minutters Gang fra Vaalebro lige ret fra Forgrunden af Billedet render Laagen, og lige overfor paa den anden Side af denne ligger Gaarden Randklev, hvor Lensmand Randklev, en bekjendt Personlighed fra Skottekrigen, boede. Randklevsberget, der hæver sig lodret op fra Elven, gjør, at denne her gaar smal og strid. Gjennem dette Berg gaar en nok saa storartet Tunnel, og Jernbanen, som ligger paa den vestre Side af Laagen, gaar umiddelbart, efter at den kommer ud af Tunnelen, over Elven og svinger indover mod Vaalebroen.

I Ringeby findes gode Stifferstensbrud og detsfra faar man ogsaa et særegent Slags Rundbirk, som kaldes Valbirk, og som benyttes til Rander, Voller, Knivstæbe og forskjellige Slags Træslijerarbejder, hvilke sælges over hele Norge. Ringeby producerer ogsaa den gudbrandsdalske Universalmedicin, Enebærolien, som i en Husholdning er ganske uundværlig, da den ansees for en lige fortrinlig Helsebød for Folk og Fæ.

Gudbrandsdalen er en af de største og vigtigste Dale i Norge og er vistnok den rigeste. Den udgjør 16,500 Kvadratkilometer og har et Indbyggertal af over 50,000. En hel Del af Fladeindholdet bestaar dog af de store Fjeldvidder, hvor man finder de bekjendte gudbrandsdalske Sætre. Dalen har betydelig Skovdrift; men Hovednæringsveien er dog Agerbrug og Fædrift.

Naturen er meget tiltrækkende gennem hele Dalen; Fjeldene er massive og mægtige. Vil man fordybe sig i Høijældene, saa frembyder Gudbrandsdalen de smukkeste og mest storartede Fjeldegne i hele det østlige Norge.

Wangs Kirke i Walders.

Walders er et af Norges vigtigste Dalsløser; det er et af de rigeste og maasse baade det smukkeste og mest storlagne. Walders har en afveende Natur; paa sine Steder er det vildt; paa andre Steder har man de skønneste og mest smilende Landskaber, man kan tænke sig. Paa Grund af denne rige Afvejling har Waldersruten fra først af været det mest besøgte Turistfeldt i Norge.

Reisen gaar som Regel ud fra Bergen, og ad den lange Sognefjord kommer man til Lærdal. Herfra fører prægtige Rjørebeie op gennem et Dalsløse, der gradvis hæver sig, til man ved Maristuen befinder sig oppe paa det træbare Fjellefjeld, ca. 2,400 Fod over Havsladen. Over den vilde Hei fører saa Veien videre forbi en Mængde Sætre (her er nemlig udmærkede Beiter), forbi Stiftsstøtten, der adskiller det vesten- og østenfjeldste Norge, forbi Ruinerne af St. Thomas Kirken, og man befinder sig ved den saa bekendte Fjeldstue Mystuen, der ligger 3,000 Fod over Havet. Herfra er Udgangspunktet for de Tusinder af Reisende, der hvert Aar besøger Fotunheimen, den vildeste Fjeldregion i hele Nordeuropa. Luften heroppe er overordentlig sund, og paa Mystuen opholder der sig derfor gjerne svagelige Personer for at gjenvinde sin Helse.

Fra Mystuen helder Heien nedover mod Øst, og om lidt ser man en bred Dal aabne sig. Det er Walders. Et vakkert Veianlæg fører ned fra Heien; den gamle, forfærdelig bakkebe Veie er nu fløjet. Løvskovene begynder her at vise sig; men der staar kun et Grantræ.

Komne til Skogstad har man smuk Udsigt over Wangsbygden og Wangsmjøsen, hvis øvre Ende sees paa nærværende Billedet. Fjendsøen ligger ca. 1,400 Fod over Havet og er over 2 norske Mil lang. Dalen er her meget træfattig; men vakre Gaarde ligger langs Mjøsens Bred og langt op over Bakkefraaningerne. Trods Wangsbygden ligger saa høit over Havet, er den dog ganske frugtbar, og Byg trives her meget godt. Den væsentligste Næringsvei er dog Fædrift, da her er ypperlige Fjeldbeiter.

Høie Fjelde omgive Wangsbygden. Tilvenstre (i Baggrunden af Billedet) sees det høie Skudshorn, hvorfra hyppigt høres hule Drøn. Paa den modsatte Side hæve Grindene sig op til betydelig Høide.

Nede ved Mjøskanten mellem smukke Gaarde staar Kirken, en stor, vakker, hvidmalet Træbygning. Derhenne th'r Bygdens Folk hver Søndag, mens Klangerne fra de malmfulde Kirkeklokker lyder mellem Fjeldene hen over Wangen. Det er høitideligt, og man mindes Bjørnsons vakre Digt:

“Jeg kjører frem gennem Straalefryd
i Søndagsstilhed med Klokkelyd.
Alt løfter Solen, fra Myg til Sæden,
som var den selve Alljærigheden.
Og Folk forbi mig til Kirke kjøre,
snart stiger Salmen for aabne Døre.”

Vennislandet i Valders.

Denne Jordsjø, der ligger omkring 1500 Fod over Havet i Bang, den øverste Bygd i Valders, er omgivet af Fjelde, hvis storlagne Former minder om Nærheden af Bergens Stift. Bang er en ægte Fjeldbygd, hvor endog Træværten er fuet af Veiret. Fra det gamle Herresæde Leirhol ser man opover Bangsmjøsen, hvor Udbygten mod Vest spærres af det mægtige Fjeld, Grindene. Dalen synes der at lukke sig sammen mellem dette og Skudshorn, hvor dog Bangsmjøsen faar Plads til at sende en smal Arm ind. Langs denne Arm fører Veien forbi enkelte Gaarde op til Skogstad, og strax ovenfor denne Gaard standser Dalens faste Behyggelse. Her ved Skogstad sees endnu Spor af de svære Skred, som hjemjogte Gaardene deromkring i 1860. Videre frem er Naturen ganske, som den pleier at være paa Høijeldet, og Veien hæver sig op paa Fillefjeldets Høider. Paa den ovenfor nævnte Gaard Leirhol boede i Begyndelsen af det 14de Aarhundrede en mægtig Ridder og Rigsraad.

Høstaaende Billede viser et Parti paa Bangsmjøsens østre Side, der hedder Vennislandet, over hvilket det stolte Vennisfjeld hæver sig op. Den bratte Li op fra Vandet er godt opdyrket, og flere Gaarde ligger her i Bakkeheldet. Landstabet viser sig i Høststrud, og Bygget staar paa Stør for at tørres.

Strax nordenfor Bang begynder de mægtige Fotunfjelde, med de bekjendte Fjeldsøer, Bygdin og Gjendin.

Fra Bangsmjøsen stirrer man op imod nogle af den mægtige Fjeldklynges sidste Udliggere; de ser ud som store Krystaller, med tilfkaarne Mure, og Tinder som opragende Taarne. Stiger man saa op paa en fritliggende Høide, da har man den hele Række af spidse Toppe foran sig, sædvanlig golde og blaa med blinkende Pletter af Sneflaer og Bræ. Stugunøset, Bitihorn, Storhøpiggen og Heimdalshø er saadanne taalelig let tilgængelige Høidepunkter, hvor Skuet er udstrakt. Det er som en stor Leir af spættede Tætte; de enkelte Høider i Udkanterne ligger omkring som Forposter. Skyerne vælter sig gjerne om den midterste Del af Leiren, af og til har man et Glimt af noget hvidt, et Hoved høiere end de øvrige, — det er Galdhøpiggen, denne mægtige Fjeldtinde, som saa lang Tid var ubesteget; men hvor nu hvert Aar raske Turister naar hen, aandeløse og bekhmrede om Veiret, for efter et Dieblik's Ophold paa den hvælvede sneklædte Top over den svimlende Afgrund og efter et Blik udover det omliggende Snehav med stivnede Bølgetoppe og sorte Skjær af Fjeld hurtigt at søge ned igjen.

Fotunfjeldene fortjener sandelig Navnet. Det er her Futun eller Fættens raader. Pludselige Omslag i Veiret, tyk, dryssende Skodde, pidskende Regn, hylende Vind veksler med lokkende Solskin og Stille. Dertil hører gamle og nye Skred fra Siderne, stride Elve, hvorover der skal søges Badested, Heste, der løbe bort om Ratten, Sult og Tørst og alle Slags andre Rejsefataliteter.

Kun fjælden ser man hele Leiren blank og klar, da er det et stort og skjont Skue; men man erindrer altid Futunen ved Siden. Der hersker paa en Godveirsdag en høitidelig Stilhed overalt, Tanken overvældes af Begrebet om det store, det mægtige, det umaalte. Her under disse kneisende Fjeldstykker med Taarn og Spir og de ensomme Dale imellem er der som den dybeste Andagt, — som i en stor Kirke. Loftet hvælver sig høit over de brune Mure, høiere end i nogen Kirke; men Sknen glider dog ganske nær, den kommer flyvende fra Livet nedenfor, hvor den ser saa skjøn ud som en seilende Svane, — her drysser den ind gjennem Kloften, og du ser den som en Røg.

Fra Toppen af Galdhøpiggen har man en Synsvide af over 20 norske Mil. Mod Syd staar den blaanende Række af de ovenfor nævnte Tinder i Valders, og i Nord ser man det vældige Dovre med Snehætten, en bred, stump Pyramide med forholdsvis lidet Sne paa sin høitlige Skraaning. I Vest skinner en mægtig, muslinghvælvbet Snestribe, det er Fostedalsbræen, og ovenover denne rejser Lodalsskaaben sig, sort og dystert, lig en ensjom afstumpet Spile.

I Nærheden af Lykkegaardene oppe under Bitihorn ligger den vilde Ur, Kalvedalen, hvor for mere end 100 Aar siden efter Sagnet den Mand fandt sit Tilflugtssted, som først lærte Folk deroppe at læse og skrive, og som endnu omtales under Navn af "Kalvedalspræsten". Det fortælles om ham, at han var reist did for en eller anden Forbrydelses Skyld, som havde kostet ham Kappe og Krave og gjort ham til en Flygtning. Den bedste af hans Elever var en Mand ved Navn Halvard Lykken. Han fik stort Ry for sin Skrivehændighed, og lige til den seneste Tid har der været opbevaret Sager, skrevne af "Halvard, han som lærte af "Kalvepræsten". Halvarvs Broder, Ole Lykken, var i sin Tid den stærkeste Mand i Valders.

Tonsaasens Sanatorium, Valders.

Dette Sanatorium, der er bygget i de senere Aar, ligger paa Tonsaasen mellem Etnedalen og Nordre Murdals Præstegjæld i Valders. Stedet, der ligger ca. 1900 Fod over Havet, har en frisk, styrkende Skov og Fjeldluft, og er om Sommeren meget besøgt af helsejægende Turister. Fra det høiestliggende Punkt af Aasen har man en herlig Udsigt over Valders Hoveddalsløb, der gennemstrømmes af Bæga. I sydsøstlig Retning ser man ud over de store Sætervidder mellem Valders og Hallingdal, og mod Nord kan man i klart Veir se de sydligste Toppe af Totunfjeldene i en Afstand af ca. 9 norske Mil. Fra denne Høide aabner der sig et vakkert Skue udover den brede Dalbund, hvor Bæga rinder nede i den dybe, ofte næsten usynlige Kløft, som den har hulet sig ud i Fjeldet. Enhver, som riser over Tonsaasen føler sig her uvilkaarlig tiltrukket. Ovenpaa den lange ensformige Bei gennem Landet, opover Etnedalen og over den, paa mange Steder nøgne, flade Høider, kommer Skuet af Valdersdalen som en oplivende Overraskelse.

Veien fra Randsfjorden over Etnedalen er den ældste Hovedvei til Valders. Den har ikke til alle Tider nøjagtig fulgt den samme Linie, som den nu gjør efter den sidste Omlægning, men har dog altid i det Store gaaet omtrent paa samme Kant. I Middelalderen, da det Skovbelte, som strakte sig fra Randsfjorden til Spirillen og Krøderen og videre mod Vest, var tættere og bredere, end det nu er, var Færdselen fra Valders og Hallingdal over til de østlige Landskaber ingenlunde levende; de to Fjeldbygder havde da sin naturlige Bei over Fjeldet til Sognefjorden. Selv efter de nyeste Forbedringer i Samsørfelsmidlerne har ialfald den øvre Del af Valders en lettere Bei til Lerdal end til Kristiania og Drammen, deraf kommer det ogsaa, at Valders'en egentlig er mere Vest- end Østlænding.

I Nordre Murdal, paa Vestfiden af Tonsaasen, ligger i Nærheden af Kirken den bekjendte Skydstation Frydenlund. Stedet er heromkring saa tæt bebygget, at det i daglig Tale hyppig blir kaldt Murdalsbyen. Ikke langt herfra er det udmærket vakkert beliggende Valders Distriktsængsel. Følges Chauveen fra Frydenlund sydover har man Udsigt til den vakre Reinsbygd med sin gamle, mærkelige Kirke, bygget omkring Aar 1250, en af Landets ældste Stavekirker. Endnu længere mod Syd har vi den bekjendte Hedalens Kirke paa Fldjernstad. Sagnet fortæller, at da den sorte Død hjemjogte Landet, kom den ogsaa til Hedalen, hvor alle Beboerne døde, indtil Kirken blev gjenfunden af nogle Skyttere, hvis Pil stødte mod en af dens Klokker. De dræbte den Bjørn, som der havde indrettet sig et Hi under Altaret. Huden af denne Bjørn hænger endnu paa Kirkevæggen. Kirkens Portal er forsynet med rige Udsjæringer.

Naturen i Valders er herlig, og Klimatet saa friskt og deiligt, at man ikke kan undres over, at Folk, der har Raad til det, om Sommeren søger væk fra den kvalme Byluft for heroppe paa Tonsaasens Sanatorium eller andre lignende Anstalter at nyde den friske Fjeldluft i lange Drag.

Odnæs Hotel i Land.

Odnæs ligger ved Randsfjordens nordre Ende i Søndre Lands Præstegjæld. Dette Sted har gennem Turisttrafiken i den senere Tid faaet et stort Opsving og har endog antaget Karakteren af en liden By med Telegrafstation og flere Hoteller, hvoraf det, vort Billede viser, er det største. Odnæs har Dampskibsforbindelse med Randsfjords Jernbanestation ved Fudsjøens sydlige Ende og er Udgangspunktet for Deligencelinierne til Lærdalsløren og Gjøvik. Randsfjordene, der omgives af de vakre, frugtbare og velbebyggede Hadelandsbygder, samt Søndre Land, er efter Længden Norges anden Fudsjø, efter Fladeindholdet derimod den femte. Landet straaer paa Østtiden jævnt nedover mod Fjorden fra den Naserug, som under forskjellige Navne strækker sig mellem Hurudalen og Hadeland, Thoten og Land. Paa Vesttiden er Landet tildels brattere over mod den parallelt løbende Fudsjø, Spirullen.

Vi indbyder Læseren paa en Dampskibstur udover Randsfjorden. Dampskibet "Oskar II" tager os først til Fluberg ved Hovedkirken i Søndre Land. Tilhøre har vi da en lav, fremspringende Odde med vakre, velbebyggede Gaarde. Tilvenstre kommer Chausseen fra Gjøvik forbi den høitliggende Skjedsstation Granum ned til Fjorden. Efter at have anløbet Bjørnerud stopper Dampskibet ved Hof, hvor der er en stor, vakker Grænd rundt Kirken. Her ligger Lands Middelskole. Videre anløbes Faldslandet paa Fjordens Østside og Ringelien paa Vesttiden. Det næste Stoppested er Sand ikke langt fra Euger Kirke, den sidste i Søndre Land. Herfra igjen over paa Vesttiden til Bjørneroen, ikke langt fra Sørum Kirke, den første i Hadeland. Man har nu en nydelig Udsigt til Landet paa Østtiden med smaa Odder og vakre Bugter, hvor Hængebirken voger lige ned til Fjordkanten. Efter at have passeret Skjuaasen anløber Dampskibet den vakker beliggende Station Røkensviken. Her paa Røkensviken var det Kong Halfdan Svarte Aar 860 paa Hjemveien fra et Gæstebud paa Brandbu faldt gennem Tjen og druknede. Her er Landstabet smilende vakker med Brandbufollen som Baggrund. Forbi flere mindre Stoppesteder kommer man til Hadelands Glasværk, det største Glasværk i Landet. Her i Nærheden ligger Jævnaker Kirke. Lidt længere nede kommer man til Fjordens sydlige Ende ved Randsfjords Jernbanestation, og vor Dampskibstur er over. Randsfjorden er en meget vakker Fudsjø, men byder ikke megen Afvevling.

Klimaet ved Odnæs og tilliggende Trakter er meget sundt, og er der oprettet flere Sommerpensionater for Landliggere, som Skoien i Søndre Land og Gjevle, Broner og Skolmesæteren i Nordre Land. Foruden den store Chaussee gennem Valders over Fillefjeld til Lærdalsløren og østover til Gjøvik er Odnæs ogsaa Udgangspunktet for stærkt benyttede Turistruiter over Torpen til Gausdal med Sidelinie gennem Biridalen til Viri.

Før vi forlader denne smilende Egn, vil vi ønske med Garborg:

Gud signe Norrigs Land,
Ivar Heim, kvar Dal og Strand,
kvar Lund og Lid.
Han lat' det aldri døy,
han verje Bygd og Øy,
han verje Mann og Møy
til evig Tid.

Me fekk det høgt og fritt,
me fekk det vænt og vidt
med Hav og Fjell.
Det stend so trygt og godt,
det stend so reint og blaatt
rett som eit Gudestøtt
med Solstinstjeld.

Her stig det stort og blaatt,
vaart fagre Heimlands Støtt
med Lind og Taarn.
Og som det er vdest ved
alt fagrar' Ved for Ved,
det byggjast skal i Fred
aat vaare Born.

Kittelsland i Numedal.

Den Egn, hvorfra nærværende Billede er hentet, hedder Numedal og regnes blandt Norges største Hoveddalsfører. Dalen gjennemstrømmes af Laagen, der springer ud oppe paa Hallingstarven og Hardangervidden. Selve Dalføret strækker sig lige fra disse to Fjeldvidder og ned til Laurvik; men det benævnes kun Numedal, hvad der ligger nordenfor Kongsberg. Den sydlige Del kaldes Sandsvær. Numedal har ca. 8000 Indbyggere og er et forholdsvis rigt Strøg; der er vakre Bondegaard, der udmærker sig for sit tækkelige Stel, og Turisthotellerne er overalt gode og renslige.

Naturen er for det meste ensformig, men meget vakker; først oppe i Nore bliver der virkelig storartede Landskaber. Paa begge Sider af den smukke Laagen er vakre Stove, hvor inde lyser de smilende, venlige Bondegaard.

Paa begge Sider af Dalen hæver stovklædte Fjeldrygge sig op; kun hist og her antage Fjeldene nogen vild Karakter. Hist og her fører Veie over Fjeldene til Hallingdal i nordøst og Telemarken i sydvest. Langt oppe i Dalen ligger de smukke Indsøer Kravikfjorden og Norefjorden. Paa Vestsiden rager Eidsfjeld op til en Høide af 4200 Fod. Forbi Skjonne kommer man til Skurdalen, hvor Naturen blir mere og mere storartet. Dalen er her trang, og Laagen bruser her ofte frem gennem trange Kløfter. Brosterud er en af de høiestliggende Gaarde og ligger 2500 Fod over Havet. Herfra fører saa forskellige Veie over Høifjeldsvidderne. Dageli er en tilstødende Fjeldbygd, der ligger 2750 Fod over Havet. Skurdalen er lige ved og er en af de høiestliggende Bygder i Landet, 3700 Fod over Havet.

Fjeldovergangen over Hardangervidden forbi Vøringsfossen til Dalfjord i Hardanger er meget interessant om end en Del besværlig. Det tager 2 a 3 Dage at gjøre den Tur. En Overgang kan ogsaa gjøres over Hallingstarven til Murland i Sogn.

Kongsberg, der ligger ved Numedalsens sydlige Ende, har henimod 5000 Indbyggere og har en Jernbane, der via Drammen fører til Kristiania. Her ligger Baabensfabrikken og Mynten. Men hvad der frem for alt gjør Kongsberg bekjendt er Sølvværket, hvor der drives 7 Gruber for Statens Regning. Grubedriften begyndtes i 1623; i 1805 blev Driften nedlagt; men i 1816 gjenoptoges den og har siden været drevet med stort Overskud, der har naaet til 1½ Million Kroner om Aaret. Gruberne fører nu flere Tusinder Fod ind gennem Fjeldet. Sølvertsen opdagedes i 1623 af en Jætergut, der hed Jakob Grosvold.

Parti af Drammen.

Drammen ligger paa begge Sider af Drammenselven ved dens Udløb i Drammensfjorden, der er en Arm af Kristianiafjorden. Byen har noget over 20,000 Indbyggere. Den udgjorde tidligere to Kommuner, idet Drammenselven tjente som Grændselinie. Af selve Naturen er Drammen delt i tre Dele, Bragernæs, Strømsø og Tangen. Af disse er den smukkeste og mest maleriske den, som vort Billede fremviser, nemlig Bragernæs. Byen har egentlig kun to lange Gader, og den har i Forhold til sin Folkemængde en meget betydelig Udstrækning.

Fra Strømsø til Bragernæs fører en lang Bro, delvis synlig paa Billedet. Lige foran Broen er Torvet med flere vakre Bygninger, bl. a. Raadhuset og Børsen. Smidlertid er den mest iøjnefaldende Bygning paa hele Billedet Kirken. Den dominerer det hele; og den er ogsaa et overmaade pragtfuldt Bygværk. Bragernæs Kirke er ikke et Monument fra svundne Dage, men frembragt af den nyere Tids Byggekunst. Et Alterbillede af Tidemand smykker Kirkens Indre.

I Baggrunden sees Bragernæsaasen, hvor der er et af Naturen selv udstyret Parkanlæg. Fra Toppen habes den deiligste Udsigt over Byen og Fjorden.

Blandt tidligere Præster i Bragernæs Kirke maa nævnes den bekjendte Digter Biskop Søren Moe, der har frydet os alle med sine Eventyr og Digte. Selv Børn kan forstaa og blive grebne af Digte som "Ungbirken" og "Den døde Fugl." Moe er vistnok ikke et Drammensbarn; han er født paa Ringerike, men han virkede i Drammen i længere Tid, og derfor er Drammenserne fristede til at gjøre Krav paa ham som sin egen.

De nuværende Præster ved Bragernæs Kirke er Provst Eckhoff, Sognepræst, og Chr. Knudsen, residerende Kapellan; begge er bekjendt for sin Veltalenhed. Blandt Drammens Præstefab findes forøvrigt en forhenværende Amerikapreest, nemlig Chr. Hvistendal, Sognepræst til Strømsø og Tangen.

Ovenfor Drammen er en bred Bygd, der hører til en af Landets frugtbareste. Jernbanen fører op gennem dette smukke Dalsløb og forbi den deilige Indsø Tyrifjorden til Hønesø, hvor Balderdalsløbet ender. Skovdrift hører her til en af Hovednæringsveiene.

Parti af Arendal.

Arendal er kjendt ikke alene som Norges rigeste, men ogsaa som en af de vakreste beliggende Byer i Norge. Mellem Klipper og Vær gjør den med sine forholdsvis regelmæssige Gader et behageligt Indtryk paa den Rejsende, paa samme Tid som dets solide Udseende giver en tiltrækkende Afvevling fra, hvad man har seet i de øvrige Byer paa Turen fra Kristiania nedover Kysten.

Arendal var allerede i det 15de Aarhundrede kjendt som Handelsstad; men man vil finde saa Levninger fra den Tid, da især Branden i 1868 gjorde sit til Udryddelsesværket. Det er altsaa fra denne Tid, Arendal har faaet sit mere nymodens Udseende. Fra lange Tider tilbage har Byen været kjendt for at have haft Norges største Handelsflaade, bestaaende for Størstedelen af store Træskibe, som i "de gode gamle Dage" bragte saa megen Velstand til deres Eiere; i vore Dage, da Damp har taget Seilenes Plads, har ogsaa Arendal maattet lide ved den forandrede Trafik, og har Byen derfor i de senere Aar ikke vist synderlig Fremgang.

Ved Arendal er flere seværdige Steder, saasom Stinteheim, hvortil man kommer op ad Trapper, og hvorfra man har en henrivende Udsigt over Byen og Havnen med mange udenfor liggende Vær. Nidelven, som udmunder ved Byen, er seilbar omtrent en norsk Mil opover, og tager man en Tur opover Elven, vil man komme til den vakre, store Rygendesø, og vil man blive betalt for Umagen for en Tur dertil ved det storartede Syn, som venter en. Tromsøen er et andet Sted, som fortjener et Besøg; den ligger kun et kort Stykke fra Byen, og Dampskib gaar derud flere Gange om Dagen. Udenfor Byen har man de bekjendte 10 Fyrtaarne paa Torungerne, opførte mellem 1843 og 1844, udenfor hvilke man har det aabne Hav.

Kirken bør ogsaa besøges før man forlader Byen; den er en af de vakreste og største nyere Kirker i Landet, og dens Taarn skal være det høieste paa den skandinaviske Halvø.

Fra Arendal fører Veien til Tvedestrand, Grimstad og Sætersdalen gennem prægtige Skovlandsfaber forbi Mjaaband, som et andet Billede i nærværende Bog viser.

Ude ved Kysten ligger Hesnæsøerne, indenfor hvilke er udmærket Havn. Her kom Christian II i Havn den 5te November 1531 paa sit sidste Tog til Norge. Her er ogsaa Stuepladsen for Henrik Ibsens storflagne Digt "Terje Vigen".

Ulefos Værk.

Omfaaende Billede viser os Ulefos Fabrikker, beliggende ved Udløbet i Nordfjorden, Telemarken, af den fra Vandafvandet kommende Eidselv. Stedet ligger omtrent 2½ norsk Mil ovenfor Skien og er efter norske Forholde et ret betydeligt Anlæg med store, tidsmæssige Bygninger, og Omgivelserne er gjort meget indbydende ved flere vakre Parkanlæg.

Ret over paa den anden Side af Elven ligger Hollen Jernværk, der ogsaa har smukke Bygninger og Park. Ulefos er Stoppested for Dampskibene paa Nordfjorden og er Udgangspunktet for flere stærkt befærdede Turistruter. Stedsstationen samt flere gode Hoteller forefindes.

Med Dampskib fra Skien herop passerer man de bekendte Løveid Sluser, Norges mest storartede og kostbareste Kanal anlæg, der er sprængt ind i Fjeldet. Sluserne, der fuldendtes i 1861, er 4 i Tallet, dog benyttes den øverste kun ved høi Vandstand. Efterat være kommen ind paa Nordfjorden passerer Dampskibet paa Opseilingen til Ulefos et steilt Fjeld, hvori findes et stort sort Hul, den saakaldte St. Michaelshule eller St. Michaelskirke. Hulen er ved Indgangen 10 til 12 Fod høi, men udvider sig længere inde betydeligt, især i Høiden. Bredden er fra 12 til 16 Fod, og Dybden ret ind Fjeldet omkring 80 Fod.

Hulen bestaar af en mørk graalig Granit og bærer Spor af at være udvidet af Menneksehænder. Den er inderst inde noget indesnævret, og her mener man, at Alteret har staaet. Hvor langt tilbage i Tiden denne Hule har været benyttet til helligt Brug, ved man intet om; men i den katolske Middelalder har den været indviet til Erkeengelen St. Michael, hvis Dyrkelse mest skal have fundet Sted paa Fjelde og i Huler. Den var da i stor Anseelse som Balsartsted for bodfærdige Syndere, og mange Vidundere skal efter Sagnet være foregaaede i denne simple, hellige Kirkehøveling. Under Reformationens voldsomme Indførelse har St. Michaelskirken været et sidste Tilflugtssted til Andagtsøvelser for Egnens Katholiker, som ikke vilde afsværge sine Fædres Tro. Tilfaldt berøvede man Kirken dens Eiendomme og Prydelser, og Præsten forjagedes.

Fra Ulefos til Jandsjøerne i det vestlige Telemarken er der i de senere Aar bygget et storartet Kanal anlæg, den saakaldte Strengentanal. Især er Arbeidet ved Brangfos et vakert Stykke af norsk Ingeniørkunst.

Da Norge begyndte at bereises af Turister, var Telemarkens Dale de, som først udbredte sig. De laa, selv for en Tid, da Samfærdselsmidlerne var lidet udviklede, forholdsvis nær Hovedstaden. Fra Skien var det ogsaa let at ro opover Telemarkens store Søer og paa en meget nem Maade trænge indimod Hjertet af dette Distrikt. De Rejsende, som først kom herind, traf overalt et mærkeligt Folkeliv, som for den, der ikke nærmere kunde granske Forholdene, maatte synes at være en umiddelbar Fortsættelse af Middelalderen. Paa flere Steder stødte de ogsaa paa en storlagen Fjeldnatur, som ikke undlod at gjøre sit Indtryk. Telemarken fik hurtig et stort Ry. Videnskabsmænd, Kunstnere og Digtere kappedes om at henlede Opmærksomheden paa dets Naturskønhed og dets Folkeliv. I den allerførste Del af dette Aarhundrede "opdagedes" Rjukanfossen; noget senere reiste Professor Hansteen gennem Telemarken og over Fjeldene til Hardanger, og efter ham fulgte en steds større Skare. Da saa de storartede Kanal anlæg blev færdige og ret pent udstyrede, tidsmæssige Dampskibe sattes igang paa de utallige Jandsjøer, kom Turiststrømmen for Alvor.

Hovedruten gaar op Nordfjorden, Gitterdalsvand, forbi Rjukanfossen og vestover. En anden, næsten ligesaa stærkt befærdet Rute, gaar fra Ulefos, over Vandaf og Vinje til Haukelid.

Telemarkingerne er et hjælt, tappert Folkefærd. Allerede i Beretningen om Braavallaflaget nævnes Thelerne som de, hvis vilde Tapperhed gjorde Udslaget til Fordel for Kong Sigurd Ring, og det var ogsaa fra Telemarken, at de jernhaarde Birkebeiner udgik, med hoilke Sverres ubiøselige Viliekraft undertvang hele Norge, og som beherskede det længe efter deres store Høvdings Død.

Partí af Dalen í Telemarken.

Høstaaende smukke Billeder fra Dalen, der ligger ved Enden af Vandafvand i Telemarken, ca. 16 norske Mil i nordvestlig Retning fra Skien. Dalen er bekendt baade vidt og bredt for sin Naturskønhed. Mægtige Fjelde stiger næsten lodret i Veiret paa alle Sider undtagen i den sydøstlige Kant, hvor Vandafs klare, blaa Bænder aabner Udsigten nedover mod de bredere Bygder. Digteren Nasmund Olafsson Vinje blev aldrig træt af at besøge Dalen. Han kunde sidde oppe i Gidsborgklevene, de høie Næsbryn tilvenstre paa Billedet, og se ned i den fagre Dalbund og udover Vandet, og Udkastene til flere af sine vakreste Sange om "Fjellet" og "Fjoren" har han vistnok undfanget deroppe i Liden i ensomme Stunder.

Paa Grund af sin Naturskønhed har Dalen i de sidste Aar blevet et yndet Fjeld for Turister. Især er dette Tilfældet efterat Kanalen mellem Skien og Ulefos er færdig. Nu kan de reisende Bysfolk og Udlandinger stige ombord ved nærmeste Brygge og sidde i Ro og Mag paa Dækket den hele Tid, medens Dampbaaden arbejder sig 10—12 Mil ind mellem Norges Klipper.

I Omegnen af Dalen er der mange Seværdigheder. Ude ved Vandafsfjordene har man saaledes "Ryssen" og "Gyvere", to Klippeblokke, som staar oppe paa Fjeldtammen, og som nede fra Fjorden ser ud som to vældige Fotunstikelser. Over paa den anden Side har man det berømte St. Olafs Skib, en massiv Bjergryg, der paa Afstand ser ud som et stort, forstenet Vikingeskib.

Ikke langt fra Dalen er "Ravnedjuvet", en af de vildeste Fjeldstyrtinger i Norge. Stedet bliver hvert Aar besøgt af Hundreder af Rejsende, som allesammen viger tilbage af Rædsel, naar de kommer ud paa Brynet og stirrer ned i det svimlende Dyb.

Ja, Dalen er skøn. Ingen, der en Gang har gennemreist den, vil glemme den, og de, hvis Bugge har staaet der, vil altid føle sig varm om Hjertet, naar dette Sted nævnes, og naar de igjen ser disse Steder, vil de med sin store Sambygding M. D. Vinje sige:

No ser eg atter slike Fjell og Dalar,
som deim eg i min fyrste Ungdom saag,
og sama Wind den heite Panna svalar,
og Gullet ligg paa Snjo, som fyrr det laag.
Det er eit Barnemaal, som til meg talar,
og gjer' meg tankefull, men endaa sjaag.
Med Ungdomsminne er den Tala blandad:
det strøymer paa meg, so eg knapt kan anda.

Allt er som fyrr, men det er meir forklarar,
so Dagsens Ljos meg synest meire hjart,
og det, som beit og skar meg, so det saarad',
det gjerer sjølve Stuggen mindre svart:
sjølv det, som til at synda tidt meg daarad',
sjølv det gjer harde Fjellet mindre hardt.
Forsonad' koma atter gamle Tankar:
det sama Hjerta er, som eldre bankar.

Dg hver ein Stein eg som ein Kjenning finner
for slik var den, eg slaug ikring som Gut.
Som det var Kjempur, spyrr eg, kven som vinner
av den og denne andre haage Nut.
Allt minner meg; det minner, og det minner,
til Soli burt i Snjoen sloknar ut.
Dg inn i sidste Svevn meg eingong huggar
dei gamla Minni og dei gamle Skuggar.

Siljord i Telemarken.

Siljord er et af de vakreste Steder i Telemarken. Vagenfor Kirken gaar Rivedalen op til Sundsbarmvandet under Skorve. Rivedalens Navn er vel kendt i den norske Literatur. Fra Toppen af Skorve kan man se Sneen glindse paa Folgefonden.

Udsigten fra Aasebrikkerne siges at være den vakreste i hele Telemarken. Man har lige under sig den slade, af mægtige Fjeldvægge omgivne Flad dal, der er vel bebygget og meget frugtbar. Her i Nærheden var det, at den franske Luftbalon Ville d'Orleans, der steg op fra Paris under Belejringen af Tyskerne, efter 15 Timers yderst farefuld Rejse først dalede ned den 25de November 1870. Luftskipperen Paul Kolier og hans Ledfager slap ud, hvorefter Ballonen atter steg tilveirs og først endelig landede i Krødsherred.

I Siljord er det, Viggo Allmann har udrettet saa uendelig meget for den telemarkiske Bondeungdoms Oplysning gjennem sin bekjendte Folkehøiskole, der fremdeles hver Vinter frekventeres af en stor Skare hjætte Gutter og Jenter, tørstende efter Kundskaber. Ret i Nord for Siljord ligger det bekjendte Fjeld Gausta, paa Vestsiden af Tinsjøen. De fleste vil huske, at de i sin Ungdom læste om Trollet, der sa': "Om Gausta var Graut og Tinsjøen Saup, saa spiste jeg mig endda ikke mæt".

Man skylder Telemarken Tak for Møllargutten, for D. A. Vinje og for mangen interessant Folkevise og smuk Folkemelodi. Telemarkingen hører til Norges mest begavede Folkesærd.

Den skønne Natur har fostret poetiske Anlæg hos Befolkningen, og foruden Vinje har Telemarken frembragt Mænd som Storthingsmand Olaf Sveinsson, Jørgen Tælnæs, Sigurd Neis og flere. Her var det ogsaa, at Salmefangeren og Folkeedigteren M. B. Landstad skrev sine bedste Arbejder. I Forbindelse med Folkeedigterne kan ogsaa nævnes den store Mængde Fjeldspillemænd, som Siljord har fostret. Her er det jo, at Sagnet om "Rivlemøerne" og de bekjendte Musikstykker af dette Navn er digtede.

Siljord har fostret den norske Billedhugger Olaf Olafson Glosimodt. Siljord er hans Fødested, og der begyndte han som Træskjærer. Man saa, at Gutten var i Besiddelse af ualmindelige Evner, og saa blev han sendt til Tegnestolen i Kristiania. Senere kom han ind paa Kunstakademiet i Kjøbenhavn og blev der den berømte Bissens Elev. I flere Aar opholdt han sig i Rom med Stipendium, og endelig bosatte han sig i Kjøbenhavn, hvor han har erhvervet sig stort Ry som Elfenbensskjærer. I hans Hjem findes flere udmærkede Portræt-Medailloner, som han har skaaet i Elfenben. Han er nu en Olding paa 74 Aar.

Siljord er som sagt et af de mest naturstjønne Bygdelag i øvre Telemarken, beliggende omtrent 8 norske Mil i nordvestlig Retning fra Stien. Da Oscar II for nogle Aar siden paa en Lystrejse gennem Telemarken kom saa langt, at han fik se Siljordsdalen, udbrød Hans Majestæt i Genrykkelse: "Nei, men Gutter — dette er dog den skønneste af alle Telemarkens deilige Dale".

Parti ved Børtevand.

Omstaaende Billede er fra Telemarken. Kommen til Vandafvandets nordlige Ende passerer man Dalen. En norst Mil vest herfra kommer man til Børteoset, der ligger ved Børtevandets sydlige Ende. Vandet gaar herfra i nordlig Retning, og ved dets nordlige Ende ligger Børte, hvorfra Veien fortsættes nordover til Nylænd og videre i nordvestlig Retning forbi Haukelid til Røldal.

I gamle Dage var der ikke Veie langs Børtevand, hvorfor de Reisende maatte tage Baadstuds over Vandet. Nu derimod fører et moderne Veianlæg langs, og Trafiken med at styde Turisterne paa Baad har fundet betydelig ind.

Naturen her er ikke storflagen. Fjeldene er nemlig smaa og skovklædte. Ikke desto mindre er Naturen her tiltalende ved sin blide, stille og ensomme Karakter, og ved at passere dette deilige Børtevand kan man ikke andet end erindre Digteren Andreas Munchs vakre Digt "Et Fjeldvand":

"Jeg sad en Aften i en liden Baad
paa et af disse dybe, stille Bunde,
der ligger som et Die blankt af Graad,
mellem Norges Fjelde. Let og varm
stod Aftenhimlen om de mørke Strande,
og sænkte sig i Søens klare Bund,
saa Baaden syntes let ophængt at hvæve
midt i et Lusthav, hvor der ei var Bund,
men lige dybt foroven og forneden,
som Jordens Kugle midt i Eviigheden.
Dødsstilhed hvilte over Sø og Lund,
der fandtes ei en Fugl, som vilde leve,
som vilde synge her en Aftenstund.
Jungen romantisk Klang om Fjeldet drog
paa klare Binger, som i Thyrols Dale; —
den norske Fjeldegn eier ingen Tale
undtagen Ensomhedens stille Sprog.
De tauske Roersfolk dypped Aaren blødt
og lydløst i de kolde, klare Bover; —
Jeg smelted hen i denne Stilhed sødt;
det var, som om min Sjæl gled sagte ned,
og tabte sig i inderlig Forening
med Fjeldnaturens dybe, dunkle Mening."

Haukelidsæter, Telemarken.

Haukelidsfjeld ligger mellem Vinje i Telemarken og Røldal. Haukelidsæter er ikke egentlig nogen Sæter. Det er en Fjeldstue, bygget af Regjeringen ved Staaband. En af Bygningerne er opført i Staburstil. I Nærheden findes tamme Renhjorder, der om Eftermiddagen gjerne kommer ned til Vandet.

Men "Sæter" minder dog mangen en om de ægte Sætre, og vi skal derfor her benytte en interessant Beskrivelse af disse, som er os tilsendt:

Naar vi her paa denne Side af Atlanterhavet er saa lykkelige at støde paa et norsk Sæterbillede, saa er næsten al Beskrivelse overflødig. Billedet i sig selv eller endog det ene Ord "Sæter" er nok til at vække en hel Hær af Minder tillive i os; det vil da sige de af os, der har traadt vore Børnesko mellem de norske Fjelde og levet vore glædste Dage til Sæters, høit oppe mellem Tinder og Knauser. Vi mindes endnu saa grant, hvor vi om Vaaren længtede til den Dag, da den sidste Snefond var tinet og Vjerne stod grønne fra øverst til nederst — for da bar det til Sæters; og den sidste Lyd fra Vølgingens Bjælde op i Skoven synes vi endnu klinger i vore Ører.

Sætrene er lige saa forskjellige i de forskjellige Dele af Landet, som Bygderne og Folket er forskjellige; men mest udviklet har det gudbrandsdalske og østerdalske Sæterstel Ord for at være, ligesom Sæterlivet og Høifjeldslivet her spiller en langt større Rolle end noget andet Sted i Landet.

Sæterreisen foregaar i Regelen i den sidste Halvdel af Juni — ellers er det jo efter som Vaaren og Veiret er til — og der er knapt nogen Dag i hele Aaret, som er imødeset med saa megen Længsel som den Dag, da det bærer til Sæters. Kvælden isørveien er alt gjort færdigt. Kløvjerne ligger oppakket, og Budeien og Gjøterguttens har omhyggeligt laget istand sit Reijseudstyr. Og tidligt om Morgenen bærer det afgang. Først Budeien, der loffer og nævner Kjødene ved Navn, saa den ærværdige Bjælde og den øvrige Vøling, saa Gjøterguttens med Pontoppidans Forklaring og Bogts Bibelhistorie i et Tørklæde — for han er jo i Skolealderen og maa ikke glemme sin Kristendom beroppe paa Bidderne; han raaber og dominerer og udspekulerer de snurrigste Kommandoord for at holde de ustyrlige Gjøder i Geledderne, og saa kommer endelig Manden med Kløvhestene. Der er ligesom mere Liv og Arbeid baade i Folk og Fæ denne Dag, for alle stunder de opover mod de høie lyse Riger med det vide Udsyn.

Slig kan man se Tog efter Tog drage op igjennem Vjerne og forsvinde efter Sæterveien. Og der blir øde og stille nede i Bygden. Men til Fjelds blir der Liv. Bortover Myrer og Flotter og opover Rander og Res høres Bjælde og rautende Vølginger og Tonerne fra Gjøterguttens Fløite. Og dog hviler en stille Høitid over alt. Fra Sel efter Sel stiger Røgen tilveirs, Luften dirrer solmæt bortover Fjeld og Fly, det blinker fra Bække og Bænder, og ind mod Jøstumheimen reiser sig Tinderne Dag efter Dag.

Heroppe lever Sæterfolkene i en Verden for sig selv. Bygdens Larm og Strid og Stræb og Sladder naar ikke herop. Og sjælden er der et fremmed Liv at se. En enlig Skytter, Fisker eller "Dykjeleitar", det er alt. Ja, og saa træffer det sig jo en og anden Lørdagskvæld iblandt, at en Ungerfævend fra Bygden er gaaet vild og maa bede om Husly, ved du. Gjøstfriheden paa Vølesætrene er viden bekjendt, men nu spørger det desværre med, at den skal spoleres af Turisterne, som det nu hrer saa fuldt af høit og lavt hver Sommer, og i selve Turistruterne begynder Sætrene mere og mere at antage Karakteren af Hoteller.

Først langt ud paa Høsten, naar Flyerne blir brune og Viens Birk og Asp ødsler med sin sidste Farvepragt, naar Nætterne blir mørke, og der begynder at gaa graa Sneyrer borte i Tinderne, er det Tid til at forlade Høifjeldet. Det er altid med Bemod, Budeien hænger Laasen for Sæterdøren, og hun undres paa, om hun vel kommer her til næste Sommer. Men det er saa længe, saa længe.

Saa ligger Bidderne atter forladt og øde og Vinteren kommer og trækker sit Lagen derover.

Da flytter Huldren ind i Selet.

Suledalsporten og Suledalsvand.

Odde i Hardanger er Udgangspunktet for flere Turistruter baade til Østlandet og til det sydlige Norge. Ruten over Røldal og Suledal til Kystfylke er kort, men ikke desto mindre interessant. I Odde er Naturen storlagen, og hele Dalsfjæret opover har samme Karakter. Tilhøire ligger den bekjendte Folgefond oppe paa den høie Fjeldkjæde, og af og til løber Arme ned ad Sidedale og har da gjerne sit særegne Navn. Den mest bekjendte af disse Arme er Quarbræen, der sees, mens man passerer op over Sandvenvandet. Længere oppe i Dalen har man Anledning tit at betragte vakre Fossesfald, saasom Laathefossen og Skarsfossen. Ved Siljestad er storartede Veianlæg op efter Fjeldsiderne, og herfra tager Folgefonden sig storartet ud.

Ved Gaare stikker Veien til Østlandet af tilvenstre, medens Veien til Suledal gaar ret syd forbi Botnen. Her er Dalsfjæret uhyre trangt, og Veien fører her gennem snevære Pas, gaar langs glatfurede Bjergsider og over kjæmpemæssige Urer. Man har her Anledning til at se et af de mest storartede Veianlæg i Landet.

Ende mellem disse vilde og storartede Omgivelser ligger Suledalen og Suledalsvand. Det er omtrent 3 norske Mil langt, og et Dampskib pløier det frem og tilbage hver Dag. Saasnart man kommer ud paa Vandet sees tilvenstre Koaldfvam. Man styrer over mod venstre Bred, rundt et Næs, der heder Laave hen til Krokanæs paa høire Bred og videre om Lauviknæs. Bag sig ser man den høie Top Mælen og tilvenstre Kallefjeld. Nedenfor Røinevardnæsset aabner Udsigten sig over Vandets nedre Del. Lidt forbi Waage er der et brat Fjeld. Fra det bratte Fjeld styrkede ved Jule-tider 1860 et helt lidet Næs ned i Søen. Ved Udglijningen blev der saa stor Bølge, at den oppe ved Koaldfvam tog ud Waade, der laa flere Favne op paa Land.

Længer nede passerer man et fremstaaende Næs, der hedder Skallen, og i det samme aabner sig Udsigten til Suledalsporten, som nærværende Billede viser. Lodrette, mægtige Fjeldvægge rager her op paa begge Sider af det trange Pas, og de Forbireisende kan let se, hvorledes disse Fjelde en Gang er revnede fra hinanden. Sceneriet er her storartet.

Naar man er kommen gennem Porten, er man paa Vandets nederste Del. Det er her ganske smalt og ligner mest en bred Elv. Ved Enden af Vandet luffes Dalen af høie Fjelde, og gennem trange Pas baner Elven sig Wei nedover forbi Mehus til Sand, hvor den falder ud i Søvdefjord og Vindefjord, der er Arme af den mægtige Bukfjord, der nordenfor Stavanger (forbi Karmøen) skjærer ind i Landet.

Daasnæs i Sætersdalen.

Sætersdalen er et af de største Dalsløber i det sydlige Norge. Det gennemstrømmes af Otterelven, som løber ud i Søen ved Kristiansand. Omtrent $5\frac{1}{2}$ norske Mil nord for denne By faar Otterelven et Tilløb fra en Bied kaldet Daasnæselven. Der hvor disse to Elve støder sammen, dannes en Tange eller Odde, som Sætersdølerne har kaldt Daasnæstangen, hvilken hosstaaende Billede viser.

Jordbunden paa Daasnæstangen er sandig og tør og derfor ikke særdeles vel skiftet til Jordbrug. Men Daasnæsfolket greier sig alligevel; de tager Livet med Læmpe og greier sig som Handelsmænd.

Daasnæs har været en Samlingsplads for Folk fra alle Kanter, og dette Sted har været Skuepladsen for adskillige Hændelser og Bedrifter, hvorom der endnu gaar Sagn i Dalen. Den mest navngjættede af alle Tildragelser paa Daasnæsgaarden er uden Tvivl det berøgtede Slagsmaal, som der fandt Sted mellem Bjørguf Opstad og Sveinung Naserald. Dette skal være det modigste af alle de modige Slagsmaal, som nogenfinde har været udfjæmpet i Sætersdalen.

Følger man Veien fra gamle Ola Daasnæs og syddest langs Skovfanten, kommer man derpaa til en Butik, og fortsætter man sin Gang, vil man omfider komme til den Bygning, som man kan se i Baggrunden af Billedet, og som de gode Sætersdøler har dyb Respekt for. Det er Hornæs Distriktsfængsel, eller, som det i daglig Tale kaldes "Daasnæshuset". Mangen Sætersdøl har siddet der indenfor Jerngitteret og angret sine Synder og lovet Bod og Bedring, dersom han bare maatte komme paa Frifod igjen. Skrækken for dette Sted har gaaet Sætersdølerne saaledes i Blodet, at naar nogen af dem blir altfor vidtløftig, og man nævner "Daasnæshuset", saa kjølner snart hans hede Blod.

Dette var Gaardene og Folket paa Daasnæstangen. Tilvenstre paa Billedet har vi Skoven, der aftager efterhvert, som man stiger i Høiden, indtil man omfider kommer op paa Sætersdalens øde, vilde Fjeldheder, som bærer bortover imod Telemarken. Tilhøire paa den anden Side af Otterelven har vi ligeledes Skov og Høifjelde, som grændser bortimod Stavanger og Vestlandet. I Baggrunden har vi saa selve Sætersdalens Dalsløre, som taber sig henimod Havet.

Det turde maasse være paa sin Plads her i saa Ord at omtale Sætersdølerne i Almindelighed. De er, som bekjendt, de norfeste Norsker i Verden. Den Paavirkning fra Udenverdenen, som de andre Egne af Landet tildels har været udsat for, har ikke faaet Lov til at trænge ind her. Maalstrævere og andre Norsksdomsmænd, som "elsker alt, som er ægte norsk", søger derfor altid hen til Sætersdalen. Ivar Aasen, Hans Ross, A. Munk og andre, som har stunderet norsk Folkeliv og Sprog, har altid søgt derhen og fundet, hvad de har ledt efter. Landsmaalsforfatteren Ivar Mortensen har saaledes siddet mangen Eftermiddag oppe i Sætersdalens Naser, koft Kaffe og sunget gamle gjenfundne Støv, saa det har "ljomet" mellem Fjeldene.

Sætersdølen er let kjendelig paa sin nationale Dragt. En Forfatter skriver herom saaledes: "Sætersdølen drukner formelig i sine Byger paa samme Tid, som han er ophængt i sin Trøie". Kvindernes Dragt er ogsaa lidt komisk for den, som ikke fra Barnsben af er fortrolig med den norske Badmelsstat.

Men det, som mer end noget andet har gjort Sætersdalen navnkjendt vidt omkring, er alle de Kjømpekarle, som der har seet Dagens Lys. Sætersdalen er de norske Kjømpeslægters Hjem. Vi kan bare nævne Mænd som Bjørguf Opstad, Sveinung Naserald, Olaf Vjosaadalen, og hele Slægtled af bare Kjømpekarle som Vøilandsætten, Haugensætten og mange flere. Og det er ikke bare med Hensyn til legemlig Styrke, at Sætersdølerne er saa overlegne. De staar ogsaa paa fremste Fløi, hvad aandelige Evner og Begavelse angaar. Vi har her Digtere som Gunnar Rysstad, Tænkere som Torgier Bjørnaraa, Storthingsmænd som Vøbland og Statsraader som Lieftøl. Sætersdølerne er derfor ikke at spøge med. Er du ikke snil Gut, saa banker de dig op, og vil du kappes med dem om Storthingsbænken eller andre offentlige Stillinger, saa kan det let hændes, at du drager det korteste Straa. Sætersdølerne er et kraftigt, begavet og fremfor alt — et norsk Folkesærd. Om Norsksdommen var dødt og begravet, saa vilde den om kort Tid opstaa gjenfødt og ren i Sætersdalen.

Parti af Kristiansand.

Kristiansand er en ganske smukt beliggende By med regelmæssige, brede Gader og ensformige Træhuse. Byen ligger ved Torrisdalselvens Udløb i Skagerak. Den blev anlagt i Aaret 1641 af Kong Christian IV og er Sæde for Biskop og Stiftamtmand. Byens mest seværdige Bygninger er Domkirken, samt en Filialafdeling af Norges Bank; den sidste blev fuldendt i 1879.

Ved Elvens Udløb ligger Glasværket og længere oppe det lille Marineværft. Byens gamle Fæstningsværker er nu uden al Betydning; det samme gjælder den i Syd for Byen liggende Flækkerø-Fæstning, anlagt allerede i det 16de Aarhundrede. I Aaret 1880 ødelagdes Domkirken tilligemed en større Del af Byen.

Paa Kirkegaarden findes et Monument over de Danske, der faldt i Søslaget ved Helgoland i 1864 og blev jordede i Kristiansand.

Byen har to Havne, den østre og den vestre, adskilte ved Odderøen; gennem denne skærer en Kanal kaldet Gravene. Den byder vakker Udsigt og har en Mængde smukt anlagte Spadsfergange.

Skibsbyggeri var tidligere en af Kristiansands vigtigste Næringsgrene. I det senere er denne Trafik betydelig aftaget paa Grund af Formindstelse af Tømmerstovene. Endnu udskibes dog aarlig en Mængde Tømmer; ligeledes Kobber og Jern. Imidlertid er Kristiansands betydeligste Exportvare Hummer. Intetsteds i hele Verden findes saa godt Hummerfiske som paa Norges Sydkyst mellem Hellesund og Listerfjorden. Under Fiskefæsonen er 20 Skibe regelmæssigt beskæftiget med at føre Hummer fra Kristiansand til London.

Om kort Tid vil det nye Jernbaneanlæg fra Kristiansand til Sætersdalen være færdigt, hvilket vil bidrage i høi Grad til at forøge Byens Handel. De store, rige Oplandsbygder vil herved faa et vigtigt Stød fremover, og Kristiansand vil dermed blive en af Landets vigtigste Handelsbyer.

Lige i Nord for Byen ligger Navndalen, et smukt Parkanlæg. Dette er et af de mærkeligste Steder, man kan se. Paa tre Sider af den lille Dal hæver Fjeldene sig aldeles lodrette op fra Dalbunden et Par Hundrede Fod; det er som en Stue. Oppe paa Toppen af Fjeldet er et lidet Vand, hvorfra en Ledning er lagt ned i Bunden af Dalen, og her har man et af de vakreste Vandspring, man kan tænke sig. Anlægget er rigtigt pent; der er et lidet Vand, hvor tamme Svaner og Gjæs svømmer omkring. Rundt Vandet er smukke Veianlæg med hyppig Skov. Navndalen er et af de skønneste Steder, vi har seet i den Del af Landet.

Parti af Egersund.

Hosstaaende Billede giver et godt Billede af de mange smaa Bjer og Ladesteder, der ligge ud mod Havkanten langs den norske Kyst. Naar man har seet en af dem, har man seet alle, da de omtrent ser ens ud. Omgivelserne er nøgne og triste; Fjeldene inkrænker sig til golde Klaufer, og Træværten synes være banlyst.

Egersund er et Ladested med ca. 3,000 Indbyggere; det ligger ved en liden Bugt af Nordsøen inde mellem nogle golde Klipper. Indløbet er dækket af Egersøen, der ligger udenfor og beskytter mod Havet, saa her er ganske god Havn. Et stort Fyrtaarn staar paa Egersøens sydvestlige Side paa et Sted, der heder Midbrødsøen. Indløbet er meget trangt, og det er meget vanskeligt for store Skibe at komme ind.

Den vigtigste Levevei for Egersunds Befolkning er Handel, da det er Endepunktet af Jæderbanen. En hel Del af Jæderens Befolkning betragter nemlig Egersund som sin Kjøbstad. Et betydeligt Antal Seilfartøier har ogsaa hjemme her, saa Søfarten maa siges at spille en ikke ubetydelig Rolle. Fiskerierne yder ogsaa en god Del til Ernæringen af den forholdsvis store Befolkning, der befinder sig paa dette Ladested. Her er desuden en stor Stentsisfabrik, hvor en stor Del Arbeidere faar Beskjæftigelse. Fabriken sees lige ved Søen paa Billedets venstre Side.

Nord for Egersund ligger Jæderen. Det er en stor, sandig Landstrækning, der ligger lige ud mod Havet uden nogenfomhelst Beskyttelse mod Stormene. Jæderens nøgne og stormfulde Kyst er Søfolkets Stræk, og hvert Aar foregaar her mange Forlis og ikke saa finder sin Død i Bølgerne. Rejsen forbi denne Strækning til Stavanger er som oftest ubehagelig paa Grund af Søgangen, hvorfor mange gaar i Land i Egersund og tager med Banen. Kysten er lav, og paa hele Sletten sees næsten ikke et Træ. Vagenfor denne store Slette skimtes en Ræd af nøgne, lave Fjelde, der gaar op til 1,500 Fod.

Jernbanen fører over Egersundelven og forbi Stentsisfabriken. Den gaar først nær Søen, saa Egersøen sees tilvenstre. Naturen er her aldeles som paa Høifjeldet. Indtrykket af dette Øde forsøges ved de Vand, man passerer. Fjeldformerne er tildels spidse. Landskabet er øde og Fjeldenes Ensformighed afbrydes kun af smaa grønne Fjækker. Gaarde sees saa godt som ikke, og Banen fører gennem svære Fjeldstæninger.

Naar man kommer forbi Øgne, begynder først den egentlige Jæderen. Jordbunden er her meget sandagtig, og paa flere Steder ligger Masser af Flyvesand. Landet ligger saa lavt, at i Storm skyller Havet langt indover Sanden. Ved Nærbo bliver Sletten frugtbar, og her findes en hel Del vakre Gaarde. Naar kan ikke mindes at have fundet Sted her, da det fugtige Havklima forebygger Lørte.

Jæderen har Vren af at være Arne Garborgs Hjem, og denne Forfatter der nu rager op som en af Norges største, har skrevet flere livfulde Skildringer fra "Norges Holland".

Parti af Stavanger.

Stavanger var fra Begyndelsen af det 12te Aarhundrede og indtil 1658 Sædet for en Biskop, som i det nævnte Aar flyttede til Kristiansand. I den saakaldte Kongsgaard, hvor forhen Biskopperne havde sin Residents, men hvor nu Latinstolen har sit Lokale, findes endnu de katolske Biskoppers private Kapel, "Munketirken". Omgivelserne af dette Hus og Domkirken er meget smukke. Dette er Byens ældste Del, og her findes da ogsaa de saa Stenbygninger, som Byen kan rose sig af. Af saadanne kan foruden selve Domkirken nævnes Sparebanken. Byen er mest bygget af Træ, af hvilken Grund den ogsaa flere Gange er ødelagt af Ildbrande, især i det 17de og 18de Aarhundrede.

I Middelalderen har Stavanger, som af Kronen var skjænket til den hellige Smithun, næppe været betydelig, men væsentlig kun et Bispeæde, hvorom lidt efter lidt en By vorte frem. Peder Clausson siger, at man kunde se af "den herlige Domkirke, hvis Lige er ikke at finde i Norrige (undtagen Trondhjems Domkirke), og den skjønne Bispegaard, at denne By har i forbums Dage været meget større og ypperligere end den nu er; og kan man endnu se Grundvolden en halv Fjerding fra Byen, hvor Huse og Gader har været, og siges at skulle have boet derinde 700 Borgere, somme mener 1800."

I dette Aarhundrede har Byen gjort et raft Opsving. Dens Velstand er væsentlig grundet paa Skibsfart og Handel med Fiskeprodukter. Billedet viser os Byen søndenfra, fra Jerbanegaarden. Omtrent midt i Byen sees Brandvagtstaarnet paa Valberget. Fra Toppen af dette haves deilig Udsigt over Byen. Lidt tilhøire for dette sees Taget af Domkirken. Strax hidenfor denne sees Bredebåndet og en Del af Parken. Dette er uden Tvivl Byens smukkeste Parti. Længst tilhøire paa Billedet sees et Par andre Kirker, St. Petri Kirke nærmest, og Hetlands lidt længere borte. Byen har egentlig kun to Kirker, Domkirken og St. Petri, da Hetlands er Landskirke.

Det som imidlertid i kirkelig Henseende udmærker Stavanger, er Bethania Stiftelserne og Missionsstolen. Den sidste især sammen med den Omstændighed, at her er det norske Missionsfællesskabs Hovedsæde, har bidraget mere end noget andet til at gjøre Stavanger kjendt blandt det norske Kirkefolk paa begge Sider Atlanterhavet. Det norske Missionsfællesskab har været i Virksomhed nu i 53 Aar, og fra det er udgaaet en Strøm af Liv, der har virket forfriskende paa Fædrelandets Kirker og ogsaa kastet Funke af Lys til Datterkirken herover. Missionsstolen og de dermed forbundne Anstalter sees desværre ikke paa Billedet.

Stavanger har ogsaa frembragt flere bekjendte Mænd, hvoriblandt kan nævnes Digteren Alexander Kielland, Byens nuværende Borgermester.

Stavangers Domkirke.

Under Sigurd Jorsalafarers Regjering blev Norges fjerde Bispestol oprettet i Stavanger. Kong Sigurd gjorde i Aarene 1107—1111 en Rejse til det hellige Land. Med 60 Skibe og 10,000 Mand drog han afsted. Paa Veien frigede han mod Maurerne i Spanien, og antommen til Palæstina hjalp han Kong Baldwin med at indtage Sidon. Hjemreisen gik over Land fra Konstantinopel gennem Ungarn og Thyfland. Dette Kong Sigurds Korstog vakte ikke liden Opmærksomhed i Udlandet paa Grund af den Pragt og Gavmildhed, han udfoldede, og bidrog til at hæve Norge i Udlandets Øine. At en saadan Balsart ogsaa maatte komme Kirken tilgode er indlysende. Kongens egen Omsorg for Kirkens Vel blev derved øget, og et Udslag af denne forsøgede kirkelige Interesse finde vi i Oprettelsen af Stavanger Bispestol med St. Swithunskirken som Kathedral.

Denne Kirke er altsaa ingen anden end den, som nu bærer Navnet Stavanger Domkirke. Den blev kaldt St. Swithunskirken efter en Swithun, som havde været Biskop i Winchester i England fra 837—862. Han udmærkede sig lige fra Ungdommen af ved sit rene og fromme Liv, sine gode Gjerninger og sin hellige Tver. Efter sin Død blev han kanoniseret, og til ham indviedes den nye Kirke i Stavanger, ligesom tidligere Kirken i Winchester.

Stavanger Domkirke skriver sig altsaa fra Begyndelsen af det 12te Aarhundrede. Dog ikke i den Form, den nu har; Koret blev bygget til det 13de Aarhundrede. Denne Kirke er Stavangers største Mærkelighed. Den er 180 Fod lang, hvoraf 60 Fod falder paa Koret. Hovedtaarnet er i den venstre Ende. Om det nogensinde har været fuldført vides ikke; ialfald er nu dets øvre Del borte. Man antager, at Kirken aldrig er bleven fuldt restaureret efter Branden i 1272.

Vort Billede viser os Kirken fra Bagsiden, hvor Koret med et firkantet Taarn paa hver Side er det mest iøjnefaldende. Dette er opført i rig Spidsbuestil, helt af Klæbersten. I hvert af Taarnene er et Kapel, oprindelig Kirkens Skrudhuse eller Sakristier. Det store Vindue er rigt udstyret. Under dette paa Udsiden er anbragt 12 Mennekehoveder af Sten; over Vinduet et kronet Hoved, og oppe i Gavlen et Bispehoved.

I Kirkens Sakristier opbevares endel ældgamle Billeder og Malerier. De fleste er lidet tiltalende, og næppe nogen vil falde paa at kalde dem smukke. Dog tør det hende, at Tidens Tand har taget paa dem i den Grad, at de er blevne mere eller mindre ukjendelige. Som den staar, kan Stavanger Domkirke næppe gjøre Krav paa at være nogen skøn Bygning; men som et Monument fra sunde Aarhundreder vil den altid have sin store Betydning.

ST. VANGER KATHEDRAL. 1878 N.Y.

Parti af Bergen.

Byens Navn var oprindelig Bjørgvin, det vil sige Græsgangen mellem Bjergene. Byen grundlagdes af den norske Konge Olaf Kyrre mellem Aarene 1070 og 1075 paa den østlige Side af Baagen. Under Borgerkrigen var Bergen Skuepladsen for mange Begivenheder og blodige Kampe. I 1135 blev Magnus Sigurdson blindet af Harald Gille. I 1136 myrdedes Harald Gille af Sigurd Slembe. I 1154 blev hans Søn Sigurd Mund sældet paa Bryggen af sin Broder Inge. I 1164 kronedes Magnus Erlingson til Norges Konge. I 1181 stod Sølslaget udenfor Nordnæs mellem Kongerne Magnus og Sverre. I 1202 døde Kong Sverre i Bergen. I 1223 holdtes i Bergen det store Rigsmøde, hvor Haakon Haakonson blev anerkjendt som Norges retmæssige Thronarving. I 1247 lod Haakon sig med stor Pragt krone af Kardinal Wilhelm af Sabina og blev i 1264 begravet i Christkirken. Bergens Glandsperiode falder under Haakon Haakonson; den var da Norges største og rigeste By og hele Nordens livligste Handelsstad; den var ogsaa i Hundrede Aar Kongernes Residens. Den var prydet med mange Pragtbygninger og havde 30 Kirker og Klostre.

Som Handelsstad har Bergen fra først af spillet en fremtrædende Rolle. I det 13de Aarhundrede begyndte de tyske Stæder at tiltræde sig Byens Handel, og deres Magt voksede i Løbet af det 14de Aarhundrede stedse mere og mere, navnlig efterat der i de nærmeste Aar efter 1340 havde dannet sig et eget tysk Handelsforbund eller Kontor, som i 200 Aar beherskede Handelen paa det nordlige og vestlige Norge. Dette hørte til det store Hanseforbund. I 1393 hjemstøstes Byen af tyske Sjørøverflaader og aldeles ruinerede de indfødte Borgere's Velstand. Disse Overfald gjentoges i 1395 og 1429. I det 15de Aarhundrede blomstrede den tyske Handel, og Bergen var da et af Hovedsæderne for den nordiske Handel. Dette tyske Overherredømme blev tilslut ntaaleligt for Byens Jndvaanere, der gjorde flere Oprør. Endelig blev deres Magt brudt og i 1630 blev Forbundet opløst.

Tyskebryggen var Stedet, hvor den tyske Handel foregik, og fremstilles i Forgrunden paa hositaaende Billedet. Endnu staar de gamle, spids-gavlede Boder som et Minde om denne Periode. Ogsaa efter det tyske Forbunds Oplosning vedblev Bergen at være Landets vigtigste Handelsstad, til den i de senere Aar er bleven overskøjet af Kristiania. Den har en stor Handelsflaade, der færdes Verden over.

I 1665 var Bergens Havn Skuepladsen for et stort Søslag mellem den engelske Eskadre og de nederlandske Ostindiefarere. Englænderne blev slagne, og paa forskjellige af Byens gamle Bygninger sees endnu engelske ved denne Anledning indstuede Kugler.

Af de gamle, pragtfulde Kirker fra Middelalderen er kun Domkirken, Korskirken og Tyskekirken tilbage; de to førstnævnte sees i Baggrunden af Billedet; Tyskekirken ligger tilvenstre, ovenfor Tyskebryggen. Paa høire Side af Baagen sees endnu Ruinerne af Munkeliv Kloster. Af verdslige Bygninger fra Middelalderen har Bergen flere, der er interessante. Først maa nævnes den berømte Haakonshal paa Fæstningen, der var opført i det 13de Aarhundrede; den er nu restaureret og tager sig prægtig ud. Lige ved staar det bekjendte Rosenkrans' Taarn (med Urette kaldt Walkendorfs Taarn), der skriver sig fra samme Tid. Sverresborg paa en høide bag Fæstningen med en Park giver god Udsigt over Sandvigen, der ligger længst tilvenstre for det paa Billedet givne Parti. Paa den høieste Punt af Nordnæs ligger Frederiksbergs Fæstning.

Langs Baagen (paa høire Side af Billedet) strækker den eiendommelige Strandgade sig helt fra Nornæs til Torvet. Det er Byens mest befærdede Strøg, og Turisterne nyder at vandre omkring der for at se det brogede, travle og eiendommelige Liv. De ældre Strøg af Byen er uregelmæssige og mindre vakre; men de nyere Dele er bygget i moderne Stil og tager sig godt ud. De vakreste Strøg ligger ved Torvet, hvor Holbergs og Christies Statuer staar, rundt Parken, Lungegaardsvandet og ved Nygaard. Fra Statsporten, der ligger lidt bagenfor Domkirken strækker det delige Kalfaret sig helt op til det gølge, triste Svartediget. Dette Strøg er besaaet af yndige Villaer, der hører til noget af det skønneste, Vestlandet kan opvise.

Bergen omgives af flere høie Fjelde. Tilvenstre paa Billedet sees Byfjeldet høve sig, hvor en prægtig Kjørevei fører lige til Toppen (1000 Fod over Habet). Bagenfor ligger Blaamanden og Sandviksfjeldene. I Baggrunden hæver Ulrikken sig (dens Top kan ikke sees), den hæver sig op til 2000 Fod. Tilhøire ligger Solheimsviken, hvorfra en smuk Dal breder sig med vakre Landsteder; Jernbanen gaar herigjennem fra Bergen til Voss. Længst tilhøire ligger Damgaardsfjeldene, Lyderhorn (1000 Fod høi) og Løvstakken (1500 Fod høi). Lige udenfor den vakre Baag ligger Afsøen, der bestytter mod Habet og gjør Fjorden til en udmærket Havn. Paa Byens Vestside ligger Larevaag med en Mængde Bærster; Pudefjorden afstiller denne Del fra Byen, og talrige Færger opretholder en livlig Færdsel mellem de to Dele.

Parti af Bergen.

Vort andet Billede af Bergen er taget fra Nygaardsparken — et af de smukkeste Parkanlæg i Skandinavien — og viser i Forgrunden til venstre Museet, et af de største i Skandinavien. Desuden viser Billedet Nygaard og den centrale Del af Byen, der er den mest regelmæssige og den vakreste.

Bergen er Norges næststørste By og har ca. 60,000 Indbyggere; den har, Forstæderne medregnet, 9 Kirker, 2 lærde Skoler, en Realskole, et betydeligt offentligt Bibliothek og et Theater; det sidste grundlagdes af Ole Bull. Byen driver en storartet Handel med Udlandet og er Centrum for Handelen for hele Vestlandet og Nordland. Turiststrømmen gjør som Regel Bergen til sit Udgangspunkt.

Foruden de gamle Bygværker har Bergen en hel Del prægtige Bygninger, der er oprettede i de senere Aar, saasom Børsen, Telefonkontoret, Posthuset og flere store og herlige Skolebygninger.

Bergenserne er et begavet og eiendommeligt Folkesæd og har været stildret af flere Forfattere. Af begavede Mænd, som Bergen har frembragt, kan følgende Digt af Bjørnson give Bsted:

”Hil dig norske By,
Bergen, aldrig ny!
Gammeldags og evig som din Holbergs Lune,
engang Kongers Magt,
siden Handelsens Magt,
Præsident paa første Storthing.

I din Høijsjelds Sal
Maler blev vor Dahl;
længs med dine Strande drømmer Welhaven,
og i Morgensens Guld
gynged Ole Bull
paa din Raag iblandt Europas Flag.”

Foruden disse Mænd maa erindres Edvard Grieg, den store Komponist, og i de sidste 50 Aar har Bergen frembragt de fleste af Norges store Stuepillere. Den bekendte Skjald og Præst Johan Nordal Brun virkede ogsaa i Bergen, og vi ved ikke noget, som giver et bedre Billede af Bergenserne Begeistring for denne ”snurrige” By, — som sliq maler dens Skjønhed og Eiendommelighed, som følgende Digt af Nordahl Rolfsen — Bruns bekendte Uetling:

”Javist er her trangt under Fjeldenes Ring,
der kan ride saa tungt som en Mare paa Bryttet,
her er trangt, naar vi vader og vasker omkring,
og naar Byen kun ligner en Svamp, der blir kryttet.
Javist er her trangt, naar med Tanken og Talen
de jager ihærdig paa Silden som Hvalen;
men dene snurrige By
bag den dampende Sky,
den kan høine sin Himmel med Stjerner og Sol over Dalen.

Naar Regndraaben ligger og skjælver som Guld,
og naar Løvet er badet og Vinden er kjælen,
og den stryger saa let, som det var Ole Bull,
naar han so’r med sit blødeste Strøg over Felen,
naar Ulrikken løfter sin skinnende Pande,
og Solstraalen dirrer paa rullende Bunde,
ja da rødmer min Kind
i den skjælvende Vind,
og jeg længes ei mer mod de deilige, fremmede Lande.

Jeg stammer mig ei, for min Race er god,
jeg husker min Far, og jeg husker de Fædre;
paa den ældgamle Grund skrider langsomt min Fod,
mens jeg tror, der skal komme en Dag, som er bedre.
Kald du det Lyrisk — jeg din Spot ikke ændser,
jeg siger med Stolthed: Jeg er en Bergenser;
thi den snurrige By
bag den dampende Sky,
den kan vaagne og kaste sin Glæde over Fjeldenes Grændser.

Vossebanen nær Stanghelle.

Hvilken Skandinav kjender ikke Voss og Vossebanen? Faa kjender dog til det kolossale Stykke Arbeide, der blev lagt paa det korte Jernbaneanlæg — 10 norske Miles Længde med ikke mindre end 53 Tunneller; paa Strækningen mellem Garnæs og Stanghelle er ikke mindre end 26 Tunneller, og medmindre man er vant med en saadan Jernbanefart, finder man det i Almindelighed ikke morsomt at sidde i Bælgmørke hver andet Minut. Men om man netop ikke specielt morer sig paa Turen fra Bergen til Voss, vil man dog aldrig angre, at man gjorde en saadan Tur; thi noget mere storartet kan man næppe tænke sig. Først de nær sagt utallige Tunneller, derefter de bratte Stup nedenfor, hvergang man kommer ud af et af de mørke Huller, og saa den stille, smale Fjord med afvejlende vildt Landskab over paa den anden Side, og sidst men bedst de smaa ventlige Stationer med sine vakre Landskaber, indeklemmt mellem de høie, bratte Fjelde.

Fra Garnæs til Stanghelle følger Banen den vilde Sørfjord, og maatte Linien, paa Grund af de bratte Stup, udstikkes fra den modsatte Side af Fjorden.

Banen slynger sig tildels i Stjæringer fremover ret imod Fjeldet og ind i Tunnellerne, og forbauses man ved at se sig tilbage, hvormange Kroger og Huller der er. Langs Banen findes flere Fabrik anlæg og Møller, de mest kjendte er Arne og Dale. Ved Stanghelle ender den egentlige Sørfjord og gaar Jernbanen over en Jernbro over Dalevaagen og videre med Søen tilhøre.

Som vil sees af Billedet paa omstaaende Side, staar Sørfjorden i Storlagenhed ikke tilbage for nogen af de andre bekjendte Fjorde paa Norges Kyst. Bort Billede er taget i Nærheden af Stanghelle, og man vil se, at selv en Jernbane som Vossebanen ogsaa tildels kan have sine rette Strækninger; men de er ikke mange, og vor Kunstner har været saa heldig at kunne vise, hvorledes Tunnellen er bleven gravet ud af det fremstikkende Næs, og det manglende Land "stjaalet fra Søen" ved Udslydninger.

Ingeniørvidenskaben har ved Vossebanen vist, hvad der kan udføres, og det lille Anlæg vil bestandig blive et Trose for, hvad et Folk kan udrette, naar det bare vil — og Vossingerne er ikke mindst fry af "si Bana", og Bergenserne — ja, de er nu et andet Folkeslag, saa —!

1217
MINE
W. H. HARRIS
1917

Stalheims Hotel og Nærødalen.

Et af Turister yndet og meget befærdet Strøg er Veien mellem Vossevangen og Gudvangen. Man kjører fra Vossevangen ad en prægtig Bei gennem en overmaade malerist Egn langs forskjellige Fudsøer, hvoriblandt Lundarvandet. Veien fører forbi enkelte ganske betydelige Fossefald, saasom Tvindefossen og Nassbrefkessøen. Fra Vinje begynder Veien at synke lidt; det bærer jævnt nedover gennem vakre Furuskove, indtil man naar Stalheim, hvor Udfigt aabner sig over det mest storflagne Parti i Bergens Stift, Nærødalen, indestængt mellem næsten lodrette Fjeldvægge.

Vort Billede viser os Stalheim Hotel, det største i hele Norge. I sin udvidebe Skikkelse tager det sig prægtig ud og byder Rejsende alle tænkelige Befvemmeligheder midt inde i den vildeste Bjergegn. Det har en stor Entrehal, Salon, Røgeværelse og Læseværelse; Spisefalen rummer 250 Gjæster og der er 170 faste Senge. Ved et af de nærliggende Fossefald udvikles Elektricitet, der ledes op til Hotellet, og om Aftenen er ikke alene alle Bærelser oplyste, men store Glødelamper er anbragte rundt Hotellet. Naar man om Aftenen ser dette Palads, herligt illumineret inde mellem Fjeldene i maaste Norges vildeste Fjeldegn, ser det ud som et Feslot, der omtales i Eventhyrene.

Hotellet er beliggende paa den saakaldte Stalheimsklev, der mod Syd lukker Nærødalen. Paa hver Side af denne Klev styrter en Foss sig ned i Dybet, Stalheimsfossen tilhøre og Sivlefossen tilvenstre. Og nedover selve Kleven, hvor en Nedstigning paa Forhaand synes aldeles umulig, svinger en prægtig Kjørevei sig i 15 Styngninger lige ned i Bunden paa Dalen. Hotellet ligger lige ud paa Strænten af en styrrende brat Fjeldvæg, som er 1000 Fod høi, og som fører lige ned til Bunden af Dalen. Et Projekt har længe været under Overveielse til at bygge en Elevator, der skulde tage de mange Rejsende op og ned for at undgaa den bratte Klev.

Tilvenstre sees en forunderlig, næsten enestaaende Fjeldformation, Jordalsnuten. Man fortæller, at en Engelskmand engang langt tilbage i Tiden har besteg den Fjeldtop fra Bunden af Nærødalen; men Historien er tvivlsom; der er vist ingen nulevende, der gjør Krav paa denne Vre. Nedover hele Dalen, saa langt Diet rækker, hæver sig paa begge Sider næsten lodrette Klippevægge, udover hvilke hist og her smaa Fosse styrter sig.

Tilvenstre for Stalheim, ovenfor Sivlefossen, fører en Bei, eller rettere sagt en Sti, til Jordalen. Veien kaldes "Maalene". Der skal adskillig baade Lyft og Mød til for at gaa denne Bei.

Baade Stalheim og Sivle regnes som hørende til Vos; men her er ogsaa Grændsen mellem Vos og Sogn. Stray vi kommer nedover Stalheimskleven til Nærødalen, er vi inden Sogns Grænser.

En af Norges nulevende bekjendte Forfattere havde sit Barndomshjem nær Stalheimskleven, nemlig Per Sivle. Som andre norske Bygdelag er ogsaa Vos rigt paa Folkefagn; disse har Per Sivle samlet og fremfat i sit eget kraftige Vossemaal. Og saalænge "Vossestubbarn" læses, vil Per Sivles Navn ihukommes.

NAERDØL PASS . 3083 - J.V.

Parti ved Gudvangen.

Efter at have steget ned den bratte Stalheimsklev befinder man sig i den i Turistverdenen saa berømte Nærødal, som foregaaende Billede viser. Den prægtige Kjørebvei følger Bunden af Dalen langs den stride Elv. De næsten lodrette Fjeldvægge paa begge Sider af Dalen er af en imponerende Virkning. Ret som det er, overrastes man af en Kullen oppe i Fjeldsiden, der ligner Torden. Det er store Fjeldstykker, der rævner løs og falder ned i Dalen. Rejsende, der har havt sine Hjem paa Sletteland og er uvant med at færdes i vilde Fjeldbegne, føler sig ofte uhyggelig tilmode, naar de med en Gang kommer ned i denne trange Dal og kun ser Himlen som en smal Stribe over de flere Tusind Fod høie og steile Fjelde. Det er kun ved Middagstiden om Sommeren, at Solen faar Lov til at titte ned i Dalen.

Omtrent en norsk Mil fra Kleven kommer man ned til Gudvangen, der ligger ved en af Sognefjordens mange Arme, der hedder Nærøfjorden. Denne Fjord stikker i Syd fra den egentlige Sognefjord. Paa Gudvangen er flere Butikker og nogle godt udstyrede Hoteller for de Rejsende. Nærværende Billede viser Dampskibsbryggen og et af Nordre Bergenhus Amt's Dampskibe, der opretholder en hyppig Postforbindelse med Bergen. Desuden ser vi Bunden af Nærøfjorden, omgivet af ca. 3000 Fod høie Fjelde.

Nærøfjorden er en af de mest besædede Dele af Sognefjorden. Mængder af Turister kommer fra Bøss over Stalheim og fortsætter med Dampskib enten tilbage til Bergen eller til Lærdalsøren, hvorfra Turen videre gaar over Fillefjeld til Østlandet. De store engelske Turistdampere uundlader aldrig at tage Turen ind til Gudvangen, hvor de henligger nogle Dage, til de Rejsende har besøgt Stalheim og seet sig mæt af den storartede Natur.

Hermed er vi komne til Sogn, et af de interessanteste Strøg i Norge. Sogningerne er et energisk Folketærd. De er resolute i al sin Færd. De elsker sit Sogn og er saa patriotiske, at de ikke vil bytte sin Hjemstavn for noget andet Sted i Verden. Deres Dialekt er haard som den Natur, der omgiver dem, og er en af de vigtigste Hovedgrene af det gamle norske Sprog. Den store Turiststrøm, der paa saa mange Steder affeier Eiendommelighederne hos Folket, har ikke formaaet at forandre Sogningerne. Det er, som en Forfatter har sagt, at hvor i Verden man sætter en Sogning, saa er og bliver han dog Sogning.

LANDFORD I GUDFACEN

1914

44 15

Fostedalsbræen, Sogn.

Fostedalsbræen, der har et Areal af ca. 1300 Kvadratkilometer, er den største Mængde af evig Sne og Is, ikke alene i Norge, men paa hele Europas Fæstland. Ligesom de øvrige store norske Bræer er den i det Hele forskjellig fra Bræerne i Schweiz, da den bedækker hele Fjeldryggen, med hvilkken den danner Høider og Dale, medens den sender sine Arme ned i de tilgrændsende Dalsløber. Snemassens største Høide er 2038 Meter (ca. 6500 Fod), dens nedre Rand 12—1400 Meter (ca. 38—4400 Fod). Rundt om Fostedalsbræen ligger der ogsaa store Snemasser, som for det meste har en Høide af 1700 Meter (ca. 5300 Fod), hvilke tilsammen indtager et næsten ligesaa stort Fladeindhold. Saaledes imellem Veitestrandfjorden og Fjærland, Frudalsbræen med Steindals- og Svartdalsbræerne, — og imellem Olden og Bræum flere andre, hvor Snenipa og Store Ceciliekrone rager op til en Høide af 1800 Meter (ca. 5700 Fod). Fostedalsbræen udsender ialt 24 Bræer, der alle regnes at være af første Rang. Blandt disse kan nævnes den store Snphellebræ, hvis nederste Rand kun er 50 Meter (ca. 160 Fod). Den ligger i den trange Snphelledal og dannes af den Sne og Is, som ovenfra den egentlige Fostedalsbræ falder ned over et lodret Fjeld i Dalen. At se og høre en saadan Nedstyrtning er aldeles storartet. Den største af alle Fostedalsbræens Arme er Tunsbergdalsbræen, der i en Længde af over 14 Kilometer strækker sig gjennem Tunsbergdalen og Veirdalen og har Afløb til Fostedalen.

Bort Billede viser en anden Arm, Rigardsbræen, der ogsaa trænger ned mod Fostedalen. Denne Bræes skaalformede Terrassedannelser er særdeles interessante. Naar denne Bræ bestiges, lægger man i Almindelighed Veien lidt tilhøre for Bræens høieste Punkt, hvorfra man har en aldeles enestaaende Udsigt. Herfra ser man flere af de høieste Tinder i Totumfjeldene, saaledes baade Galhøpiggen og Horungerne. Rigardsbræen paaftaaes at have voget betydelig i dette Aarhundrede.

Disse Bræer besøges og bestiges nu aarligaars af en Mængde Turister. Bestigningen er heller ikke saa overmaade farlig, da der er nok af dygtige Førere. Dog maa man vogte sig for at faa med en slig Bovehals af en Sogning, som en bekendt Videnskabsmand fra Kristiania havde med sig for nogle Aar siden. De kom til en Bræ, der hældede saa ganske pent nedover. Her mente Sogningen, at det var bedst, de fattede sig paa Vagen og agede nedover; men da den anden fandt de lokale Forhold noget mistænelige, fik han sin Vedsager til at afstaa derfra. Ud en Omvei kom de bagefter nedensfor Bræen og opdagede da, at der under denne var et lodret Fjeldstup paa omkring 500 Meters (ca. 1580 Fod) Høide, hvor de altsaa vilde have sat Livet til, om de havde fulgt Sogningens Forslag.

De talrige Smaaelve, som disse Bræer sender ned i Havet, har bestandig en kold Guf, der røber, hvorfra deres Vand kommer. Paa sine Steder styrter de lodret over Fjeldkammen lige i Havet.

Man skulde tro, at Dalene og de smaa dyrkbare Strimler langs Stranden skulde have et ublidt Klimat paa Grund af det nære Nabostab til al denne Sne og Is, men saa er langtfra Tilfældet. Den beboede og dyrkede Del af Sognefjorden med tilhørende Sidedale hører ligesom Hardanger til Norges mildeste og frugtbareste Egne. Væbter, Bær, Blommer og Kirsebær, tilbørlig af meget forædlet Art, voger her i Overskud. Ogsaa Valnødder trives og modnes her. Vinteren er ikke meget streng, og Sommeren er varm, saa Aarets Middeltemperatur ligner omtrent Mellemuropas. Enhver, som gjør en Uvsttur til gamle Norge, bør derfor ikke forspømme at besøge disse herlige Egne, hvor den nydigste Flora ligger i saa nært Nabostab til den evige Sne og Is.

NOSTDAL CLACIË HIGARDBRE SOGN 3359 N.

214-20

Parti ved Mundal i Fjærlandsfjorden.

Fjærlandsfjorden er en af de mange og store Nistiffere, som Sognefjorden gjør. Fra det vakre Balestrand stikker Fjærlandsfjorden ind ret mod Nord, og den hører til en af de mest befærdede Turistruter i Landet. Paa begge Sider omgives den af høie, bratte, men altid græsklædte Fjelde. Derfor har den ikke det golde og øde ved sig som f. Ex. den Fjordarm, der gaar ind til Gndvangen. Det storartede og mægtige ligesom forenes med det blide og vakre; derfor er Naturen her saa tiltalende.

Paa Farten indover passerer man flere høie Fjeldtoppe, der varierer i Høide fra 3000 Fod til 5400 Fod. De fornemste Toppe er Toten, Storhaugen tilvenstre, hvor Vetefjorden skjæver ind, og længere inde Meneseggen. Omtrent midt inde i Fjorden rager Havrevoldsnipen og Melsnipen, der rager 5400 Fods Høide ret op fra Søen. Fjorden er her ganske smal, og Sceneriet med disse kolossale Fjelde paa begge Sider er af overvældende Virkning. I den indre Del af Fjorden sees Komhesten. Her er Udsigten rent malerisk. Fremdeles mægtige Fjelde paa begge Sider, — Fjorden udvider sig, og foran breder en vakker Dal sig ved Enden af Fjorden; bagensfor det hele høiner sig vældige Fjeldjætter, hvis Hoved og Skuldre dækkes af Jostedalsbræens Ismasser, der som store, sølgraa Lokker vælter ned ad Siderne.

Ved Bunden af den egentlige Fjord ligger Mundal, der er et lidet Handelssted med et stort tidsmæssigt Hotel, der om Sommeren altid er oversyldt af Turister. De store engelske Turistdampere kommer ind her om Sommeren og ligger for Anker inde paa Bugten flere Dage i Rad, mens Turisterne foretager Udflugter i alle Retninger. Bønderne i Dalen staar rede med fine Karioler og kjække Heste, og ad de prægtige Kjørebøier bærer det saa i rygende Fart indover til Bræerne. Denne Trafik bringer Bønderne en god Bisfortjeneste i Sommertiden.

Høstaaende Billede viser et Parti ved den inderste Ende af Fjorden. Her er nogle flade Strækninger, der gennemskjæres af en vandrig Elv. Vandet kommer direkte fra Fjællerne, er iskoldt og blaat af Farve. I Baggrunden sees Jostedalsbræen, der vælter sig ned i Dalstrøgene og fylder dem. I Dalen tilvenstre er Voiabræen, og i Dalsjøret, der sees skjæret ind tilhøre, er Suphellebræen. Begge Bræer er storartede; men prægtigst synes dog Suphellebræen, naar de vældige klare Ismasser staar og blinker i Solskinnet. Af og til ramler store Isstykker løs og med voldsomt Brag styrter ned i Bunden af Dalen. Fjeldene er her nøgne, golde og forrevne, og Sceneriet faar her et vildt Udseende.

Klimaet i Fjærland er udmærket. Fra Bræerne stryger den kolde, rene Fjeldluft ned gennem Dalen. End gennem Fjorden kommer den varme Søluft, og i det stegende Solstin inde mellem Fjeldene forenes de to Luftarter. Dette gjør det saa behageligt, at det tilskynder en Mængde Menneſter at tilbringe Sommeren der, da Luften der er bedre end ved de fleste Sanatorier.

Tjugums Kirke i Sogn.

Den skønneste Del af Sogn er ubetinget Balestrand og Omegn. Det ligger omtrent midt i Sogn. Fra Bit gaar Sognefjorden i ret Linie i Nord og er her omtrent en norsk Mil bred. Paa begge Sider findes vakre og vel dyrkede Gaarde i de fine Bakkehæld langs Søen. Fjeldene trænger sig ikke ind her paa en; de ligesom har trukket sig tilbage; men de kneiser ikke destomindre i Baggrunden i stor Værdighed op til 4000 Fods Høide, og paa enkelte Steder holder Snefonnerne sig paa Toppen Sommeren over.

Balestrand er en Bygd for sig selv; en hel Mængde vakre Gaarde ligger nemlig her Side om Side. Her er flere prægtige Hoteller, og Stedet er meget besøgt af Turister. Byfolket flytter her ind om Somrene i Mængder for at "ligge paa Landet". Paa Balestrand sees endnu Kong Beles Gravhaug.

Fra Balholmen gaar Fjorden i ret Linie i Ost, og nogle Mil ind ligger tilvenstre Sjøstrand, der er Skuepladsen for Frithjofs Saga, som ved Tegners digteriske Behandling er kjendt over hele den dannede Verden. Paa høie Side ligger den smukke Bygd Bangsnæs, hvor det gamle Framnæs skal have været.

Hosstaaende Billede viser et Parti lidt nord for Balholmen. Den lille Gjesfjord strækker sig i Vest ind forbi Balholmen, og paa Nord siden af denne Fjord ligger Tjugums Kirke, til hvilken den bekjendte G. U. Sverdrup i lang Tid var Sognepræst. Vort Billede er taget af et Parti, der ikke viser den smukke, venlige Natur, men derimod de høie, mægtige Fjelde paa Syd siden af Gjesfjorden. De Fjelde, der omgiver dette Sted, hedder Munkeggen, Gjeiteryggen, Bindereggen, Gulbæblet og Furenipa.

Overalt i denne Del af Sogn drives Frugtavl i temmelig stor Udstrækning. Somrene er lange og varme, saa Frugten modnes godt. Velstand er her almindelig blandt Bønderne.

Sognefjorden har Henrik Wergeland helliget et vakkert Digt, hvoraf hid sættes nogle Vers.

Den har været Dødens Gæst,
den har seilet paa en Torden,
den er døbt i Rædsler vorden,
som har pløiet Sognefjorden
Forthun fra til Sognefæst.

Vil den suge endnu mer
Sorthed af Hurrungers Skygge,
skyder den af sine snugges
tandudstaarne Bølgers Rygge
ud en "Havguls" sorte Fjær.

Til Befal, til Bøn ei vant,
Sognefjordens Stim af Bølger
kun sin egen Vilie følger.
Selv sin egen Storm den dølgger
som et Sværd i sit Gebant.

Som af Ravne piffet da
skjyder den sig didunder
Skjens Taarn, hvor Fjorden bunder,
mætter sig med Mulk, og blunder,
til den atter vil derfra.

VIEW FROM TJUCUM CHURCH, SOGN 9397

De syv Søstre ved Geirangerfjord.

Den bekjendte Storfjord i Søndmøre sender utallige Grene indover i alle Retninger. Den gaar først østover til Amdam, bøier saa sydover til Stranden, hvorfra den sender en Arm østover kaldet Nordalsfjord, Fortsættelsen i sydlig Retning hedder Sunnøvsfjorden; den er lang og smal, mellem steile Klipper, ligesom de fleste Fjorde i disse Trakter. Fra Sunnøvsfjorden, i den inderste Ende, løber Geirangerfjorden, sydøstlig Retning. Den hører til Norges vildeste Fjorde, med lodrette Fjeldvægge paa begge Sider helt ind til Bunden.

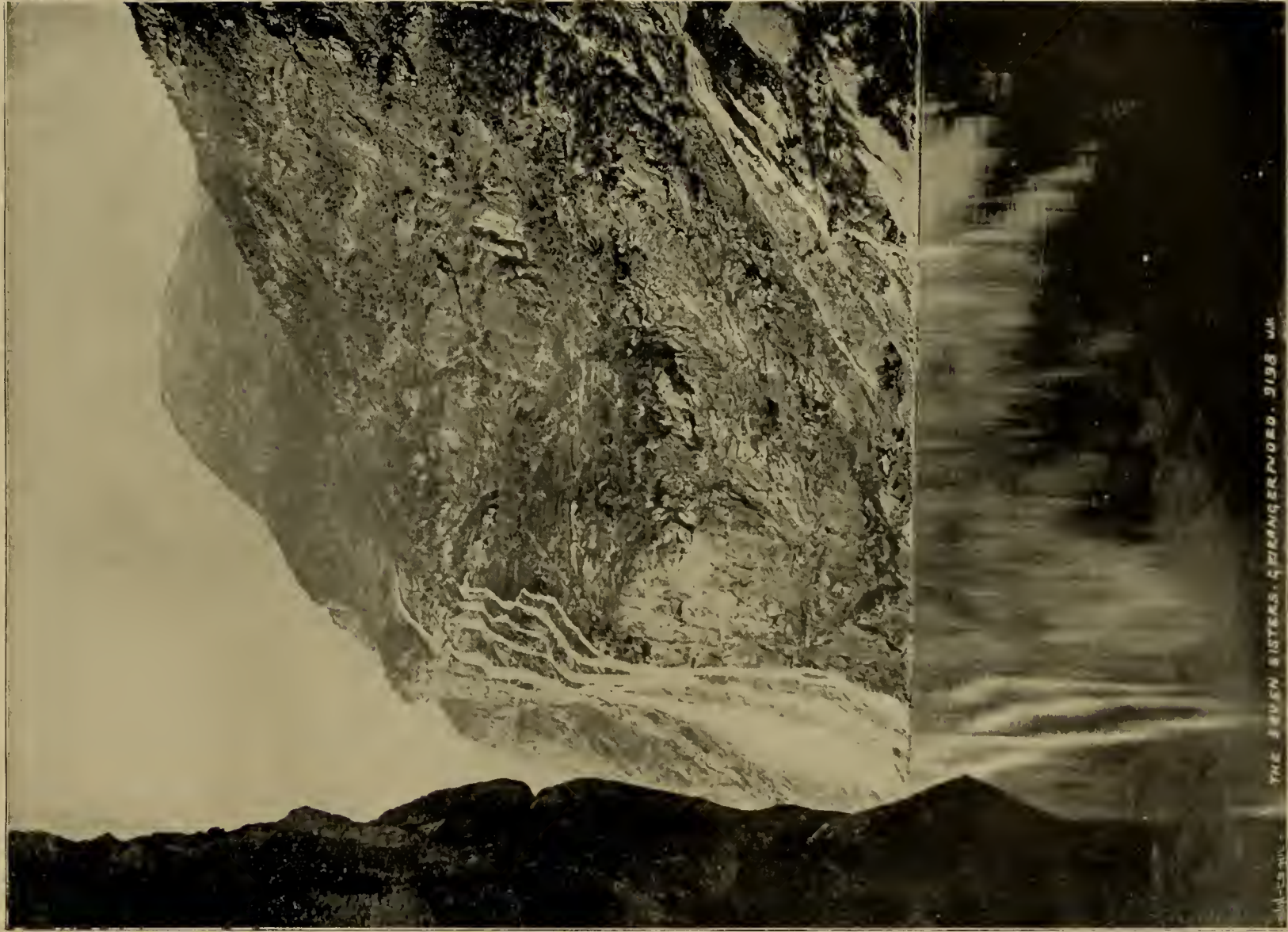
Billedet giver et godt Indtryk af de mægtige Klipper. En Elv, Knivsflaaelven, hvis Vandmængde er meget værlende, løber ud over Fjeldvæggen og forgrener sig i syv, undertiden ni Dele, som i de senere Aar er kaldt "Syv Søstre". Paa flere Steder reise Fjeldene sig lige op af Vandet i en Høide af omkring 5,100 Fod. Man faar i det Hele taget et overvældende Indtryk af Naturens Mægtighed. Der forekommer ofte om Vinteren Sne- og Stensfred, og et af de værste Steder i den hele Fjord er Staburfonnen ved Koffenæs.

Længere inde i Fjorden ligger Høvredalsfjeldet. I Fjeldet sees en Figur, der kaldes St. Olafs Rjødlaar. Den hellige Mand var misfor- nøiet med sit Svegelaar og fastede det derfor i Land, hvor det endnu sees forstenet.

Almnen i Geiranger skal staa sig nok saa godt; den driver meget med Fædrift, da der er hyperlige Fjeldbeiter. Fra Fjorden sees mange Qader høit oppe i Fjeldet, hvilke Høet fra disse Beiter opbevares. En Strøm af Rejsende besøger Geiranger hver Sommer, og Hoteller er opførte paa flere Steder. De omliggende Fjelde er pragtfulde, saasom Flydalshornet, Bindaashornet, Saathornet, Grindalsknibba og andre. Veien ned gennem Fjeldene til Enden af Fjorden hører til de mest storartede i Norge. Fra Flydalsgjuvet, hvor Turistforeningen har anbragt et Rækværk, havez en hyper- lig Udsigt; derefter en Række Slungninger i de mest pragtfulde Omgivelser, medens talrige Fosser styrter ned til alle Sider.

Man siger, at Veien gennem Ottadalen til Geiranger er Norges mest storartede Fjeldvei og er ved betydelige Forbedringer bleven en af de interesjanteste i Landet.

Geirangerfjorden sammenlignes ofte med Nærøfjorden, men er i Virkeligheden meget forskjellig fra denne. Den naar ikke Nærøfjorden i Fjeldenes Mægtighed, men overgaar dem i deres dristige Former; det er vanskeligt at vide, hvilken af disse Fjorde der har Fortrin for den anden. Sammen med Lyngensfjorden i Tromsø Amt er de hver i sin Art de mærkeligste i hele Norge.

THE SEVEN SISTERS, SPRINGFIELD, 3138 M.

Hjørundfjord og Norangfjord.

Blandt de stolteste og mest interessante Fjorde paa hele Norges Vestkyst regnes med Rette Hjørundfjorden. Den er en Gren af den bekjendte Storfjord paa Søndmøre og trænger sig ind i en sydlig Retning fra samme mellem umaadelige Fjelde paa begge Sider. Siden 1890, da der atter aabnedes regelmæssig Dampskibsfart paa Fjorden, er den bleven Maalet for et stadigt voksende Besøg af Reisende. Det er et prægtigt Syn at se de høje, vilde Fjelde; de umaadelige Toppe hæver sig fra 3000 til 5000 Fod over Havet, saasom Fønshornet, Hornindalsroffen og Jagta med en slud Bræ. Paa Vestsiden henimod Storfjorden ligger Molladalen, der ubetinget er den mest vilde og "troldste" Dal, som Søndmøre eier, og man finder næppe noget Sideslykke i hele Landet.

Fra Hjørundfjorden trænger Norangsfjorden sig ind mod Øst; dens Bredder er tildels flade, men bag Straanden rage mægtige Fjelde i Wei-ret. Norangsdalen, der munder ud ved Bunden af Fjorden, er bekjendt for sine fortrinlige Græsgange, men er farlig, grundet de forsærdelige Stenure langs Siderne; her forekommer ofte Stensprang og Skred, der anretter stor Skade. Dalen er snæver, og Naturen antager en affrækkende Bildhed.

I Bunden ligger paa mange Steder store Snemasser, som aldrig smelte, da Solstraalerne ikke trænge ned i disse Kløfter. Dalen udvider sig længere oppe og man finder der Gaarde med dyrkede Marker; ligeledes taber Landskabet sin tidligere vilde Karakter. Klimaet er mildt, som paa hele Vestkysten og Vegetationen er meget frodig; men de opdyrkede Strækninger er meget faa.

Hjørundfjorden er for en stor Del ensformig i sin Bildhed, medens Norangsfjorden har et mere afvejlende Perspektiv at byde paa.

Denne Del af Norge har først i de senere Aar blevet rigtig kjendt inden Turistverdenen. Men efter at de Reisende først "opdagede" dette Strop, der byder paa noget af de mest storlagne i Naturskønhed, man kan tænke sig, har Turiststrømmen voget for hvert Aar. Minindeligvis gaar Turen med Damskib langs Kysten, og Dampene gjør Afstikkere ind gennem Fjordene, for at de Reisende kan faa Anledning til at nyde Sceneriet. Mange tager over Land fra Bådeim i Sogn gennem Følster og det indre af Nordfjord. Denne Tur er en af de herligste, man kan tænke sig.

1417 HJØRENFJORD OG NØRANGSFJORD. 1920. J.B.

Romsdalen.

Tert til Billederne Horgjem, Romsdalshorn og Beblungsnæs.

Romsdalen er med fuld Rette berømt for sin Natur. Den gennemstrømmes af den omtrent 60 Kilometer lange Rauma. Mægtige og høie hæve Fjeldene sig i Veiret paa begge Sider med dristigt formede Tinder, der bliver mærkeligere og mærkeligere, efter som Dalbunden langsomt synker ned, og man nærmer sig Fjorden. Kun faa af Norges øvrige Dale kunne i rig Afvegling maale sig med Romsdalen. Nedenfor Ormeim er denne for det meste ganske flad, hvilket i Forening med de høe og fjældne Fjeldformationer giver den dens enestaaende Karakter. Om den just ikke staar over, hvad Norge ellers kan byde paa af Naturskjønhed, staar den alligevel ved Siden af Landets herligste Egne, og ingen Norst-Amerikaner, der i Sommertiden aflægger gamle Norge et Besøg, burde forglemme at tage en Tur gennem Romsdalen. Fra Ormeim er der først en stærk Straaning nedover, men siden fladt. Brattere og brattere bliver Fjeldene. Man mærker sig tilvenstre den høie og særdeles vakre Dølesfos, hvis Dur kommer stødvis, og længere frem tilhøre har man en liden Bæk, som danner Grabdesos, der om Baaren, naar Sneen løsner i Fjeldet, kan være ret smuk. Man kommer saa frem til Gladmark. Herfra er der en ualmindelig vakker Udsigt til Høijeldet paa Dalens venstre Bred. Strax nedenfor Gladmark staar Kors Kirke oppe i en Stenur; men kun Spiret er synligt fra Veien. Turen gaar videre forbi Skiri, over en liden af Rauma dannet Ø. Dalen bevarer fremdeles den samme Karakter — aldeles trang med lodrette Fjeldvægge paa begge Sider, og i Midten bruser Rauma voldelig afsted paa sin Wei ned til Fsejorden, medens smaa E.ve og Bække oppe fra Høiderne skyndsomt styrter nedad Fjeldsiderne, danner de smukkeste Fosse, for at forene sig med Elven. En af de vakreste af disse er Mougefossen ved Gaarden Mounge, nedenfor den omtalte Ø, i Nærheden af det høie Fjeld Mougegjura. I Nord ser man, efter at være kommen forbi Mougegjura, Trolbtindernes mægtige, lodrette Fjeldvægge tilvenstre, og tilhøre den bagerste Kant af Romsdalshorn. (Se Billedet Romsdal nær Horgjem). Dalen, hvis Bund nu er bred og flad, synes med et at lukke sig mellem disse. Kort før man kommer frem til det trange Pas har man Stoppestedet Horgjem. Her er det interessant at se de Skygger, som kastes af Trolbtindernes øverste Toppe. Fjeltinderne synes at vælte sig nedover den, som her vil bove sig frem. I Birkeligheden er det knapt Plads for mere end Elven. At være i dette trange Pas under et stærkt Uveir, naar Torde-
nen brøler, Lynene knitre og Skredene under Regnskylle løse oppe i Hornet, er en ophøiet Situation, men tillige af den Slags, som man ikke ønsker at opleve mere end en Gang i sit Liv. Det er, som om Dommedag var forhaanden. Mægtig hæve sig Fjeldene paa begge Sider lig forstenede Fætter, Romsdalshorn tilhøre, og Trolbtinderne tilvenstre. Disse svære Fjelde gaa lige ud i Rauma. Det trange Stykke er dog ikke meget langt. Ved Fiva indvidder Dalen sig paany med smukke og veldyrkede Marker, som frembyder en meget tiltalende Modjæining til de mørke Fjelde. I Dalbunden sees toloshale fra Hornet nedfaldne Klippestykker.

KUMSARISEN NEAR HORSHEIM. 217

THE COMEBEL NEAR HORSHEIM. 218 V.V.

Romsdalshorn nær Næs, Romsdalen.

Omstaaende Billede af Romsdalshorn er taget fra Gaarden Næs; men i sin egentlige Glæds faar man dog først se det ved Gaarden Naf, hvor det danner Midtpunktet i det storartede Panorama, som nu fremruller sig for Besuenerens Bine.

Englænderne, dette reiselystne Folk, drager nu mere sjælden til Schweiz for at foretage vovelige Bestigninger af Mont Blanc eller farefulde Vandringer hen over Klippelandets Gletschere, de kan i saa Henseende finde alt, hvad de ønske sig i Norge, og derfor har Strømmen af Turister, lystne paa Tindebestigninger, saavel fra Albions Kyster som fra andre Dele af Verden, taget Retning mod Norge. Et meget betydeligt Antal af disse besøger de romsdalske Egne; men de færreste er det vel, som vover sig ikast med Romsdalshornet, denne mægtige, ærefrygtindgydende Fjeldkolos.

Romsdalshornets Top var længe et terra incognita. Ingen mulevende Sjæl havde nogeninde været deroppe, mente man. Ornen var endnu Eneherster der. Rigtignok gif der Sagn om, at en Bovehals ved Navn Kristen Smed havde foretaget en Bestigning af Romsdalshornet; men ingen kunde med Visshed berette det. Men saa kom en dansk Mand ved Navn Carl Hall og godtgjorde, at Tinden kunde bestiges, og at Beretningen om Kristen Smed virkelig var sand. Senere er flere Bestigninger foretagne med Held. Forleden Sommer var en af Styrmandene paa "Viking" oppe paa Toppen af Romsdalshornet.

Bestigningen af denne Fjeldtinde er meget vanskelig, og for at kunne foretage den udfordres ikke alene, at man har en kyndig Fører, der kjen-der hver Sten, han kan træde paa, og hver Ufsats i Fjeldet, han kan benytte; men ogsaa at man har Nerver af Staal; thi ingen nervøs, svimmel Frosken kommer nogeninde derop. Men er man først paa Toppen, saa har man en i Sandhed storlagen Udsigt, der sent eller aldrig vil glemmes.

Fra Naf har man ligeledes en glimrende Udsigt til de nærliggende Vingetinder og til de smukke Fjelde i Fjerdalen med Toppene Bispen, Kongen og Dronningen. Fra Naf fortsættes Hovedveien paa Elvens høire Side — stadig med smuk Udsigt mod Hornet og Vingetinderne — til Næs. Her holdes i Sommertiden engelsk Gudstjeneste. Dette er et Bevis paa det store Omfang, Turiststrømmen har taget i de senere Aar.

ROMS DALHORN NEAR NES. 9292 JV

Parti af Trondhjem.

Trondhjem ligger ved Nidelvens Udløb i Trondhjemsfjorden, og er en af Nordens ældste Byer. Dens gamle Navn var Nidaros (Nidelvens Os); den blev anlagt af Olaf Trygvesson i Aaret 996, men forfaldt efter Kong Olafs Død. Senere i 1016 blev den ombygget af Kong Olaf den Hellige, for siden ikke mere at gaa under. Den har nu ca. 30,000 Indbyggere, og regnes for Norges tredie By. Fra de tidligste Dage har den hørt til en af Landets vigtigste Puncter, og mange er de Tildragelser, der her har fundet Sted i Aarenes Løb.

Byen er regelmæssigt bygget, med brede Gader, der tildels er prydet med Træer; fra den østlige Bred af Elven ligger endel Forstæder, Baflandet, Kirkesletten, Lademoen og Singsaker; paa den vestlige Side af Byen hen til Stenbjerget ligger Forstaden Flen med den store, aabne Flade, Flevolden; nu omdannet til Park med Fontæne og Musikpavillon i Midten. Billedet viser Nidelven, kommende fra Syd; den gjør en skarp Bøining og løber saa sydøst; senere mod Nord og danner den Halvø, hvorpaa selve Byen ligger. Kirken tilhøre er den nye Flen's Kirke, bygget paa de nedrevne og med Fjorden jævuede Standsler, hvoraf kun saa staar tilbage nede ved Fjorden. Den store Bygning i Midtpartiet er Flen's Stole og længere tilvenstre sees den katholske Kirke. Paa denne Flade, der før ikke var bebygget, stod i 1179 og 1180 et stort Slag mellem Kong Sverres Birkebeiner og Baglerne. Ude i Fjorden, ca. 2 engelske Mil fra Byen, sees Fæstningen Munkholmen; den er nu af liden Betydning som Forsvar for Byen, da den ikke er vedligeholdt tilstrækkelig; mere bekendt er den som Fængsel for Statsforbryderne i det 17de Aarhundrede. Den berømte danske Statsmand Peter Griffensfeld sad her fængslet mellem Aarene 1680—1698, og den Dag idag fremvises hans Celle, der er det mest interessante paa Munkholmen.

Trondhjem har i sin Domkirke Landets interessanteste Bygning. Paa det Sted, hvor Kong Olaf den Hellige blev begravet, blev en Kirke af Træ opført; senere byggede Kong Olaf Ryrre en Stenkirke paa Stedet, Kristkirken, og den er efter mange Ombygninger blevet til Norges berømte Kathedral, hvis Pragt især skyldes Erkebiskop Nistein (1161—1188) og hans Efterfølgere. Den østlige Del af Kirken var opført i Spidsbuestil, men blev ved den i det 16de Aarhundrede foretagne Ombygning aldeles skamferet, med Undtagelse af den ottokantede Korafslutning. I denne, der stilles fra den øvrige Kirke ved herlige Søiler og Buer, opbevarede Liget af Hellig Olaf, hvortil strømmede Skarer af Pilgrimme, ikke alene fra de skandinaviske Riger, men ogsaa fra langt bortliggende Lande. Nidaros var et af Nordeuropas vigtigste Balsfartssteder. Hellig Olafs Skrin bestod af 3 Kister, den ene indeni den anden; de to yderste af Træ indlagte med Guld og med rige Forsiringer; den inderste var af Sølv og indeholdt Levningerne af Olaf. Skrinet blev røvet af Danskerne i Nat onens Forfaldstid og skulde søres til Danmark; men Skibet forliste ved Agdenæs, og Kisten sank tilbunds. I 1300 stod Kirken i sin fulde Glans; men senere ved Ildbrande i Aarene 1328, 1432, 1531, 1708 og 1719 blev den saa ramponeret, at den ikke kunde bruges, ja næsten forfaldt; derfor er der i de senere Aar foranstaltet en fuldstændig Restauration for at gjenopføre den til, hvad den var i dens gamle Glansperiode. Digtige Arkitekter leder Arbejdet, der nu er saa langt fremskredet, at det østlige Skib er taget i Brug, medens den vestlige Del endnu ligger i Ruiner.

Flere af de gamle Konger fra det 11te og 12te Aarhundrede er begravne i Kirken; deres Gravsteder paavises med Sikkerhed. I Middeldalderen blev fire Konger kronede i Domkirken, og den nuværende Grundlov bestemmer, at de norske Konger skulle modtage sin kirkelige Indvielse der. Kirken bliver, naar den er fuldt færdig, vistnok den prægtigste Bygning i Norden.

Trondhjem er Hovedsædet for Norges Bank, der grundlagdes i 1816.

Byens Omegn er meget smuk, og Udflugter gjøres til Verfosene, dannet af Nidelven, ca. 4 engelske Mil fra Byen. Gaarden Lade var i gamle Dage Sædet for de bekendte Ladejarler. Fæstningen Kristianssten, anlagt i Aaret 1682 paa en fremragende Høide paa Østsiden af Byen, er nu nedlagt. Trondhjem staar ved Jernbaner i Forbindelse med Kristiania og Niterlund, Sverige. Utallige Dampskibsruter til omliggende Fjorde, hele Kysten og England. Langs Sønsiden er storartede Kajanlæg; udenfor er anlagt Moloer, som beskytter den nye Havn. Jernbanestationerne er statelige Bygninger, der pryder Byen.

Stiklestad, Værdalen.

Blandt de frugtbareste Strøg i det Trondhjemske hører Værdalen, der ligger henimod den indre Ende af Trondhjemsfjorden. Man finder her tilbørlig store Flader, Jorden er ypperlig, og fra de tidligste Tider har her ligget store Gaarde, der altid har vidst sig fordelagtige for Eierne. Fra Levanger reiser man gennem Skaanæs over Trondhjemske Eskadrons Exerceptads Rindleret til Stiklestad, bekjendt fra det store Slag mellem Kong Olaf den Hellige og Bønderhøvdingerne, hvorom nærmere senere. Vort Billede viser Kirken, der er bygget paa Slagmarken og Alteret skal nøyagtigt betegne det Sted, hvor Kongen faldt. Kirken siges at være bygget i det 12te Aarhundrede, og dens sydlige Indgang og Sakristidøren er forsynet med vakre Zigzagornamenter. Olafsstøtten, der reistes i 1805 til Minde om St. Olafs ihærdige Kamp for Kristendommens Indførelse, staar i en Bakke ovenfor Kirken, og herfra har man en vakker Udsigt over de omliggende Egne. Jordbunden er, som før sagt, meget rig, men hviler paa et tykt Underlag af Blødlere, der i regnfulde Aar har afstedkommet Udglidninger og voldt stor Skade. Man vil endnu have i friskt Minde den frygtelige Udelæggelse, som Jordskredet anrettede her i 1893. Efter en mere end almindelig regnfuld Sommer var Blødleret opblødt i den Grad, at da en liden Bæk oppe i Bakkehældningen grov sig et nyt Leie, styrte hele Jordmassen med Lynets Hurtighed over de nedenfor liggende Gaarde. Over 100 Mennesker mistede Livet, og et stort Stykke af Værdalens frugtbareste Strøg gjordes til en Ørken af Ler og Dynd. Det Offentlige søger ved Drænering og Meddrivning af Pæle at gjøre Stedet dyrkbart; men det vil tage lange Tider, før den store Ulykke kan forvindes. Fra Stiklestad gaar Veien gennem det vakre Jnderøen til Stenfjær ved Bunden af Trondhjemsfjorden.

Om de Begivenheder, der endte med Slaget ved Stiklestad, kan fortælles: Olaf Haraldson, med Tilnavnet den Hellige, søgte at fuldføre det Værk, som var begyndt af Olaf Trygvason, Kristendommens Indførelse i Landet, men sø'r i sin Tver saa strengt frem, at de hedenste Bønderhøvdinge blev meget misfornøiede. Kong Knud af Danmark og England pustede til Branden for at blive Olaf kvit og selv vinde Landet, og da en af Olafs Folk, mod dennes Villie, dræbte den mægtige Erling Skjalgson, der var tagen tilfange, blev Forbitrelsen mod Olaf saa stor, at han maatte flygte til Rusland. Efter en Tids Ophold der fik han Hjælp af sin Svoger, den svenske Kong Anund Jakob, og rykkede med en Hær ind i Værdalen. Her mødte han ved Stiklestad Bønderne under Anførsel af Ralf Arneson paa Egg, Thore Hund fra Bjarkø og Haaret af Tjøst. Det kom til Kamp og Kong Olaf faldt for Thore Hunds Haand den 28de Juli 1030. Nordmændene angrede siden bitterlig, hvad de havde gjort, og hylbode en Tid efterpaa Olafs Søn, Magnus, til Konge. Olaf blev senere af Paven ophøiet til Norges Stykshelgen. Som et Bindeled mellem hin Tids Kampe og Brydningerne i vore Dage hidsættes følgende vakre Digt af Per Sivle:

Dei stod paa Stiklestad,
spilad til Strid,
den gamle og so
den nya Tid:
det, som skulde jalla,
mot det, som skulde stiga,
det, som skulde vekja,
mot det, som skulde figa.

So drog dei Sverdi
i sama Stund,
den hjarte Kong Olav
og den graa Tore Hund;
og Heropet dunde,
so Jorði ho dirrad,
og Spjotti dei sujad,
og Pílarne svírrad.

Men so er det sagt,
at ein gasta Kar,
Tord Foleson, Merkjet
hans Olav bar.
Dg denne Tord Merkjesmann,
henom me minnaft,
solengje i Norge
Merkjesmenn finnaft.

Daa Tord han kjende,
han Bauesaar fett,
der fram i Striden
med Merkjet han gjeft,
daa støyrdde han stongi,
so hardt han kunde,
i Bakken ned,
fyrr han seig innunde.

Dg gamla Soga
ho segjer so,
at Tord han stupad,
men Merkjet det stod.
og soleis maa enno
den kunna gjera,
som Framgongs-Merkje
i Norge skal bera.

Mannen kan figa,
men Merkjet det maa
i Norge si Jorð,
som paa Stiklestad, staa.
Dg det er det stora,
og det er det glupa,
at Merkjet kan standa,
um Mannen maa stupa.

Parti af Kamsos.

Naar man med Dampstibet reiser fra Trondhjem nordover, farer man forbi en Kyst med et trist Udseende. Der er øde, sønderrevne Fjelde, veirhaarde Fjordstykker og temmelig langt mellem hvert Anløbssted i denne naturhaarde Egn. Naar man er kommen forbi Fladangers Der, gaar Kursen ret i Øst opigjennem Kamsenfjord, hvor man paa den ene Side har Otterøens smilende Strande, og paa den anden Fastlandet, hvor det imponerende Hæmnafjeld rager op med sine høie nøgne Toppe. Saa passeres Lokaren, Mundingen til Nord Kamsen, derpaa svinges forbi "Mærranæjet", og man ser Kamsos ligge foran sig med de mange store Brygger, der ser ud som Forstændsninger fra Søfiden. Byen gjør et meget godt Indtryk seet fra det Hold. I Byens Baggrund hæver det bratte Fjeld, Bjørumsstollen sig; paa en liden Terrasse midt oppe i Fjeldet har en Ungdomsklub bygget et Væsthus og plantet en Flagstang. Tilhøire flyder Kamsenelven ud i en rolig Strøm, og skraas oversfor Byen ligger Spillum med sine vakre Gaarde og betydelige industrielle Anlæg.

Kamsos Historie er ikke gammel; det er kun femti Aar, siden den første Begyndelse til Byens Anlæg gjordes. Indsigtfulde Folk fra Omegnen som indsaa at denne Os vilde blive et godt Forbindelsessted mellem den brede Landsbygd og de udenfor liggende Søndistrikter, begyndte da at opføre Butikker og drive Handel eller Fartøibrug derfra. Her er flere dygtige og energiske Forretningsmænd, og Kamsos har flere Stibe i Fart paa Udlandet.

I 1872 lagde en Ildbrand næsten hele Byen i Aske; men den blev snart gjenopbygget og det smukkere end før. Den har nu 2000 Indbyggere. Der er to store Sagbrug: Kamsos Dampsag og Kamsos Dampsag & Høvlteri, og en Mængde baade uden- og indenlandske Skibe tager her ind sine Ladninger. Byen har to Banker, Kamsos Sparebank — en af Landets solideste Banker — samt Kamsdalens Privatbank. Kamsos har en af de største og vakreste Kirker nordensjelds; den er bygget paa en Høi midt i Byen, saa dens høie, slanke Taarn er isinejaldende. Den nordre Bydel er bebygget i de senere Aar, især efter at Kamsos Dampsag & Høvlteri anlagdes der.

Den saalænge paatænkte Jernbane, hvis Anlæg forhaabentlig kun maa være et Tidsspørgsmaal, vil sikkert blive af epokegjørende Betydning for Byen og give den et kraftigt Stød fremad.

Den 5te Juni 1895 feirede Kamsos sit femtiaars Jubilæum med store Festligheder.

Fra Byen kan gjøres flere smukke Udflugter, især er Turen opover Kamsdalen tiltrækkende; Fjeldene er ikke synderlig høie, før man kommer til Trætvikbergene, hvor Veien langs Kamsen er sprængt ind i Fjeldvæggen. Videre gaar den gennem Skov og Myr opover den brede Dalbund. Følger man Veien gennem Overhallen og Georg til Fosslund, udbreder Dalen sig saa henimod Gartland, hvor de mange Gaarde har Udseende af en hel Bygd. Høit oppe ligger Karrans gamle Kirke, der eies af en rig Engländer. Saa til Fistembygden, hvor man ser en af Norges vakreste Fosser, Fistemfossen. En Trappe paa 189 Trin fører ned til den nederste Ende; ved den øverste er opført en Pavillon af Turistforeningen.

Alhusstrand ved Kamsos.

Nordover fra Kamsos langs Kysten bryer en bred Bugt ind, hvis indre Ende kaldes Alhusstrand. Fjeldene har en aldeles søndenjeldst Karakter. De lave Høider er tildels bevogede med Grantræer, som man længere Nord ikke ser saa nær Havet; Birk og Furu er dog for det meste Træsorterne. Der findes en Del velbyggede Eiendomme; men de opdyrkede Marker er dog forholdsvis saa.

Folket driver lidt Fiskeri; Tømmerhugsten er dog det mest indbringende. Upperrige Jagtdistrikter findes her overalt, og om Høsten kommer Byjægerne for at nyde nogle Dages Sport.

Længere inde ligger Rødsundet mellem Otterøen og Jøen, en Del af Fjeldene har her tildels en rødlig Farve, hvorfra Navnet. Et Sygehus er oprettet paa Alhusstrand. Afstanden fra Kamsos ad Landeveien er ca. 6 engelske Mil.

Paa Alhusstrand er et Landhandlersted, ligesom her ogsaa er Postkontor og Telefonstation. Dampskibene, der besøger Kamsenjorden gaar nemlig indom til Alhusstrand. Da Oplandet mest søger til Kamsos i Forretningsøjemed, har dette lille Landhandlersted ikke formaaet at slaa sig op og blive af nogen videre Betydning som Handelssted. Vi medtager det kun, fordi det giver et godt Billede af Naturen i disse Egne, der ligger saa høit op mod Nord.

For ca. 20 Aar siden indtraf et storartet Sildefiske herinde. Fordi det var saa storartet og saa u hørt baade før og siden, vil det til alle Tider erindres som noget mærkeligt. Fiskeriet herinde bestaar nemlig for det meste af Sei og Lax og nogle mindre Fiskearter. Stor var derfor alles Forbauselse, da Fjorden stod stuvende fuld af Sild. Røter sattes tværs over hele Bugten, og flere tusende Tønder fangedes i et Stæng.

Vemundsviks Kirke i Namdalen.

Vemundsvik er beliggende lige ved Alhusstrand, som ligger bagenfor den lille Nas, der sees tilhøre i Forgrunden af nærværende Billede. Midt i Fjorden sees en liden Holme, der hedder Strandholmen, og helt paa den anden Side sees de vakre Ganesgaarde. Høstaaende Billede giver bedre end noget af de andre Scenerier det rette Indtryk af Ramsenffjordens smukke Omgivelser. Fjeldene er her kun lave, skobedækte Naser langs den yndige Fjord.

Gaarden Vemundsvik er en Type paa en norsk Bondegaard; Husene er lyse og i lidt moderne Stil. Det er Slaattetid; de tre Karle staar med Pjaan og Kvindfolkene har holdt paa at rage og høstje. De tager netop en liden Hvil, mens Fotografen tager Billedet. Lige ved staar den lyse, vakre Kirke. Paa Kirkegaarden sees nogle Monumenter; Græsset er netop slaaet der og staar i Høstjer. Vemundsviks Kirke er et Aney til Ramsos Kirke.

Om den norske Landskirke har Bjørnstjerne Bjørnson skrevet følgende træffende Ord:

Kirken staar i Bondens Tanke paa et høit Sted og før sig selv, fredlyst med Gravens Høitid omkring, Messens Livlighed inde. Den er det eneste Hus i Dalen, hvorpaa han har anvendt Pragt. Og dens Spir rækker derfor ogsaa lidt længere, end det synes at række. Dens Klokker hilser langveis hans Gang did den rene Søndagsmorgen, og han løfter altid paa Huen til dem, som vilde han sige dem et Tak for sidst. Der er et Forbund mellem ham og dem, som ingen kjender. Tidlig stod han vel i den aabne Dør og lyttede til dem, medens Kirkefolket drog i stille Tog forbi nede paa Veien; Fader lagede sig til, men han selv var for liden. Han forbandt da mangen Forestilling med denne tunge, stærke Lyd, der regjerede mellem Fjeldene en Time eller to tjomed fra det ene til det andet; men en Ting var uadstilleligt fra dem: rene nye Klæder, skinnende Kvinder, pudsede Heste med blanke Sæletøi.

Og naar de saa en Søndag ringer over hans egen Lykke, der han selv i splinternye, men for store Klæder, gaar stø ved sin Faders Side og skal første Gang derhen, ja, da er der Jubel i dem! Da kan de vel slaa Døre op, for hvad han vil faa se! Og paa Tilbageveien, naar de larmer hen over Hovedet, endnu tunge og vuggende paa Sangen, Messen, Prædikenord, der jager og jages af, hvad Diet paa samme Tid har optaget i Altertavlen, Dragter, Personer, — da hvælver de ogsaa en Gang for alle Tag over dette samlede Indtryk og vier ind den mindre Kirke, han herefter bærer i sit eget Indre. — — —

Her i de stille Dale har endnu Kirken sin særskilte Tale til enhver Alder, sit eget Syn for ethvert Dø; meget kan have bygget imellem, men aldrig noget over. Den staar vogen særdis for Konfirmanten, — med oprakt Finger, halvt truende, halvt vinkende, for Unglingen, som har gjort sit Valg. — Bredskuldret og stærk over Mandens Sorg, rummelig og mild over Dsdingen som er træt.

Torghatten, Nordland.

Lekampsen elskedes af Hestmanden, hvis Kjærlighed dog ikke blev gjengjældt. Torge, som kom hende til Hjælp, kastede sin Hat i Veien for Hestmandens Skud. Denne Hat er Torghatten. Pilen gik tværs igjennem den og Pilen selv er en Bantasten, som staar paa en af Øerne. I det samme randt Solen og hele Gruppen forvandlede sig til Sten.

Torghatten er et 800 Fod høit Fjeld paa Den Torget ved Kysten af Helgeland, gjennem hvilken der gaar en naturlig Tunnel af en saadan Størrelse, at man ikke alene kan gjennevandre den, men endog fra Havet se et Hul gjennem Bjerget. Hullets Bund ligger høiest ved den østre Indgang (457 Fod over Havet), men synker derfra henimod den vestre Indgang ned til 345 Fod, og hæver sig atter henimod denne til 392 Fod. Hullets Høide er ved den østre Indgang 64 Fod, men ved den vestre 240 Fod og i Midten omtrent 200 Fod. Dets Kubikindhold er 25,140 Kubikfavne. Fjeldets Top ligger 266 Fod over Tagets Midte. Den østre, eller maaske rettere søndre Abning er som en uhyre Kirkeportal.

Gaarden Torget, som ligger ved Siden af Torghatten, nævnes i Harald Haarfagers Tid. Kong Harald besøgte sin Skatteoptræver, som boede der. Sagnet ved ogsaa at berette, at der engang boede en Dronning Gro paa Torget. Endnu den Dag idag kan man se Furerne i Jorden efter Kjølen, hvor hendes Skib fattes paa Land. Dronning Gro var stolt og hævnjerrig, og hun fik en styg Ende. Hun skulde kjøre en Dyttur paa Isen, som var for svag, og saa sank hun med Hest, Slæde og Redskab ned i Storevandet, og der ligger hun endnu. Peder Helgesen nævnes som en af Torgens Rydningsmænd, og nu driver en af hans Børnebørn Gaarden.

Der er to Gaarde, som hedder Torget. Den ene er Ydre Torget og den anden Indre Torget. Indre Torget ligger nærmest ved Torghatten, som hæver sin majestætiske Hat over Gaarden, som om den vilde beskytte den. Gaardene Torget og de omkringliggende Trakter tilhører den bekjendte Angellste Stiftelse i Trondhjem, og de sælges ikke, saalænge der er nogen af den Angellste Familie i Live. Mand efter Mand har haft den paa Forpagtning, og saaledes vil det vedblive, indtil Angellerne er uddød. Foruden den store Tunnel i Torghatten er der ogsaa et Hul, som kaldes Svart-hullet. Det er et stygt, mørkt Hul; det gaar ned igjennem Fjeldet og siges at være bundløst. Man har forsøgt at gaa saa langt ned, som et Lys vil brænde, men man fandt kun den samme jævnt nedadgaaende Hule, omtrent tolv Fod bred og tyve Fod høi. Paa Torghatten er der to smaa Vand, hvori man fanger udmærket Fisk. Der er ogsaa en Multemyr.

Raftsund, Lofoten.

Turiststibene anløber altid det bekjendte Raftsund i Lofoten for at give Passagererne Anledning til at se nogle af de mest fantastiske Fjeldformationer langs Kysten. Sundet skiller Hindøen fra Ostvaagøen, og Strømmen derigjennem er til sine Tider overordentlig stærk, hvilket hindrer Navigation meget i Uveir; det hører derfor til de mere farlige Steder. De unaadelige Fjelde, der ligger paa Ostvaagøen, er snedækkede Naret rundt; de spidse Toppe stikker op tæt ved hverandre, som om de søgte at overbyde hinanden i Høide og Farlighed. Hindøen, der danner Vestfiden af Raftsundet, hører med til Westeraalens Ogruppe og udmærker sig som den største af alle norske Der. Naturen paa denne ligner i høi Grad Lofotfjeldene, og Den frembyder paa flere Steder et aldeles storartet Skue.

De forskjellige Beskrivelser, man kan læse om Vestfjorden og Lofotens Panorama er i Grunden alle vildledende. Den, som første Gang ser dette, kommer næsten altid med Forestillingen om, at Lofoten viser sig som en sammenhængende, høi Fjeldkjæde. Dette er aldeles feilagtigt. Kun den indre Del af Lofotens Gruppe har en saadan Karakter, at den berettiger til Anvendelsen af det nu almindelig hævdede Udtryk Lofotvæggen. Vestlofoten² Der stille sig, naar de sees fra Fastlandet, ud fra hinanden og have ganske andre Former end Ostlofotens. Vestlofoten ser ud som Toppene af en Alpekjæde, hvis nedre Partier er sunkne i Havet, medens Ostlofoten viser sig som en vældig Fæstningsmur, over hvilken Waagefollen rager op. Udbygten over Vestfjorden, fra hvilken Raftsund stikker ind, imponerer ved sin Vidde; det er en Havflade med Fjeldtoppe, og denue maa man tænke sig udstyret med al den Farvepragt, som den nordiste Sommernat kan byde paa.

Under de udenfor liggende Der Mossen, Bærø og Rost foregaar fra Februar til April de store Torstefiskerier, der til sine Tider kan gaa op til over 30 Millioner Torst. Under Fisket gaar det livligt til blandt de mange Tusinder af Mennesker, der driver Fisket, for det meste i aabne Baade, og det ene Baadelag forsøger at "overfiske" det andet.

Lofotfisket har altid været et sikkert Foretagende, om end det ikke altid foregaar under de samme Der; men lige fra Middelaalderen høres der om de store Fiskerier her omkring.

Raftsund fører ogsaa til den lille Troldfjord, hvorind man kommer gennem et ganske smalt Indløb; det er som et lidet Basin, der saavidt synes at lade Rum for Dampskibet.

Vestlofotens Der byder om Midsummeren de Reisende et enestaaende Skue. Vakrest skal dog Sceneriet være paa Vestfjorden. Ingvar Nilsen skriver herom i sin Reisehaandbog: "Her har man et af Norges, maaste af hele Alodens pragtfuldeste Naturskuespil. Vakrest er det i Midnatssolens Belysning eller ved Solnedgang. I August er her omkring kl. 10 Aften aldeles glimrende."

Se nu ndover førend Dagen slukner,
se nu ndover paa den bare Strand,
det er som i et Hav af Guld det drufner,
mit nøgne, fattige og haarde Land.
Det er, som alle Hjertets Strenges stemmes,
men tør ei rigtig bryde ud i Sang,
det er som et Farvel, der aldrig glemmes,
en saadan deilig, festlig Solnedgang.

Polarstøtten ved Hammerfest.

Til Minde om den af Norge, Sverige og Rusland udførte store Gradmaaling i Nord, er opført en smuk Søile, kaldet Polarstøtten, paa Fuglenæsset ved Hammerfest. Maalingen foregik fra dette Punkt mellem Aarene 1815—1855. Hammerfest, Verdens nordligste By, har ca. 2,200 Iudbyggere. Der drives en betydelig Handel med Russerne. En stor Del af Byen nedbrændte i 1890, men er nu gjenopbygget og oplyst med elektrisk Lys. Omegnen er aldeles træløs. Betydeligt Fiskeri drives paa Bankerne udenfor, ligeledes Hvalfangst, og som Følge heraf er der oprettet flere Tranfogerier ved Havnen. Paa Fuglenæsset laa tidligere et engelsk Handelshus, som nu er nedlagt.

Fra Midten af Mai til den 1ste August er Solen afbrudt over Horisonten i disse Egne. Turiststibene anløber altid Byen paa Veien til Nordkap, ellers er regulære Dampstibsruter i Gang Aaret rundt, og Hammerfestturene hører til de mere lønnende. Ved Atkarfjorden paa Kvalsøen, ca. 4 engelske Mil syd for Byen, findes en liden Birkestov, som skal være den nordligste paa Kloben. Af andre Der omkring Hammerfest er Sørvæn, Seiland, Magerøen og Stjerneøen de største.

Hammerfest ligger i Finmarken, dette i mange Henseender Modsattingernes Land. Hurtige Temperaturvevlinger indtræder ikke sjelden: den klare Himmel overdrages hurtig af regnsvangre Skyer, eller en tørt, undertiden næsten sortblaa Taage, indsvøber alting i et næsten kaotisk Mørke. Den trykkende Varme afløses af Kulde, og endog ved Midtsommertid er man ikke sikker for paa en mindre behagelig Maade at overrastes af Nattefrost og Sne. Under sædvanlige Forholde kan man dog ikke klage over Sommerens Bestaaffenhed deroppe, endstjønt saa kort, og dens Skjønhed paaafskjønes ogsaa dobbelt af den, der har gennemlevet, eller som imødeser den lange og mørke Vinter. Bistnok raader her ved Kysten ikke en saa skarp Kulde, som Sydboens Fantasi lægger did, idet Havet aldrig, undtagen i de inderste Bugter af Fjordene er isbelagt, ligesom Polarisen først begynder en 30—40 Mil nordenfor Nordkap, og Temperaturen aldrig falder til en saadan Kuldegrad, som næsten hvert Aar forekommer i Østerdalen. Derimod møder man her forfærdelige Storme, der ofte fører med sig umaadelige Snemasser, samt det stadige Mørke. Om disse Stormes Voldsomhed med en mindre beskyttet Beliggenhed, kan man næppe gøre sig nogen Forestilling.

At Solens Tilbagekomst imødeses med Vængsel og Utaalmodighed, turde derfor ikke vække Forundring. Med Glæde iagttager man alle Tegn paa, at den paany skal hæve sig over Horisonten; med Henrykkelse ser man i Januar den høie, flammende Pyramide, som den, medens den endnu staar under Horisonten, danner ved dennes Rand. Snart ser man Hjelddinderne lue i dens Straaler, og endelig viser den sig i Husene ved Stranden og i Dalene. Denne Dag er en Festdag i Hammerfest og hele Finmarken.

MERIDIAN COLUMN AND HAMMER, CAT. 9315

Nordkap, seet fra Vest.

Billedet viser den vestre Side af det bekjendte Forbjerg Nordkap, Norges nordligste Punt paa Magersøens Nordkant. Det er næsten 3000 Fod høit og vanskeligt at bestige, især fra Vest, idet Klippesiderne er fulde af Sprækker, og løse Klippestykker truer med at falde ned, hvad Dieblik det skal være. I de sidste Aar er Nordkap blevet til et berømt Balsfartssted for Turister. De norske Dampskibsselskaber arrangerer storartede Ture langs Kysten, og Maalet er "Nordkap med Midnatssol".

Man har al Grund til at søge dette MaaL, og er man heldig nok til at faa godt Veir, mens man er deroppe, saa er Turen fuldt ud lønnende. Solbelysning ved Midnatstid i Omgivelser som Nordishavet og steile Klipper er glimrende, og Begeistring er i Regelen stor hos Turisterne. Net under Fjeldet er rige Fiskebanter; man bliver forsynet med Redstaber af de forekommende Skapteiner, og snart spræller store Torst og Langer paa de velsturede Dæk.

Opstigningen til Toppen foregaar paa Nstfiden fra Hornviken; en Sti fører op, ca. 1 Times anstrængende Klatring. Billedet viser saavidt Kong Oscar II Støtte, reist til Minde om hans Besøg der den 8de Juli 1873. Senere har Keiser Wilhelm II af Tyskland ladet opføre en Barde efter et Besøg den 22de Juli 1891. Endvidere findes en liden Pavillon, hvor man kan hvile ud efter Opturen og slukke Tørsten i Champagne, det eneste, der er at faa kjøbt deroppe, da alt maa bæres op paa Ryggen af Skibenes Restauratører.

"Nordkap og Midnatssol" — det er alle Turisters MaaL. En Tur derop i deiligt klart Veir byder paa et skjønt Syn, som man sent glemmer. En Rejsende skriver om et saadant Besøg og det Skue, som her oprulles:

Langt mod Nord ligger Solen i et Leie af safrangult Lys over Ishavets klare Horisont. Nogle faa Striber af blandede orangefarvede Skyer svæver omkring den, og højere paa Himmelen, hvor det safrangule opløjer sig i en yndig Rosenfarve for atter at glide over i det blege, violette og grønlig blaa, hang de som i en Taagekrands. Dette Farvespil er noget saa vakkert, at det ei laader sig beskrive. Habet ligger der i det blaa majestætiske Ynde, isprængt med Orange og Safran. Luften er opfyldt af en venlig, forunderlig Glød, og selv den sydlige Himmel synes at bævre under Solens dæmpede Glands. Klokken 1 Minut over 12 Midnat steg den over Horisonten og gik ned paa selvsaame Sted den paafølgende Nat Kl. 11.37. Her er det ligesom Solopgang ksjer Solnedgang, og begge smelter sammen i en yndig Glands.

*

Vi har i denne Bog leveret Billeder fra nogle af de blide, yndige Landskaber, som Fædrelandet har. Læserne har fulgt os paa en Rundtur fra Kristianas skjøne Omegn, og vi er nu komne til Norges nordlige Forbjerg, der hører til det goldeste, Landet har at opvise. Men Norge er skjønt baade i sin Ynde og i sin Bildhed.

Med Fjæsen blottet under Solens Rætter,
med Barmen hævet under Bølgens Slag,
med trefold Skumring mod den korte Dag,
staar Norges Klippe mellem vrede Fætter.

Dg seer du Norge fra det vilde Hav,
hvor Stormens Vælde sig mod Fjeldet kaster,
da thkkes Landet dig et Hjæmpevrage.

Se, Skroget sortner fra sin Bølgegrav,
se, Alpens Toppe staar som brudte Maafter,
hvor Skyen svæver som et Sørgeflag.

NORTH CAPE. 9300 JX

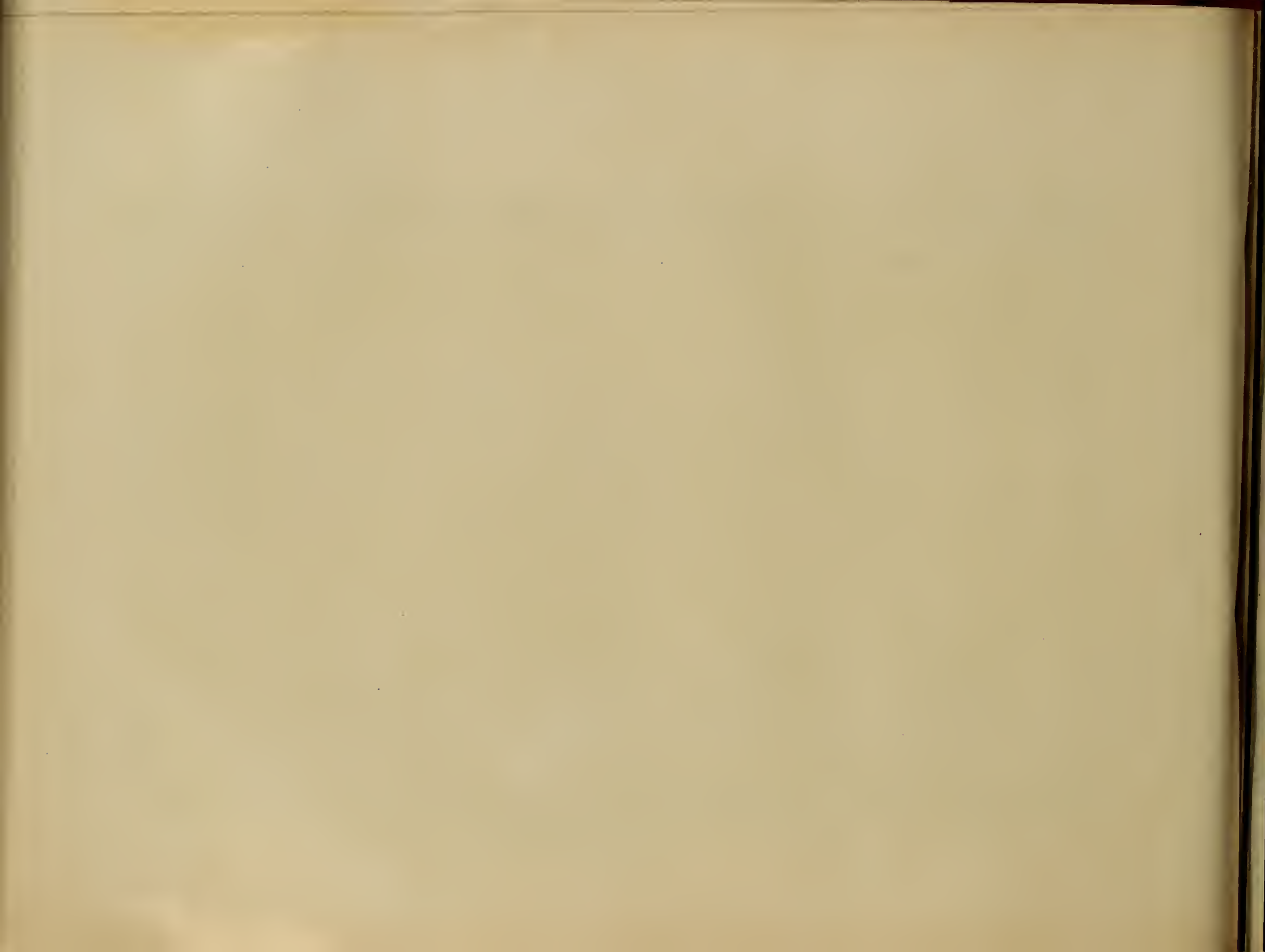
Gols Kirke, Bygdø.
Jantoft Kirke, Bergen.

Bitterdals Kirke, Telemarken.

Borgunds Kirke, Lærdal.
Trondhjems Domkirke.

fiskerhest.

...Tillæg til...

Norge i Billeder

Udarbejdet
for

✻*
— — — Skandinaven — — — *✻

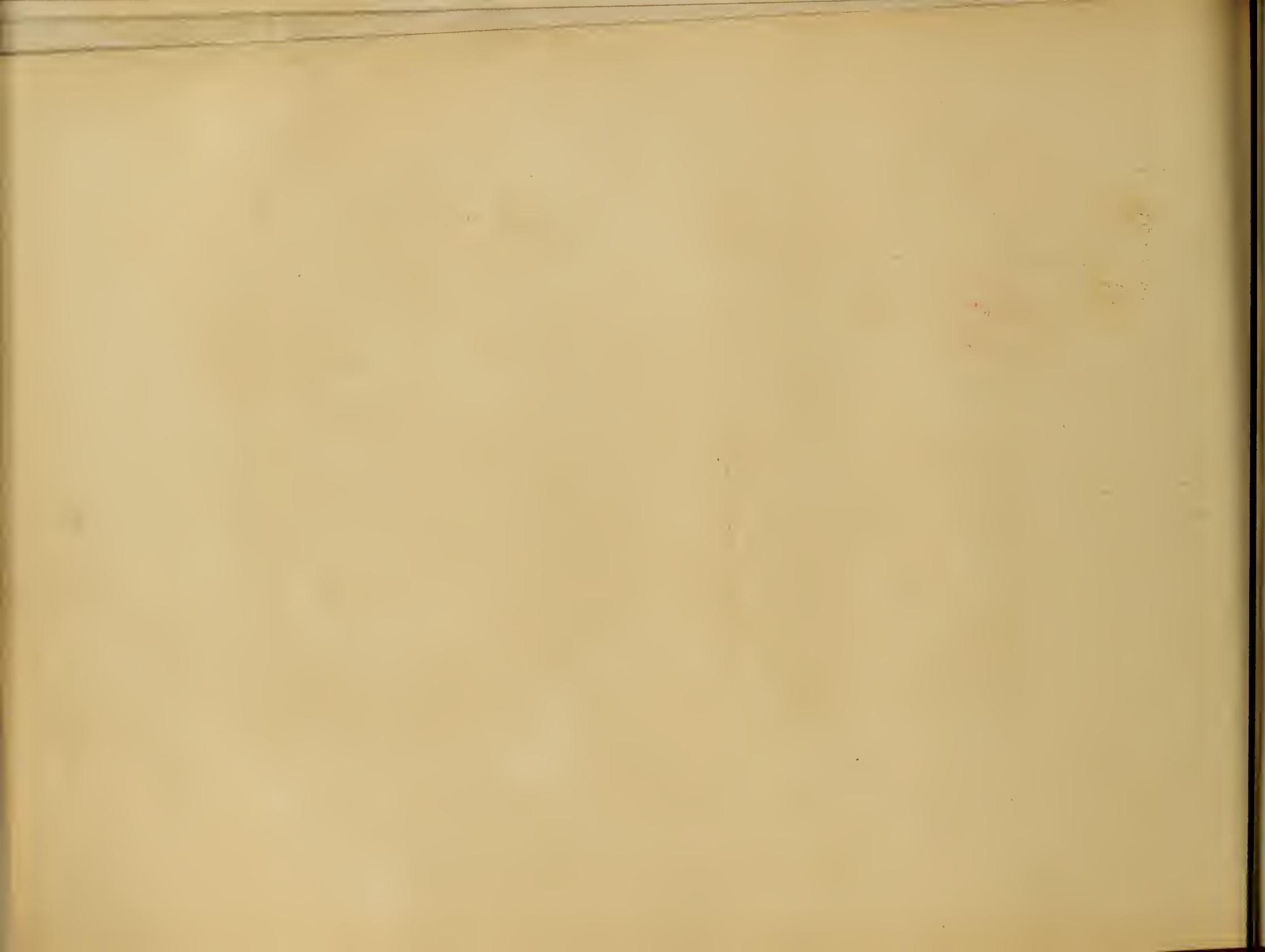
CHICAGO
JOHN ANDERSON PUBLISHING CO.
EIERE SKANDINAVENS BOGHANDEL
1900

Entered according to Act of Congress in the year 1900, by the
JOHN ANDERSON PUBLISHING CO.
in the office of the Librarian of Congress at Washington, D. C.

NORGE

JOHN ANDERSON PUBLISHING CO.
CHICAGO.

Til Sæters.

Gols Kirke paa Bygdø.

En af Norges smukkeste Bygninger fra ældre Tid er Gols Stavkirke paa Bygdø ved Kristiania. Ved sin Alder og Skjønhed er den et historisk Bygverk af Rang.

Den blev kjøbt af Kong Oscar II, fragtet ned fra Hallingdal og i 1884 restaureret og gjenopført paa sin nuværende Plads, hvor den med rette regnes for en af Hovedstadens største Severdigheder.

Den hører til de ottekantede Stavkirker — uden Søiler efter Bredden — en Type af gamle Gudshuse, der kun repræsenteres af østre Slidre Kirke i Valdres og Gols Kirke, en Mellemting mellem den mangesøjlede og den firesøjlede Stavkirkeform.

Kun ved et flygtigt Biekast vil det sees, at Stilen er høist eiendommelig og sjelden smuk. Udsjæringerne er udført paa en stilfuld Maade.

Fra ældgamle Tider og indtil den sidste Halvdel af dette Aarhundrede var der Stavkirker i alle de hallingdalske Bygder. Men nu er bare Gols, Torpes og Hols Kirker bevarede. Golskirken staar, som nævnt, paa Bygdø, hvor den blev gjenopført i sin oprindelige Skikkelse med Aea eller Svalgang og alt det øvrige gamle oprindelige. Torpe gamle Stavkirke staar paa sin gamle Plads og er overtaget og vedligeholdes af Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring. Hols Kirke er fremdeles i Brug som Bygdens Gudshus og er i noksaa god Stand. Den er noget udvidet, idet man har faget den gamle Kirke tværs over, flyttet Delene fra hinanden og saa paa Mellemrummet bygget et større Kirkestib, der dog ikke er saa aldeles ud af Stilen.

Nals gamle Kirke stod lige ved Præstegaarden i Neraal. Proft Monrad, som dengang var Sognepræst i Nal, forsøgte at bevare den gamle Kirke, da man opførte den nye, og omtrent alle i Menigheden vilde som Præsten.

Formandskabet holdt Møde, efterat der var samlet sammen en Del Penge til Gamlekirkens Restaurering. Det blev besluttet, at den skulde staa. Men nogle Dage senere blev den nye Kirkes Bygmester i Knibe for nogle Bjeller. De kunde ikke strax skaffes uden at tages af Gammekirken. Herredsstyret holdt nyt Møde og kjendte sig nu presset til at beslutte den gamle Kirkes Nedrivelse. Og saa skede. Den skulde rives. Dagen var bestemt.

Proft Monrad sendte da Budstikke rundt Nalsgjeld, at hvis Menigheden vilde møde, skulde han holde en sidste Gudstjeneste i den gamle Kirke, før den blev revet.

Ung og gammel i hele Bygden kom, skjønt det var Hverdag. Den vesle Kirke blev overfyldt. Proften fortalte, at en saa høitidelig og alvorlig Gudstjeneste havde han aldrig deltaget i. Hele Menigheden græd som Jerusalem over sit Tempel. I denne prunkløse Kirke havde Slægt efter Slægt gennem mange Aarhundreder gaaet ind og ud med sin Glæde og sin Sorg. Da Gudstjenesten var forbi, kunde endda Menigheden næsten ikke løsrive sig fra sin kjære Kirke.

Dagen efter blev den revet. Men om Morgenen, før Nedrivningsarbeidet begyndte, fortalte Proften, sad der paa Kirketaget to kvitrende Smaaungle, som han ikke kjendte og ikke saa deroppe hverten før eller siden.

Sul blev den gamle Kirkes Lysekrone ophængt i Nals nye Kirke. Der afholdtes en Bazar, og for de Penge, som den indbragte, blev den smukke gamle Lysekrone oppudset. En Del af Gamlekirkens øvrige Inventar er ogsaa opbevaret. Da Biskop Bang var i Nal og holdt Visitas, udtalte han, at man burde oppudsje de gamle Sager og give dem Plads i den nye Kirke. Det er nu sleet med Lysekronen og vil vel efterhvert ske med de øvrige Kirkesager.

Sarabraaten.

Sarabraaten, beliggende i Nærheden af Kristiania, er en privat Eiendom, hvorfra der haves en prægtig Udsigt. Bag Udsigten fører en Sti op gennem Stogen. Ved fra Stien at gaa af tilhøire træffer man Hautetjernet og ved at gaa langs dette Hantaasen, fra hvis Top man har Udsigt til Gausta. Det er et eiendommeligt Skue over Stov og Fjeld. Turen til Sarabraaten og tilbage kan magelig foretages paa 4 Timer, og man vil aldrig angre paa at have gjort den.

Gausta Fjeld, Telemarken.

Hviltet overvældende Indtryk af høi Stjønhed og uroffelig Fæsthed faar ikke den, som fra Vestfjorddalen af for første Gang bestuer Gausta Fjeld, saaledes som det ligger der i al sin hæmpemæssige Majestæt med den glinsende, hvide Top! Det er et Stue, man aldrig glemmer. Dette Indtryk gjentar sig med forøget Kraft, naar man efter store Anstrængelser endelig er naaet op til Fjeldets høieste Top og kan nyde det herlige og storslagne Rundskue, som det 6,000 Fod høie Stue frembyder.

Det til en saa umaadelig Synskreds uvante Menneskesøie maa først søge Fæste og Hvilepunkt paa Bjerget selv. Her faar man nu det umistjendeligste Indtryk af, at man befinder sig paa Spidsen af en Ruinhob, paa de sammenstyrtede eller opsmuldrerede Levninger af et endnu meget høiere og mægtigere Fjeld end det nuværende Gaustads Top. Paa alle Kanter ser det ud, som de uhyre, løse Grusmasser var styrtet og raslet ned. Mod Vestfjorddalen er Grusseglsens Affald mere jevntskraanende med ligeløbende Linjer, hvori Sneen har samlet sig; men paa den modsatte Side er Afstyrningen saa voldsom, at dette mærkværdige Stenstred næsten udhuler Kammens Side, og saa brat, at ingen Sne der kan holde sig. I hvilken Fortid og hvorledes denne vældige Sammenstyrning har fundet Sted, faar det bli Videnskabens Sag at udgranske.

Kaster man saa Blikket ud i det umaadelige Rum, ser man til alle Sider, saalangt Øiet kan naa, intet uden graa Fjeldmarker, Bjergrygge, og Toppe, den ene bag i den anden, i en uendelig Række, kun afbrudt ved en Mængde sorteblaa Fjeldsjøer, der stirrer op hist og her, som f. E. det milclange Mjøsvand. Rundtom i den yderste Synskreds enten blaalig henfvømmende ubestemt Fjernhed eller stotte, skinnende Snefjelde. Prægtigst blandt disse hæver sig Hallingskarven og Hallingsjøtulen i Hallingdal, Folgefonden og de øvrige Sne- og Isbræer i Hardanger, o. s. v. Alt dette gjælder, vel at mærke, naar Veiret er klart og fint. Mången Gang hænder det imidlertid, at man paabegynder Opstigningen i det deiligste Solskinsveir, men naar man saa efter flere Timers Anstrængelser nærmer sig Toppen og glæder sig til det herlige Stue, finder man det hele indhyllet i Taage, og Dagen er gaaet tabt, dersom da ikke Veiret klarer til, før man blir nødt til at paabegynde Nedstigningen.

Imidlertid, den, som ikke tør resitere at bli stuffet, faar aldrig se det store Syn fra Toppen af dette herlige Fjeld. Det kan gaa uheldigt, som sagt. Men det kan ogsaa træffe sig sli, at der ikke findes en eneste Skytænk paa den klare, dunkelblaa Himmel. Og da er Turen vel betalt. Det er, som A. Munch siger: "Her ser vi ndover vort eget Fædreland. Hvad der her ligger udbredt for os, er Norge i dets egentlige Stikkelse, saaledes som det vilde ta sig ud, hvis man kunde tænke sig det seet paa engang, fra en Orns Vinger, som i Kong Sverres Drom. Et eneste sammenhengende Odefjeld, i hvis hele mægtige Masse de smale, beboede Reener taber sig og forsvinder. Men vi ved dog, at det er der, disse Rifter, hvor Skoge og Enge grønnes, Kvernen gaar i Elvefaldet og Røgen stiger fra Arnestederne — og vi kan derfor med rolig Bevidsthed om Landets indre Kraft skue ndover dets forstenede, smelagte Overflade og fatte Symbolet, som for os ligger i den Fjeldensomhedens Seir over det bedægede Menneskeliv."

Vestfjorddalen, Telemarken.

Den, som har gjort Turen fra Fagerstrand til Rjukan-Fossen en fin Sommerdag, vil aldrig glemme den. Fra Fagerstrand gaar Veien langs Fjorden forbi Gaardene Framuæs og Ornæs. Hintsides Fjorden tilvenstre sees den lille, men interessante Haugafos. Videre gaar Turen forbi Mæls lille Kirke, Gaardene Krosssteie og Sanden; langs Maaneelven, som er delt i mange Arme og stadig skjærer sig nye Løb. Saa bærer det over en Furumo og paa Bro over Middøla, der kommer ned fra høire Side forbi Gaardene Berge. Her sees Gausta. Fra Middøla gaar det opover den herlige Dal lige mod Gausta, forbi Miland og saa paa flad Wei over Aweiteaen, fremover til Nyland, hvor der er et pent, lidet Hotel. Herfra kan man paa 20 Minuter gaa forbi Gaarden Moen samt Dale Kirke og Gaard, hvor Gaustatoppen ophører at være synlig. Veien svinger mere tilhøire og fører omfjeder til Gaarden Jugulslund, umiddelbart under Gaustatnærnes bratte Stup. Synet af denne mægtige Fjeldbæg er noget af det interessanteste, Vestfjorddalen har at by paa. Fra Jugulslund gaar det videre til Bøen og Bøbakken, hvor Gausta sees tilvenstre som en spids Kogle. Ved Krosso=Sagen begynder en stærkere Stigning, og snart sees i det fjerne Rjukan's Støpsty. Tilvenstre af Veien gaar Styrtningen brat ned til Maaneelven, som her bruser vildt nede i Dybet og tumler sig i Smaafosser. Fra Gaarden Baa fører den nye Wei opover i den trange, storartede Kløft. Efter hvert som man kommer høiere, faar man et glimrende Skue over Dalen og mod Gaustateglen. Efterat ha passeret det gamle Hotel Krokans Tomt, har man fra Veien en storartet Udsigt tilvenstre mod Rjukan, hvis Faldhøide i 1895 er maalt til 105 Meter, og et øvre Fald, Kværnhosfossen, til 20 Meter. Veien ligger i den bratte Fjeldbæg, der hvor tidligere Mariskien gif. Løt ovenfor Rjukan ligger Gaarden Fosso med Rjukan Turisthotel og Sanatorium. I mørte Aftener oplyses den herlige Fos elektrisk fra den til Sanatoriet hørende elektriske Kraftanstalt.

Romsdalshornet og Troldtinderne.

Der er neppe mange Egne i Norge, som kan maale sig med Romsdalen, enten man ser hen til vild eller mild Natur; og det er især Fjeldenes storartede Karakter, som udmærker denne Egn.

Der gaar en Historie om en gammel Englænder, som hver Sommer i flere Aar pleiede at opholde sig etpar Maaneder i Romsdalen. Sidste Sommer, han var der, havde han Forudsølelsen af, at han aldrig mere kom til at besøge de gamle, tjære Tomter. Og da han forlod Dalen og kastede et sidste Blik paa Hornet og Troldtinderne, havde han Taarer i Øinene. Han kom saa langt som til Kristiania; men saa maatte han tilbage igjen — tilbage til Romsdalen for at se Tinderne endnu en sidste Gang. Og tilbage drog han, bare saa langt, at han fik Øie paa Hornet. Han sad længe i Karjolen og stirrede opimod Fjeldtoppen, medens Taarerne raudt nedad Kinderne hans. "Oh Romsdal, Romsdal, very, very beautiful!" udbrød han, vendte om og begav sig paa Hjemveien for anden Gang. Den gamle Herre kom aldrig mere til Romsdalen.

Naar man fra Beblungsnæs i Gryttenes Præstegæld kommer en 8 Kilometer opover, staar man ved Indgangen til den egentlige Fjelddal, som i Vildhed søger sin Lige. Det er, som om man skulde gaa ind i et halvmørkt Gravkammer, naar man trænger sig op mellem Romsdalshornet paa venstre og Troldtinderne paa høire Side. Fjeldvæggene gaar tildels næsten bent i Veiret, og saa uhyre høie, som de er, ser man kun en liden Del af Himmelhvælvingen. Dalbunden er under selve Hornet ikke bredere, end at Elven og en smal Vei har Rum mellem Fjeldene, og naar saa til alt dette lægges de sidste svartgraa Farve, kan man vel forstaa, at Dalen har noget dunkelt ved sig. Storheden er desuden saa overvætted, at man gjerne kan sige, det er rædselsfuldt.

Mærkeligst er Romsdalsfjeldene ved deres forunderlige Udseende. Næsten kun her og i Lofoten finder man slike spidse og taggede Toppe. Troldtinderne, som er 1832 Meter høie, gaar lige ud i Nauma og ser tildels ud som Borge med Fæstningsværker, Taarne og Spir eller som andre store fantastiske Figurer, der udstrækker sine Jættearme og ligesom truer baade Jord og Himmel. De bærer altsaa Navnet med rette.

At befinde sig i det trange Pæs, hvori Nauma har banet sig Vei — at befinde sig der under et stærkt Uveir, naar Tordenen brøler, Øinene tuitrer og Skredene under Regnstyllene løsner oppe i Hornet, er en ophøiet Situation, men tillige af den Slags, som man ikke ønsker at opleve mere end een Gang. Fra Romsdalshorn falder der ofte Sten ned, baade store og smaa.

Vermaafossen, Romsdalen.

Fra Ormeim Station har man en udmærket Udsigt over Vermaafossen, der styrter sig fra en Høide af henved 1,000 Fod. Omtrent 1 Kilometer ovenfor Ormeim fører en Ridevei ned til Vermaen, over hvilken der fører en Bro over til Slettegaardene. Synet af den dybt nede stummende Fos i Kauma er storartet. Fra Ormeim bestiges Storhætta, som er 1,810 Meter (5,940 Fod) høit. Herfra har man et prægtigt Stue af Høifjeldene. En god Udsigt over Vermaafossen faar man ogsaa fra en Fjeldtnans lige overfor Fossefaldet, paa Kaumas høire Bred. I Flomtiden frembyder Fossen et Stue, som man ikke saa ofte ser Magen til.

Eikesdalsvandet og Hagottind, Romsdalen.

Eikesdalen i Nessets Præstegjæld er en af de vakreste Trakter i Romsdalen. Det var her, at Bjørnstjerne Bjørnson Sommeren 1858 skrev sin Fortælling "Arne," der paa flere Steder gir Læseren et levende Indtryk i Dalens storlagne og skønne Natur og dens eiendommelige Folteliv. Dette Dalføre strækker sig op i Fjeldene mellem Romsdalen og Sundalen og staar ved Fjeldveie i Forbindelse med disse. Tar man sig en Udflugt til Eikesdalen fra Molde, faar man først en lang og behagelig Kjøretur langs Fanefjordens smukke Strande og derpaa over Dsmarkens Slogtrakter, som minder om flere Egne i det søndenfjeldste. Derefter kommer man ved Stydsstiftet Tjelde ned til den indre Del af Langfjorden, hvor man tar Baad og ror først straas over Langfjorden og saa ind i Gridsfjorden. Efter omtrent $1\frac{1}{2}$ norsk Mil Sjøvei lander man ved Gridsfjorden. Her aabner sig den smukke Siradal, som har megen Lighed med de vakre Partier i Vestfjorddalen, Telemarken. Ligheden blir saa meget større, som det kegleformede Fjeld "Skjærta" hæver sig over Dalen og de nærmeste Fjeldvægge omtrent paa samme Maade og i samme Høideforhold, som Gausta over Vestfjorddalen. Skjærta er næsten altid bedækket med Sne, hvorfor det ogsaa af Fiskerne paa Smølen og deromkring, hvem det tjener som Landmærke, benævnes Rvitatn eller Rvittua.

Efter en Spadfertur gennem den ikke meget lange Siradal kommer man til Eikesdalsvandets nordlige Ende, efterat ha passeret en mægtig Sandbante, der tjener ligesom en Dæmning for Vandet, og hvorigjennem Elven har maattet bryde sig Vej. Eikesdalsvandet skjærer sig i sydlig Retning i en Længde af henved $1\frac{1}{4}$ Mil og er overalt indesluttet af himmelhøie Fjelde, som ofte fremviser sælsomme Former. Saaledes findes paa et Sted paa Østfiden en tæt Gruppe af mindst 10 kegleformige Tinder, dels jevnledes, dels bag hinanden. I Fjeldstarene viser sig Snebræer, sommetider endog Isbræer. Fra de bratte Fjeldsider styrter sig skinnende Fosse, hvoriblandt den vakre Mardalsfossen. Mardalselven styrter sig ud over selve Fjeldranden, først i et høit, lodret Fald. Under dette Fald samles det rygende og dampende Vand i en Fordybning, som de sandsynligvis selv har dannet i den haarde Gneis. Derpaa styrter det sig atter ned i et andet Fald, der synes endog lidt høiere end det første. Fra den modsatte Side af Indsjøen kan man fra sin Baad betragte Fossen og begge dens Fald paa en Gang.

Eikesdalsvandet fryser fjælden eller aldrig saaledes til, at det er kjørbart; men det er om Vinteren ofte belagt med Men-Is, saa man ikke kan komme frem med Baad.

Billedet viser bl. a. den spidse Hagottind, som i Hagothammeren styrter brat ned i Vandet.

Vossevangen, Voss.

Det første, man lægger Mærke til, naar man kommer saa nær Vossevangen, at man kan skimte Byens Huse, er det 102 Fod høie, sorte Taarn paa Vossevangens Kirke. Den sorte, brede, uformelige Taarumasse virker dominerende. Kirken skal være bygget i Kong Magnus Lagaboters Tid, mellem Aarene 1271 og 1278, og indviet den hellige St. Mikael. Endstjønt Kirkens gamle Indretning for nogle Aar tilbage er borttaget og erstattet med en ny, findes der dog endnu adskillige Ting igjen af antitvarist Interesse. Deriblandt kan nævnes den gamle, smukke Altertable, forestillende Korsfæstelsen. For endel Aar siden bød en Dyrer 2,400 Kroner for denne Table, men man vilde naturligvis ikke stille sig ved den. I Kirkens Sakristi ligger en meget stor og omtrent 300 Aar gammel Bibel, som sees at være bekostet indbunden i Hamburg i 1644. I Gulvet ved Siden af Alteret er en Luge, hvorfra en Trappe fører ned til en slags Kjælder under Koret. Her skal den sidste katolske Bisp over Bergens Stift, Hr. Olaf Thorkelson, i nogen Tid ha holdt sig skjult for sine Forfølgere.

Kirken eier en meget gammel og smuk Sølvkalk, prydet med Forsiringer; paa dens Fod sees med smaa Bogstaver Ordet "Jehens" indgravet, og længere nede, rundt Fodstykket, en anden Indskrift med Oplosning paa Forkortelserne, saalydende: "Anno domini moci sancti Georgii martyris ego frater Nicolaus Johannes feci hunc calicem fieri" (Aar 1501 paa den hellige Martyr Georgii Dag (23de April) lod jeg Broder Johannes Søn denne Kalk gjøre).

I Kirken hænger ogsaa flere større Dyrer, der nu kun sjelden er i Brug, maaske kun paa Aarets Høitidsdage. Kirken har ogsaa en smuk Døbeengel. Der er to store Portrætter af Sognepræst til Voss og Provst over Hardanger og Voss' Provsti, Gerdt Hendriksen Milkow og Hustru. Han var født paa Voss den 16 Febr. 1629 og døde sammesteds 1688 som en anset Mand. Han har gjort sig bekendt: 1, ved at skrive en Bog paa Latin om Hardanger og Voss' Kirker og Præster fra de ældste Tider; 2, ved den 29de Januar 1678 at stifte Vangens Entefattighus, en Stiftelse, som endnu staar ved Magt, og hvor fortiden flere fattige gamle Entes af Vangens Sogn har frit Ophold og nogen Pengeunderstøttelse. Sagnet fortæller, at Hr. Milkow i sine yngre Dage ved en eller anden Anledning faldt i tyrkisk Fangenskab, hvorfra det lykkedes ham at redde sig ved Flugten, efterat han først havde dræbt en Tyrk. Maaske det er til Minde om denne Begivenhed, at han paa Portrættet er malet med et Tyrkerhoved ved Siden. Af Taknemmelighed for sin Redning var det, at han lod oprette det omtalte Entefattighus.

Som et Bevis for, at Vossjerne ogsaa har Interesse for Oldsager, kan anføres, at der paa Vossevangen er et lidet Museum eller Oldsamling, bestaaende af interessante Ting, som er indsamlet i Bygden.

Vossevangen, Voss.

Vossevangen er ubetinget Midtpunktet for Rejselivet i det vestenfjeldste Norge. Byens Hoteller tilbyr alle de Bekvemmeligheder, en Rejsende kan ønske sig. Naturen er venlig og indbydende, om den end ikke i Storartethed kan maale sig med, hvad andre vestenfjeldste Egne kan byde.

Ved at stige op til de høiere liggende Gaarde paa begge Sider af Bangsvandet faaes smukke Udsigter over dette med dets Omgivelser og de tilstødende Fjelde. Af disse skal Lonehørgen (1391 Meter høi) være meget let at bestige.

Himmeløstet, beliggende 1 Km. fra Bangens Kirke, er en høist interessant Træbygning fra Middelalderen. Den tilhører nu Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring. I Bygningen er udstillet en Samling af ældre Klæder, Husbødder o. l. fra Voss.

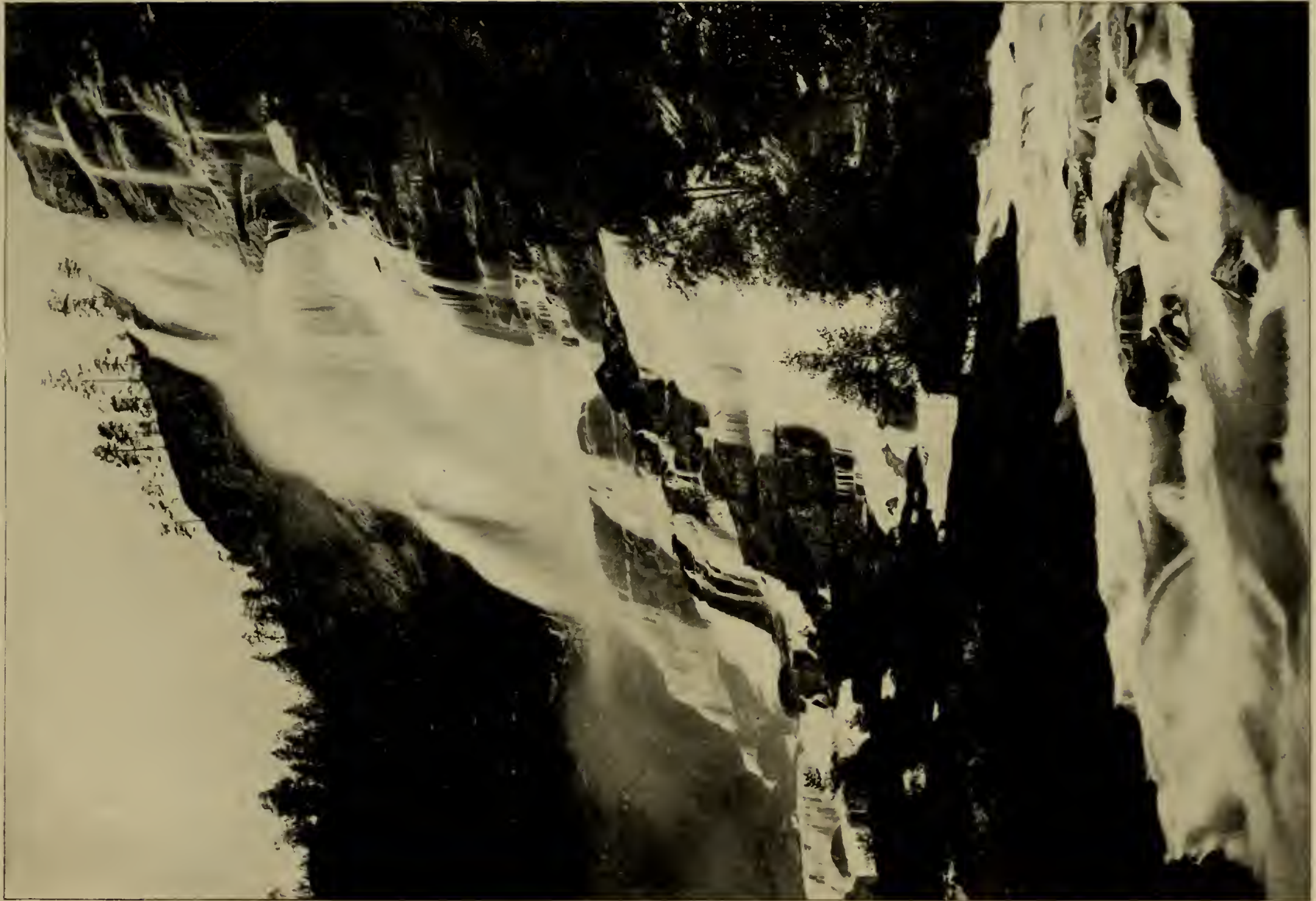
Af offentlige Pladse paa Vossevangen kan nævnes "Ludvig Holbergs Plads," beliggende ved Præstegaardens Bolig eller mellem denne og Kirken. Herover skriver Høstenæs: "Naar man har tilladt sig at oplalde denne Plads efter vor Literaturs Fader, den udødelige Ludvig Holberg, saa var man hertil ikke saa liden Berettigelse, eftersom Digteren ved sit Ungdomsophold paa Voss, som Huslærer og Hjelpepræst hos Præsten Weinwich, 1702—1703, hver Dag passerede Pladsen og stadig havde Udsigt derover fra sine Vinduer. Pladsen er forresten ikke holdt i den Stand, at den med nogen videre Ære kan bære Navn efter denne Stormand i Landens Verden.

Navnet "Ludvig Holbergs Plads" er af ny Oprindelse; den tidligere Benævnelse var Lighaugen, der fornemmelig anvendtes paa Pladsens nedre Del mellem Præstegaarden og Foreningens Bygning. Navnet er ikke velklingende, men passede godt til tidligere Fæders Brug. Det var det sædvanlige i den Tid, for Voss blev forsynet med gode Veie, at Lig fra Gaardene omkring Bangsvandet fortes til sit sidste Hvilested i Vaad, bares fra Fjæren op paa Lighaugen, hvor Kisten blev sat paa Stæmper, der hentedes ud fra Kirken, og blev staaende der, indtil Præsten viste sig. Da bares Kisten ud paa Kirkegaarden, men først en Tur rundt Kirken, for den nedsænktes i Graven. Denne Rundbæring omkring Kirken afstafedes af Provst Morten Münster, som døde i 1851. Det var ogsaa ham, som afstafede Vaagestuerne, hvis karakteristiske Stik bestod deri, at af Ungdom i Rabotaget skulde vaage turvis i Sørgehuset samt sidste Nat for Begravelsen komme sammen og trakteres med Vi — man kan tænke sig med hvilken Virkning! Kunde Holbergs Plads fortælle os om, hvad som er hædt paa dens Jord, lige fra den Tid, da Olav den Helliges vaabenrustede Mænd tog de forsamlede Vøsser ud i Vandet og gav dem Valget mellem at nedhugges eller at lade sig døbe, indtil vore Dage, bl. a. om den berømmelige Kalktule, som et par Mars Tid stod, dels med opspærret Gab, dels som en lumsk Fælde til at fange Vorn i, saa vilde nok det blive en mærkelig Historie."

Tvinnefossen, Voss.

Tvinnefossen, nær Tvinne Hotel, omtrent 11 Kilometer fra Vossvangen, er vel det høieste Fossfald paa Voss. Den reisende stanfer gjerne her en god Stund for at iagttage Fossen og dens interessante Omgivelser, før han begir sig videre paa Veien til Vossvangen. Først kommer man gjennem den venlige Dal langs Elven til Løne, hvorfra Veien følger Lønebandet. Til høire har man en vakker Li, som fører til den 1,391 Meter høie Lønehorgen, hvis nøgne Toppe jævnlig er kommen tilsynne paa Turen fra Tvinne. Det er et overmaade tiltalende og rigt afberlende Landskab.

Opheim Hotel, Vossestranden.

Opheim Hotel ligger ved Beien, som fører fra Voss til Stalheim, langs det vakre Opheimsvand, et Strøg, hvor en Mængde Turister færdes hver Sommer. Et kort Stykke fra Hotellet ligger Grændens pene Kirke. Ved Vandets Bestende ligger Hotel Framnæs. Fra Opheim fører man ad en prægtig Bei, langs med Vandet og gennem stolte Furusfoge til Stalheim. I Nærheden af Stalheim ligger Gaarden Sible, Forfatteren Per Sibles Barndomshjem. Per Sible har skrevet mange morsomme "Vossfa=Stubbar," blandt andet en om "Lumhunden" (Lemænen), der lyder saa:

"Var det so ein Dag her hin Hausten, at eg gjekk burt paa Elva=Vare attmed Kverna=Hyllen, skulde finna meg ei Vidja til aa hõta Kvern=hus=Dori med.

Der sat der ein Lumhund under ei Bjørkerot og gøydde og tantra so gaudande finna, at han beit i Stofnyta, so det syntte etter Tenno, berre eg retta Foten fram.

"Det var daa svært til Mot, og!" tænte eg med meg.

Var so eg eldande snjaap og treiv hono um Nakken med vinstre Klypa, drog Kniven or Skira med den hinare Handi og star hono ein Krins rundt Halsen, drog so Skinne taa hono og sleppte hono med=so=gjort ned paa Bakken.

Men jaumen sette han i Stofnytta attr, med sama eg hadde sleppt hono!

So tok eg heiv hono paa Hyllen. Men meinat du kje, at, hunn rugge meg, svumde han kje nett lika godt, spildrande nafen, som han var, over paa andra Sida. Der kraup han upp paa ein Stein og gav seg til gøy paa meg, endaa verre, fortantrane turte=finna. — Og best det var, der bytste han paa Vatne og tok til svumde hitetter imot meg.

Men daa vart eg fælen, eg og. Eg la paa Ekse opphyver Vøen, verre enn baade Lensmann og Fut sku vere i Hælo paa meg, sprang upp i Lofte, treiv Nyttelen or, læste meg inne og tok meg ein minarle Dram.

Men Notti etter, so jau so beiste deg, tykte eg, at eg høyrde, for han klorte og gnog paa Stovedori, der eg og Kjeringi laag innantil! — ja, so tykte eg, tor det no var eldr intje. — Det kunde kanskje og vera, eg hev dromt.

Odda, Hardanger.

Om Odda i Hardanger skriver Forfatteren Th. S. Hantkenæs: "En ubehagelig Vinterdag med Storm og Snedrev i Begyndelsen af Januar Maaned 1886 tog jeg iland paa Dampskibsbryggen i Odda, og sandt at sige var jeg i daarlig Humør, thi vondt var Veiret, og lidet var jeg kjendt med Folket der. Jeg havde nok engang været paa Odda; men det var mange Aar siden.

En af de første, jeg kom i Snaht med i Odda, var Kirkesangeren, N. Bergeland, født paa Gaarden Verkland i Brette Sogn i Ladviks Præstegjæld i Sogn. Han er en Slægtning af Henrik Bergeland; og jeg syntes da ogsaa, han havde en paafaldende Lighed med Digteren, eftersom dennes Portræt ser ud. Noget Kjendskab havde jeg ikke til Kirkesangeren; men han skal være en dygtig Sanger og Lærer.

Omkring Odda Kirke har en hel Del Folk bosat sig; det er bare to-tre af dem som har Gaarder og Jordbrug at drive og leve af; de andre er Handelsmænd, Hotelværter, Bagere, Stræddere, Snedkere, Stenbrydere, Husmænd og Strandsiddere. En stor Del af dem har sin Næring af den betydelige Turisttrafik om Sommeren, dels som Veivisere og dels ved at levere Studs.

Odda har en stor, lys Kirke, som blev bygget for omkring 23 Aar siden paa den samme Grund, hvorpaa den lille gamle Stenkirke havde staaet. I Gravkjælderens under den gamle Stenkirke fandt de Ligkisten til den navngjetne Mand, Knut Freim. Kisten var forarbejdet af tykke Egeplanter. Efter Liget at dømme, maatte Knut have været en vældig Kjempekar; for der var en forsvarlig Længde paa Kroppen og en Benbygning saa stærk, at det var et Syn. I Haanden var der lagt en Træfabel, kanske fordi han havde været Lensmand. Nu er Kisten begravet paa Kirkegaarden.

Odda har 5 Hoteller. Det største og flotteste Hotellet er Hotel Hardanger. Det styres af Brødrene Svein og Mittel Tolleivson. De to Brødre var fra først af fattige Gutter, Sønner af en Strandsidder i Odda. Svein lærte det engelske Sprog og reiste omkring i Norge med Engelsemænd. Han kom da ogsaa i sin Egenkab af Tolk til at reise med en rig Pebersvend fra England, en Bijs, eller hvad det var for noget; og denne Mand syntes godt om Svein. Svein skulde da endelig følge med til England. Derborte i England lærte Svein at fuge og stege og bære frem Mad og Drikke i Hotellet. Bror til Svein, Mittel, havde været i Nord Amerika nogle Aar og havde der lært engelsk. Nu kom han hjem igjen til Odda og reiste som Tolk med Engelsemændene. Den førnævnte rige Engelsemand hjalp nu de to Brødre til at kjøbe Wetterhus Hotel i Odda, og det blev betalt med 24,000 Kr. Det varede ikke længe, før Hotellet blev omkalfatret baade udbvendig og indvendig, saa det nu er et af Norges første Landshoteller. Svein Tolleivson, som altid havde været noget sygelig af sig, døde i Juli 1889. Broderen eier nu Hotellet alene.

Flere af Strandsidderne i Odda holder ogsaa etflags Hotel for Bondesfolk, tar imod Logerende og sælger Kaffe. I Odda sælges og drikkes der megen Kaffe; for Kaffeens er blevet rent en Gudedrik her. Og saa stærk, som de bruger den!

Provst og Sognepræst Nils Herzberg fortæller efter sin Morbror, Nils Winding, som ogsaa var Præst her, at Oldingerne i gamle Dage sad og drak Al og Brændevin, medens Præsten prædikede i Kirken, ligesom de nu drikker Kaffe."

Buarbræen, Hardanger.

Den mægtige, enslige Fjeldmasse, som skiller den egentlige Hardangerfjord fra Sørfjorden og hæver sig over Havet indtil en Høide af 1653 Meter, bærer paa sin brede Ryg Folgefondens evige, vældige Snemasser, der navnlig frembyder et henrivende Skue, naar den "staar mod Himlen i Aftenens Blød." Dens smukke Bræer fylder mange af de Dale, som fra alle Kanter skærer sig ind i Fjeldet. De mærkeligste af disse er Bondhus- og Buarbræen. Bondhusbræen er en af de Arme, som Folgefonden udsender mod Vest ned mod Maurangerfjorden. Buarbræen udgaar fra Folgefondens østlige Rand noget i Syd for Odda. For nogle Aar siden var den Hurtighed, hvormed Bræen bevægede sig nedover mod Dalen, foruroligende. I 1870 rykkede den mere end 80 Meter frem; i 1871 endog 4 Meter paa en Uge; men nu har den i nogen Tid været i Tilbagegang. (30 til 40 M.)

Buadalen er en herlig Dal, med smukke Fjelde paa Siderne, mens i Baggrunden sees Bræens blaa Ismasser. Under Bræen er opført et lidet Hotel. Længere borte, op paa en siden, af store Stenblokke dannet Hvide, oversees Bræen i dens fulde Glans og Herlighed. Paa Dalens Sydside ligger Gaarden Buar, hvis Marker tidligere truedes af den nedadstridende Bræ. Man kan gaa lige hen til Isen, men maa dog altid være forsigtig, da der ofte falder store Isstykker ned fra Bræen.

Buadalen frembyder et Billede af fjelden harmonisk Skønhed. Det er en slig Natur, som har givet Stemningen til Jørgen Møes vakre "Hilsen":

"Mens Bjælder og lokkende Tur
End klinger i mit Dre,
Og Fjeldfossens dæmpede Dur
Jeg kan fra det fjærne høre:
Jeg bærer en Hilsen frem
Fra hvert et fageri Syn;
Thi Liernes Susning og Bræernes Løn
De bad mig at hilse hjem.

Jeg gled paa den vuggende Baad
I de trange, lukkede Fjorde,
Hvor Løv-Kanten dukkes vaad
Af Fossens skumbvide Borde.
Hvor Bræen blinkende hang
Og trued den grønne Berg,
Fortalte min Karl, at St. Olavs Egg
Har sat Skjelne, mens Præsten fang.

Og alt, hvad jeg hørte og saa,
Har talt med en hjærtlig Stemme,
Og bød mig, da jeg maatte gaa,
At hilse eder herhjemme.
Jeg bringer det kaldende Bud
Fra vor rige Fjeldnatur:
Til Vaaren klæder sig Klippens Mur
Paaany i sit blomstrende Skrud."

Laatefosserne, Hardanger.

Laatefossernes vandrige og usædvanlig smukke Dobbeltfald, heder det i Ingvar Nielsens Rejsehaandbog, styrter sig ned lige ved Veien til Seljestad, saa det kun sjelden er mulig at staa tør paa denne. Oppe ved Fossen er der et pent lidet Hotel med glimrende Besiggenhed, midt i Fossestøvet. Der fører en bekvem Sti op til Hotellet. Paa 20—30 Minuter kan man gaa op paa Høiden og iagttage det prægtige Fald ovenfra. Den Elv, som danner disse Fosser, kommer fra Reinsnovandet og næres tildels af Snebræer, som Krossfon. De lange Tog af Kjørende, som i Turist-sæsonen tager op fra Odda, stanser gjerne her, hvorfor Veien paa dette Sted er betydelig udvidet, 15 Kilometer til Stotte, hvorefter der tilvenstre fører en Bro over til Betrhus. Veien blir her smal, mellem den bratte Fjeldvæg og den storstenede Elv. Tilhøire sees en smuk Mindetable af Bronze, reist af den tyske Keiser Wilhelm II til Minde om den paa dette Sted under et Bicycleridt i 1897 forulykkede Lieutenant von Hahne. Senere gaar Veien frem i en bredere Dalkjedel. Tilvenstre sees Vifossen. Efterhvert som man kommer frem, beholder Dalen hele Tiden sin henrivende Natur. Af og til sees den gamle Roldalsvei, der gik i utallige Bakker op og ned, og hvor der endnu for 40 Aar siden maatte fares med Klov.

Parti ved Bolstad Station, Vossebanen.

Bolstad Station ligger lige ved Gaarden Bolstad. Paa den anden Side af Elven ligger Bolstadoren ved Endepunktet af Bolstadsfjorden. Bolstadoren var i sin Tid det Sted, hvorfra Vossestrandingerne, saavel som Folk fra Evanger Sogn tog tiljøs paa sine saakaldte Byreiser. Hver Høst reiste man til Bergen for at sælge Smør, Gammelost og andet, som kunde gjøres til Penge.

Den vel kjendte Forfatter Th. S. Hantens skriver i en af sine Bøger saaledes:

“I den tidi var Voss den mest avstengde bygd på vestlandet. Det ligg, som du veit, midt på den store landtunga millom Sognefjord og Hardangerfjord, og hev lang slyvveg på bae kantar. Stuttast er det til Gide i Hardanger, $2\frac{1}{2}$ mil. Men $2\frac{1}{2}$ mil var langt den tidi då dei høyrde med dragslede etter uføre vegjer. Hende det at dei tok seg ein bytur, so måtte dei fyrst fara Klyvevegen til Evanger (elder Evunga som det med r e t t e heiter. Eit eldre namn er Vassvøre), (2 mil). So til båts over Evungavatnet ($\frac{1}{2}$ mil). So over land til Bolstadoyri ($\frac{1}{4}$ mil). Og derifrå til båts ud Bolstadsfjorden og til Bergen (6—7 mil). 14 dagar, stundom meir, gjekk med til ein sliit bytur. Leiro og Salo var vidspurde kvilestader. Der kunne dei liggja verfaste elder brennevinssaste i dagevis. Millum Evunga og Voss måtte dei reida all si vare, fyrr veg vart bygd. Summe livde berre af denne reiding. Det fortelst om ein sliit reidar, at han reidde til hesteryggjen gjeek av. — Strandingarne som bur fleire mil uppi dalen, måtte fyrst reida til Vangen, og so derifrå til Evunga. Det var kaute karar strandingarne. ‘Dr vegen, voss! eg kjem med smøre mino’, gjeng ordtoket etter dei, når dei kom og skulde til byn. Det var smør dei hadde å fara med. Og so tobak og brennevin og salt, og eit og anna heimatter. — Elles gjekk livet sin jamne stille gang, det eine året som det andre.

Men kom til Voss no, og du vil finna ein ferdjel og eit liv som ingi vestlandsbygd kan sjna maten til. Det hev vorte ei centrum fyr turislivet. Gode vegjer fører til Gide i Hardanger, til Gudvangen i Sogn og til Evunga, og so vossebanen til Bergen. Alle stader ifrå kjem der turistar, til alle stader skal dei. Her er hotel i mængd, tvo er enda av dei største i landet.”

Stanghelle Station, Vossebanen.

59 Kilometer fra Bergen ligger Stanghelle Station, paa den høire Side af Sørfjorden, 49 Kilometer fra Vossevangen, som er Vossebanens Endepunkt. I Storlagenhed staar ikke Sørfjorden tilbage for nogen af de mange andre Fjorde i dens Nærhed. Egnet er paa sine Steder saa vild, at man neppe skulde tro, Folk kunde færdes og bo der. Men Folk bor nu der alligevel og synes at trives noksaa bra under sit daglige Kav og Stræv. Det er om slige Folk, Ivar Aasen synger:

Millom Bakkar og Berg utmed Havet
Hever Normanden fengjet sin Heim,
Der han sjølv hever Infterna gravet
Og set sjølv sine Hns uppaa dejm.

Han saag ut paa dej stejnutte Strænder
Det var ingen, som der hadde bygt.
"Lat os rydja og byggja os Grænder,
Og so eja me Rudningen trygt."

Han saag ut paa det baarutte Havet;
Der var rustut aa leggja ut paa;
Men der lejkade Fisk ned i Kavet,
Og den Lejken den vilde han sjaa.

Fram paa Betteren stundom han tænkte:
Giv eg var i est varmare Land!
Men naar Vaarsol i Bakkarne blenkte,
Fet han Hug til si heimlege Strand.

Og naar Viderna grønta som Hagar,
Naar det laver af Blomar paa Straa,
Og naar Nætter er ljosa som Dagar,
Kan han ingenstad venare sjaa.

Nærødalen og Nærøfjorden, Sogn.

Den første Del af Veien mellem Lærdal og Gudvangen i Nærødalen er af forholdsvis liden Interesse, da Omgivelserne kun har det for de vestlandste Fjorde almindelige Præg af Rhyed og Goldhed, uden Spor af smilende Bredder nogetsteds, og heller ikke med særdeles imponerende Fjelde eller eiendommelige Former. Men allerede naar man svinger ind ad Nurlandsfjord, blir det bedre; man mærker allerede straks et større Anlæg i den hele Omgivelse; Siderne blir brattere og mere utilgængelige. Men det er først ved Nærøfjordens Begyndelse, at man faar rigtig Begreb om, hvad man har ivente af affrækkende Steilhed og udoverhængende Styrtinger, som man kun med en vis Skyhed ser op til. I Bunden af Nurlandsfjord ser man Fjeldsider, der næsten lodrette møder hinanden paa begge Sider af et smalt Indløb; men endnu nærmere slutter Fjeldene sig sammen indad mod Nærøfjorden, og over det smale Pas hæver sig en overmaade brat Fjeldvæg, oventil besat med truende Snefonner. Det er i saadanne Egne som disse, at Forskjellen mellem Alpenaturen og den norske Fjeldnatur aller skarpest fremtræder. Man har Billeder fra Nærøfjorden eller Nærødalen af de største norske Vestere. Men ingen billedlig Fremstilling kan gjengi den knusende Vælde, hvormed Naturen i disse Egne fremtræder; jo længere man trænger indover mod Bunden af Fjorden, desto skumlere blir Omegnen. Et enkelt lidet grønt Næs, der hist og her forlænger sig til en løvrig Bred, virker lidt oplivende i al denne Vildhed; men lige overfor det fremstykende Næs paa den anden Side af Fjorden, viser det mægtige Fjeld, der danner Fjordens vestlige Begrænsning, sin afstumpede Top høit oppe over en frygtelig Styrting, hvor Vandet fra de optøede Snemasser uafsladelig siver ned og løsner alt, hvad der er, af allerede i Forveien nedstyrtet eller forvitret Fjeldmasse, saa at kun et ringe Stød behøves for at faa det hele til at styrte ned i Dybet. Længere inde blir Fjorden endnu trangere, og paa flere Steder i denne frygtelige Kløft hænger Fjeldene udover med Toppen, vistnok ikke udover Fjordspeilet, saaledes som det virkelig er Tilfældet paa enkelte Steder i Norge under mere storartede Forhold; men dog saaledes, at deres øvre Parti holder betydelig udover det nedre, der dels danner en lodret Fjeldvæg, dels længere nede en steil, nedstyrtende Ur. Faa Steder har vel en skumlere Beliggenhed end Gudvangen, der ligger straks ved Nærødalens Begyndelse, hvor Fjorden ophører. Det ovenfor omtalte mægtige Fjeld, hvis Top nu viser sig i Form af en Pyramide, ligger truende over Stedet paa den vestlige Side, medens en ikke fuldt saa høi og mere ensformig Fjeldside danner Dalens Begrænsning mod Ost. Imidlertid hendrages Vestuerens Opmærksomhed snart mod denne Side paa Grund af den mærkelige Kilefos, som falder lodret ud over Fjeldranden i en Høide af mindst etpar Tusen Fod. Efter et aldeles lodret Fald af nogle Hundrede Fod støder den mod et mere fremspringende Parti af Fjeldsider og er senere opløst i Smaabække, som man ikke ser videre til. Hvad Nærødalen i det hele angaar kan den neppe komme op mod Nærøfjorden i frygtelig Storhed; forøvrigt er Formen ganske den samme.

Nærøfjorden, Sogn.

Nærøfjorden og Nærødalen vækker altid Beundring hos de fremmede Turister. Om Nærøfjorden skriver saaledes Amerikaneren John L. Stoddard i sine begejstrede Reiseberetninger fra Norge:

“Det er vanskeligt at gi en, endog kun nogenlunde tilfredsstillende Beskrivelse af Nærøfjordens Storhed. Den eneste Maade, hvorpaa man kan faa et Begreb om, hvor vældige de er, disse næsten lodrette Fjelde, som møder Diet, hvorhen man vender det, er at sammenligne dem med et eller andet paa Land. Kvæget, som græsser ved Stranden tar sig ud som Mus, sammenlignet med de gigantiske Omgivelser, og et Kirketaarn synes ikke større end en Fyrnkongle.

Mere og mere storlagen blir Naturen, efterhvert som vi seiler op over denne prægtige Fjord. Paa begge Sider en høitidelig, imponerende Fylding af vældige Stup og Styrtninger, der endog nægter den noisomme Furu sit Selskab. Ofte ser det ud, som om det var en lang Række af Fjebjerge, omdannet til Sten. Og saa denne Stilhed! Sommetider var der ikke Tegn til Liv hverken paa Vand eller Land. Vi, som sad i Baaden, kunde ikke undgaa at bli smittet af Stilheden omkring os, og der blev lidet talt.

Uf og til saa det ud, som om Fjeldene stængte enhver Udgang; men saa blev Kursen pludselig forandret og en ny og herlig Udsigt aabnede sig for vore Bine. Det er et Sceneri som dette, at Dante kunde ha beskrevet og Dore illustreret.

Vi undreder paa, hvorledes slige Raviner som disse vilde ta sig ud uden Vand. De vilde være frygtelige at skue — som Flænger i en død Mands Ansigt eller som Kløfter i Maanens Overflade, berøvet Atmosfære og Liv. Men Vandet gir dem Liv. Den sølverne Flade lyser op i de dystre Omgivelser, som et Smil gir Lys til det surede Ansigt.

Vandet i Nærøfjorden var saa grønt og Overfladen saa blifstille, at det foretom os, som om vi gled henover en Landevei brolagt med Malakit. Hvorvidt denne Farve skyldes Vandets store Dybde, Atmosfærens krystalagtige Klarhed eller Reflektionen fra Stogen paa Bredderne, har jeg ingen Visshed for. Men sikkert er det, at jeg aldrig har set herligere Farve paa Vand.”

Billeder fra Norgeshistorien

Efter Nordiske Malere

Thor i Kamp med Jotnerne.

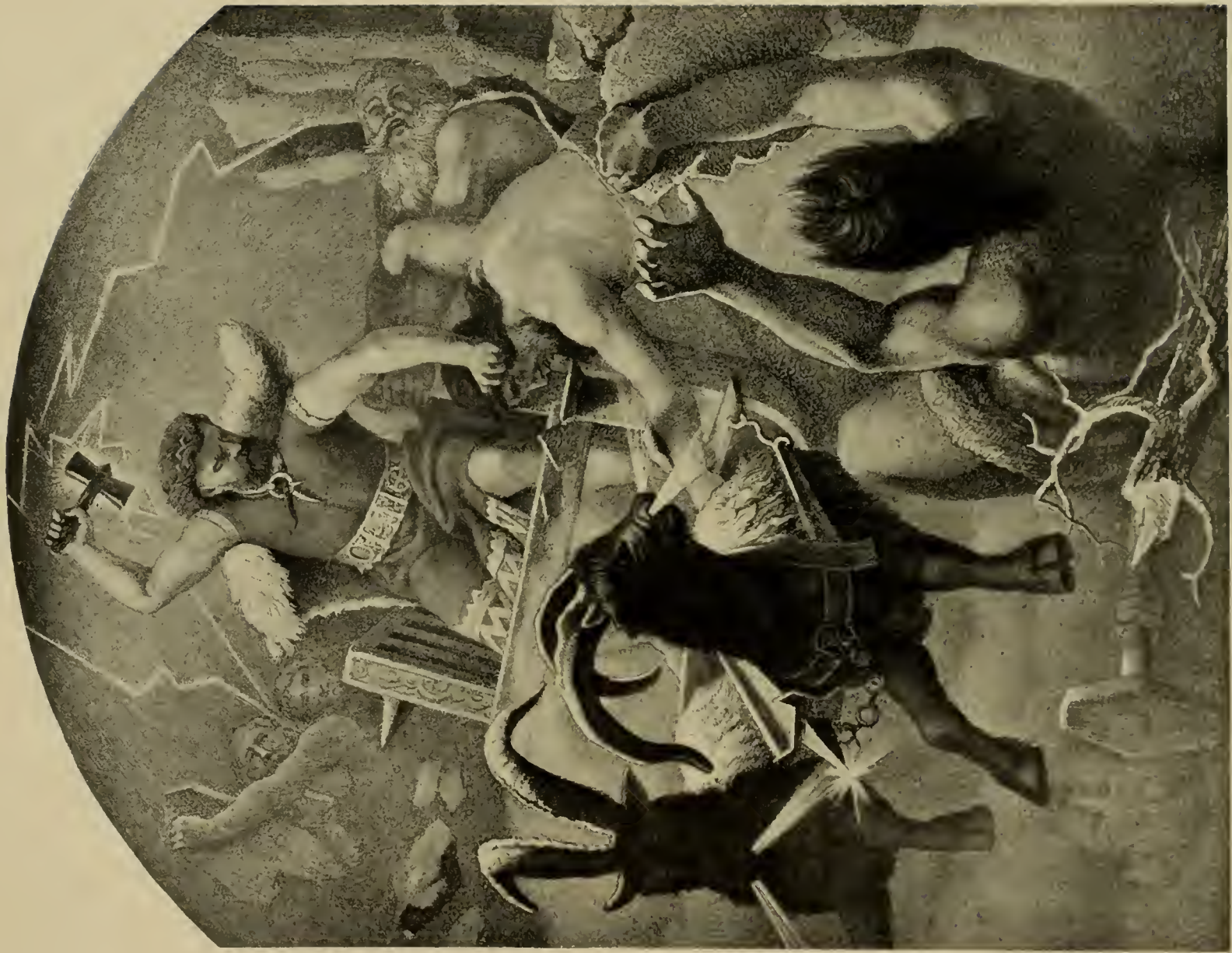
Vore Forfædre holdt Thor for den fornemste Gud næst Odin. Stærk var han og stadig vægebe han Guder og Mennesker mod Jotnerne. Han kjørte med Bukke for sin Vogn; da hørtes der stærkt Don, som Folk kaldte for Thor=Don eller Torden. Thors bedste Væge var Hammeren Mjølner; den fik Jotnerne ofte suage. Hammeren kunde han gjøre stor eller liden, efter som han vilde. Den traf bestandig, naar han fastede den efter noget, og den kom altid tilbage af sig selv.

“Mjølner, min tunge Hammer,
Gav mig en Dverg saa god;
Under dens dybe Strammer
Frempibler Dødsens Flod.
Deeligest dette Vælte,
Som gjør mig stærk og stor.
Thi frygt den Gud for Helte!”
Saa talte Asa=Thor.

Gik for det Trolld at døde
Gud Thor da hen i Magt.
Han monne med Mjølner høde,
Han slog et vældigt Slag
Ret midt udi hans Pande
Mellem de tykke Bryn.
Kjæmperne maatte sande,
Det var et svare Sm.

Det var sig Jetten svare,
Kinglede med Panserbaand.
Thor stod i Harniss klare
Med Mjølner høit i Haand.
Da gjøs den arge Jette
Alt ved den Herres Mod.
Han sa’: “Vi vil ei trætte,
Du ædle Kjæmpe god!”

Derpaa sig Trolldet vendte
Og sov paa bløde Jord,
Da fast sit Vælte spændte
Den stærke Asa=Thor.
Høit lod hans Stemme klare
Til Odin op i Sky;
Da monne Fugles Skare
I Stræk fra Skoven fly.

En Vikingsnekke i Oldtiden.

At fare paa Vikingetog var Nordboens kjæreste Syssel. Vaar og Høst udrustede han sit Skib, drog som Viking omkring paa Havet, sloges med hvem han mødte, herjede og plyndrede paa Kysterne selv i fjerne Lande og vendte beriget med Bytte tilbage til sin Gaard, hvor han i Regelen tilbragte Sommer og Vinter. Bore Forfædre færdedes saaledes ikke alene i de nærmeste Nabolande, men ogsaa i Tyskland, Frankrige og England, og overalt udmærkede de sig ved Mod, Tapperhed og Krigsdygtighed, saa at disse Vikinger paa enkelte Steder blev saa almindelig frygtede, at man længe derefter indførte følgende Ord i den almindelige Kirkebøn: "Gud fri os fra Nordmændenes Raseri!"

Vikingetogets Høvding havde stor Magt ombord, og Alle maatte lyftr hans Bud og Love, som var meget strænge. Saaledes heder det i Fridthjofs "Vikingebalk":

"Ei maa teltes ombord, ei maa soves i Hus;
Inden Salsdør blot Fiender staa.
Viking sover paa Skjold og med Sværdet i Haand,
Og til Telt har han Himlen den blaa!
Naar det stormer med Magt, heis da Seilet i Top!
Det er lystigt paa stormende Hav.
Lad det gaa, lad det gaa; den som stryger er ræd.
Før du stryger, gaa heller i Grav!"

Slaget i Hafrsfjord.

Kong Harald friede til den fagre og stolte Ragna Abildsdatter, som svarede, at hun enten vilde blive den Mand's Hustru, der undertastede sig hele Norge, eller ogsaa ingen Mand have. Harald gjorde da det Løfte, at han ikke vilde klippe eller kjæmme sit Haar, førend han var Gnekonge over hele Landet. Han samlede straks en Hær og indtog først Trøndelagen, og derefter vandt han det ene Fylke efter det andet; det sidste Slag holdtes i Aaret 872 i Hafrsfjorden, tæt ved Stavanger. Her vandt han over fire Konger, og efter dette Slag fik han ingen Modstand mere.

Kort efter var Kongen i et Gjæstebud hos Ragnvald Mørejarl; her lod han greie sit Haar, som nu i 10 Aar havde været floket og utklippet; Jarlen selv klippede Haaret og gav Harald Tilnavnet Haarfagre.

Slaget paa Stord.

Da Haakon Adelfstensfostre havde været Konge over Norge i 26 Aar, var han engang i Gjestebud paa Gaarden Fitjar paa Stordøen, og i dette Lag havde han sin Hird og mange Bønder hos sig. Kongen sad just ved Dagverdbordet, da hans Bagtmænd, som var ude, fik se en stor fiendtlig Hær komme seilende til Ven. Det var Eriksønnerne. Dyvind Staldepilder meldte det straks til Kongen, idet han traadte frem for ham og kvad en Vise, hvori han sagde, at Erik Blodøkses Hævnere var i Nærheden med en stor Hær. Haakon spurgte sine Mænd tilraads, og da alle som en svarede, at de heller vilde falde med Mandighed, den ene ovenpaa den anden, end fly for Danskerne, svarede Kongen: "Tak skal I have for disse Ord! Tag saa eders Vaaben!"

Solen skinnede klart og varmt, og da Brynjen var Kongen til Besvær, kastede han den fra sig, idet han med en glad Mine eggede sine Mænd til at gaa frem. Vid Siden af ham gik Thoralf Stokmsøn med Hjelm, Skjold, Sværd og Spyd. Kong Haakon gik frem foran Mærket og hug til begge Sider; han var let at kjende fra andre Mænd, og da det lyfte af Guldhjelman, som Solen skinnede paa, saa vendtes de fleste Vaaben mod ham. Dyvind Staldepilder tog da en Hætte og satte over den forgyldte Hjelm. Men da raabte Dyvind Skrynja i Fiendehæren: "Stjuler Nordmændenes Konge sig nu, eller er han rømt?" Kongen svarede: "Hold frem, som du stævner, om du vil finde Nordmændenes Konge!" Da de mødtes, løftede Dyvind Sværdet for at hugge til Kongen; men Thoralf skjød sit Skjold saa haardt mod Dyvind, at han ravede, og da tog Haakon Sværdet Kværnbit med begge Hænder og kløvede med et Hug Dyvind's Hjelm og hans Hoved lige ned til Afslerne. Paa samme Tid blev Alf Afsmand, Dyvind Skrynja's Broder, fældet af Thoralf. Da kom der Flugt i Eriksønnernes Hær, og Haakon satte efter dem, men blev undervejs rammet af en Pil i Armen, hvilket blev hans Bane. Haakons Død blev begravet baade af Venner og Uvenner, som paastod, at saa god Konge aldrig mere vilde komme igjen til Norge.

Haakon Jarl dræbes af Kark.

Bønderne gjorde Opstand mod Haakon Jarl, som derfor maatte tage Flugten. Hans Træl Kark var med ham. De kom da til Gaarden Remul i Guldal, hvor Thora, Jarlens bedste Ven, boede. Hun skjulte dem i en Hule under Svinebolet. Imidlertid var Olaf Tryggvesson kommen til Landet; han blev straks tagen til Konge, og han kom med Bondehæren til Remul for at lede efter Haakon. Der stod han op paa en stor Sten ved Siden af Svinebolet, talte til Bønderne og lovede Penge og Værdighed til dem, som tog Jarlen af Dage. Denne Tale hørte Jarlen og Trælen, som havde Lys hos sig nede i Grøften. Da sagde Jarlen til Kark: "Hvi bliver du stundom bleg og stundom igjen sort som Jord? Du har da ikke isinde at svige mig?" "Jungenlunde," svarede Kark. Genimod Dag sovnedes Jarlen. Da tog Kark sin Kniv og skar Hovedet af ham og skyndte sig til Olaf Tryggvesson med det. Men han lod den trolose Træl halshugge.

Olaf Tryggvessøns Omvendelse.

Da Olaf Tryggvesson paa sin Vikingesærd kom til Scilly-Øerne, sit han høre, at der paa Æn boede en Spaamand, som forudsagde tilkommende Ting, og at hans Ord som oftest gik i Opfyldelse. Spaamanden var Æneboer og boede i en simpel Hytte. Olaf var nysgjerrig, gik til ham, talte med ham og spurgte ham om mange Ting. Æneboeren svarede med hellig Spaadomsaand: "Du skal vorde en berømmelig Konge og udføre berømmelige Gjerninger; du skal bringe mange Mennesker til Troen og Daaben og paa den Maade gavne baade dig selv og andre. Og for at du ei skal tvile paa dette mit Svar, kan du have det til Tegn, at du ved dine Skibe vil møde Svig og Baghold; det vil komme til Slag, og du vil blive saaret; men inden syv Dage vil du blive lægt igjen og straks efter tage ved Daaben." Olaf drog da ned til sine Skibe, og alt gik, som Æneboeren havde sagt. Han reiste derfor anden Gang hen til Spaamanden, talte mangt og meget med ham og spurgte nøie efter, hvorfra han havde en saadan Visdom. Æneboeren sagde da, at de Kristnes Gud selv lod ham vide alt, hvad han ønskede. Derpaa lærte han Olaf mange af den almægtige Guds store Underværker, og formedelst disse Overtalelser lod Olaf Tryggvesson sig døbe med hele sit Følge. Han opholdt sig der meget længe, lærte sig den rette Tro og havde derfra med sig Præster og andre lærde Mænd til Norge.

Olaf Tryggvessøns Ankomst til Norge.

I sin Ungdom færdedes Olaf Tryggvesson vide om paa Vikingetog; han havde mange Hærskibe og herjede baade i Danmark, Tyskland Frantrige og England. Paa disse Tog lærte han Kristendommen at kjende; han lod sig døbe og blev en ivrig Kristen. Siden gistede han sig med en irlsk Kongedatter ved Navn Gyda og fik store Eiendomme med hende baade i Irland og England. Da var det, at Thore Klakka kom til ham i Dublin for at lokke ham over til Norge eller faa ham dræbt. Olaf forlod da Irland ledsaget af Præster og andre lærde Mænd, som skulde være ham behjælpelige med at indføre Kristendommen i Norge. Han seilede øster i Havet og landede ved Den Møster; her traadte han iland med Korsfets Fane i sin Haand og lod straks synge Messe for sig paa det Sted, hvor Kirken siden blev bygget. Thore Klakka sagde Kongen, at det eneste Raad for ham var ikke at aabenbare, hvem han var, og ikke lade mindste Rys om sig gaa forud, men drage som snarest til Haakon Jarl og komme uventet over ham. Kongen gjorde saa; men da han kom til Agdenæs, havde Bønderne netop gjort Opstand mod Haakon, som straks efter blev dræbt af Trælen Karf.

Olaf Tryggvessøns Kaaring til Norges Konge.

Efter at have holdt Gudstjeneste paa Møster drog Olaf nordpaa for at møde Haakon Jarl. Thore Klakka gav ham det Raad, at han for det første stet ikke skulde aabenbare nogen af Landets Indbyggere, hvem han var, men skynde sig nordest for saa hurtigt som mulig for at komme usforvarende over Jarlen, inden denne endnu havde faaet mindste Anelse om hans Komme. Dette svigefulde Raad, som var beregnet paa at unddrage Olaf Folkets Hjælp og levere ham ukjendt i Jarlens Hænder, fulgte Olaf; men imidlertid havde Bønderne gjort Opstand mod Haakon, som straks efter blev dræbt af Trælen Karl.

Nu stod altsaa Olaf Tryggvessøn, den kristne Konge, som Herre paa Lade, Hedningehyrstens Haakons Gaard, tæt ved det store Afguds-tempel, hvis ibrige Dyrker Haakon havde været, og som nu snart Olaf skulde ødelægge med alle dets Billeder og strækfelige Blodofringer. Ved Efterretningen om Jarlens Drab søgte alle Hovdinge og anseete Mænd i Trøndelagen til Olaf for at bede ham antage Kongedømmet, da de trængte til en Hovding, som kunde forsvare dem mod Haakon Jarls stridbare Sønner. Olaf behøvede ei at lade sig bede herom, og der skævnedes til Thing paa Dren ved Nidelvens Udløb for de otte trondhjemske Fylker. Paa dette Thing, det første, som udtrykkelig nævnes med Navnet "Drething," blev Olaf nu tagen til Konge for det hele Land, saa vidt siges der, som Harald Haarfaagre havde underkastet sig det. Den hele Almue og Mængde løb op og sagde, at ingen anden skulde være Konge end Olaf Tryggvessøn, og Landet blev ham tildømt efter gammel Lov.

Denne Scene paa Drething er det Billedet foreskilder. I Midten af Billedet staar Kongen og modtager Kronen af en gammel Lagmands Haand. Til Venstre sees Kongens Følge, og til Høire sidder nogle endnu mistæntsomme Bondehøvdinge, hvoriblandt Jernskjegge fra Optang og Styrtar fra Gimser. Vagenfor dem staar den ganske unge Bueskytter Einar Lambarstjælver, og Baggrunden dannes af den hyldende Almue.

Slaget ved Svolder.

Kong Olaf Tryggvesøn forlod Vendland med 60 Skibe; alle Smaaskibene, som seilede raskere, gik fra de andre, saa Olaf kun havde 11 Skibe, da han kom til Svolder, og hele den fiendtlige Flaade roede imod ham. Man bad nu Kongen seile sin Vej og ikke lægge til Slag mod saa stor en Hær; men Kongen svarede høit: "Lad Seilene falde; ikke skal mine Mænd tænke paa Flugt; Gud raader for mit Liv; aldrig har jeg flyet i Strid og aldrig skal jeg gjøre det!" Kong Olaf lod saa alle sine Skibe blæse til Samlag. Kongens Skib, Ormen hin lange, laa midt i Flaaden og paa den ene Side Ormen kørte, paa den anden Tranen. Kong Olaf stod paa Løftningen — den høie Agterdel — paa Ormen, høit over de andre Mænd. Han havde et forgyldt Stjold og guldbeslagen Hjelm; over sin Brynne havde han en kort rød Tropic, og han var let at kjende fra de andre. Da Kongen sik se Danskerne lige over for sig, sagde han: "Ikke ræddes vi for de bløde Danske; thi der er intet Mod i dem." Da han fik se Sveahæren, sagde han: "Bedre var det for Svearne at sidde hjemme og slikke sine Blotboller end at slaaes med os." Men da han fik Die paa den norske Jarl, Erik Haakons-søns Hær, sagde han: "Han kan nok synes at have god Grund til at møde os, og af den Hær kan vi vente os en skarp Strid; thi de er Nordmænd som vi."

Nu begyndte Striden; Slaget var skarpt og voldte stort Folkespilde. Mandstabet paa Ormen værgede sig djærvelig; men Fienderne var mange. I Krapperummet paa Ormen stod Einar Tambarshjelver og udsendte det ene dræbende Stud efter det andet. Tredie Gang spændte den dristige Skytter sin Bue; da sprang den med et stærkt Brag. "Hvad var det, som brast?" spurgte Kong Olaf. "Norge af din Haand!" lød Einars Svar. Tilfældt stod bare 8 Mand tilbage paa Ormen, foruden Kongen selv, og da løb han overbord og druknede. Dette Slag stod den 9de September Aar 1000; Olaf var kun 36 Aar. Hans Dronning Thyre, som var fulgt med ham til Vendland, døde saa Dage efter af Sorg.

Olaf den Hellige hos Dale=Gudbrand.

Medens Kong Olaf drog omkring i Landet for at kristne Folket, kom han ogsaa til Gudbrandsdalen. Her boede en Mand, som hed Dale=Gudbrand; han boede paa Gaarden Hundorp i Fron og var som en Konge i Dalen. Da Gudbrand hørte, at Olaf var kommen til Lom og tvang Folket til at lade sig kristne, skar han op Hærpil og stævnedes alle Dolerne til Hundorp. Her stod et prægtigt Billede af Guden Thor. Det blev da aftalt, at Bønderne paa en bestemt Dag skulde holde Thing med Kong Olaf. Kvælden forud spurgte Kongen Gudbrands Søn, som var sendt til ham, hvorledes deres Gud saa ud. "Det er Thor," sagde han, "og han er høi og for med en stor Hammer i Haanden. Han er hul og staar paa en Bænk, naar han er ude. Guld og Sølv er der nok af paa ham, og hver Dag faar han fem Leiver Brød med Kjød til." Kongen kaldte en af sine Mænd ved Navn Kolbein Starke til sig og bød ham næste Morgen paa Thinget at staa ved hans Side med sin store Klubbe, og hvis det traf sig saaledes under hans Tale, at Bønderne vendte sig fra sin Gud, da skulde han slaa til Billedet af alle Kræfter med Klubben.

Den næste Morgen blev Thinget sat, og Afgudsbilledet blev baaret frem og sat midt paa Thingvollen. Først talte Dale=Gudbrand; derpaa stod Kongen op og svarede: "Du undrer dig over, at du ikke kan se vor Gud; men jeg venter, at han snart kommer til os. Derimod undrer jeg mig over, at du vil skræmme os med din Gud, som er blind og døv og hverken kan bjærge sig selv eller andre; jeg tænker, at det snart vil gaa ham galt; thi se nu mod Østen, der kommer vor Gud med meget Lys." Solen stod just op, og alle Bønderne vendte sig mod den. Da slog Kolbein til Thor med Klubben; Billedet brast i mange Stykker, og Mus, Orme og Padder væltede ud. Bønderne blev nu saa rædde, at de løb sin Vej; men Olaf kaldte dem tilbage, mindede dem om deres usle, afmægtige og døde Gud, som ikke kunde hjælpe dem, og bad dem endelig at vælge et af to, enten strats at tage Kristendommen eller at holde Slag med ham. Alle lovede nu at blive Kristne og lade sig døbe. Bispen selv døbte Gudbrand og hans Søn, og Gudbrand lod bygge en Kirke paa sin Gaard og lagde meget Jordegods til den.

Erling Skjalgssøns Død.

Da Olaf den Hellige horte, at Knud den Mægtige var tagen til Konge i Nidaros, samlede han det Mandskab, som vilde følge ham, og fik ialt 13 Skibe. Ved Juletid 1028 sejlede han nordover forbi Fæderen. Erling Skjalgsson, som fik Underretning herom, samlede en stor Hær og satte efter ham. Ved Uforsigtighed skiltes Erling fra sine Skibe og maatte derfor bare med sit eget Skib holde Kamp med Kong Olaf. Da Erlings Folk var faldne, og Erling endnu værgede sig paa det mandigste, raabte Olaf til ham: "Du vender dig imod mig idag, Erling!" Erling svarede: "Klo mod Klo skal Orne rives med hinanden." Da sagde Kongen: "Vil du gaa i min Tjeneste, Erling?" — "Det vil jeg," svarede han, tog Hjelmen af Hovedet og lagde Sværd og Skjold ned. Da stak Kongen ham i Rinden med Øksen og sagde: "Saaledes mærker vi Drottins=Swigeren." I det samme lob Aslak, en af Kongens Mænd, frem og hug til Erling i Hovedet med Øksen, saa den stod fast i Hjernen, og saaledes lod Erling sit Liv. Men Kongen sagde: "Du skulde have Ulykke for dette Hug, Aslak; thi nu hug du Norge af mine Hænder!"

Olaf den Helliges Død.

Bonderne havde samlet en umaadelig Hær, hvormed de mødte Kong Olaf paa Gaarden Stillestad i Trøndelagen. Thore Hund gif frem foran Mærket i Bondehæren og raabte: "Fram, fram Bondemænd!" Kongens Mænd raabte nu ogsaa sit Hærskrig, og Slaget begyndte. Veiret var fagert, og Solen skinnede klart; men førend Slaget var endt, var det saa mørkt som Natten. Striden blev skarp; de, som stod fremst, hug med Sværd; men de, som var dernæst, stak med Spyd, og alle, som gif bagefter, stød med Spyd eller Pile eller kastede med Stene, Haandokser og Træstumper. Mange faldt paa begge Sider; og Kongen selv gif haardt frem. Kong Olaf hug til Thore Hund tværs over Akserne; men Sværdet bed ikke, og det var, som om der røg Støv af Hensdyrloften. Kongen sagde da til Bjørn Stallare: "Slaa du Hunden, som ikke Jern bider paa!" Bjørn vendte Akken om i Haanden og gav Thore et Slag med Akshammeren saa haardt, at han ravede; men straks efter stak Thore Hund Spydet tværs igjennem Bjørn Stallare. Thorstein Knarresmed hug til Olaf, og Hugget rammede den venstre Fod over Knæet. Kongen heldte sig da op til en Sten, kastede Sværdet og bad Gud hjælpe sig. Derpaa stak Thore Hund til ham med sit Spyd, og Stiffet gif under Brynjen og ind i Maven. Da hug Ralf Arnesøn til ham paa den venstre Side af Halsen, og disse tre Saar voldte Kong Olafs Død. Kong Olaf faldt den 31te August 1030, og fra dette Aar regnes Kristendommens Indførelse i Norge.

Magnus den Gode og Kalf Arnesson paa Stiklestad.

Da Olaf den Helliges Søn, Magnus, var bleven Konge, havde Kalf Arnesson i Førstningen stor Del i Landsstyringen; men han maatte snart reise fra Landet. En Dag var Kongen til Gæstebud paa Gaarden Haug ikke langt fra Stiklestad, og ved Madbordet sad Kalf paa den ene Side af ham og Einar Tambarshælver paa den anden. Kongen sagde til Einar, at han havde Lyst til at ride hen til Stiklestad for at se det Sted, hvor hans Fader faldt, og bad ham følge med. "Ikke kan jeg sige dig noget derom," sagde Einar, men lad Kalf følge med, han kan sige dig Tidende om, hvad der skede." Kalf vilde nødig reise med; men det hjalp ikke; han maatte følge med. Da de kom til Stiklestad, spurgte Magnus: "Hvor faldt nu min Fader?" — Kalf pegede med Spydstafet og sagde: "Her laa han falden." — "Hvor var du da, Kalf?" spurgte Kongen. — "Her, hvor jeg nu staar," sagde Kalf. — Kongen blev rød som Blod og sagde: "Da kunde vel din Døs naa ham." — "Min Døs naaede ham ei," svarede Kalf, steg tilhest, red afsted til sin Gaard, og derfra reiste han til Orknoerne.

Slaget ved Standford Bro.

Tostig Jarl i England kom over til Norge og bad den norske Konge, Harald Haardraade, om Hjælp mod sin Broder, den engelske Konge, Harald Godvinesøn. Harald lovede ham sin Hjælp, rustede sig og seilede med en stor Flaade paa 240 Stibe foruden Smaastuder og Forings- skibe til England. I Begyndelsen var han heldig, lagde største Delen af Northumberland under sig og tvang Borgerne i Byen York til at overgive ham sin By. Men imidlertid havde den engelske Konge nærmet sig, uden at Nordmændene vidste om det. Harald Haardraade laa med sin Flaade i Mundingen af Humberflodens Bielv Ufu, nu Duse. En Morgen tidlig gik han i Land med et lidet Følge; da de var kommen over Standford Bro, fik de se en talrig Hær langt borte. Tostig raadede til at vende tilbage til Skibene for at hente Følk og Vaaben; men Harald, som nødigt vilde holdes for modløs, vilde helst prøve en Dyst med det samme. Han stillede da sine Mænd i en lang, men ikke tyk Fylking; derpaa lod han Floiene bøje sig bagover, indtil de naaede sammen, saa at Hæren kom til at danne ligesom en stor Ring med Skjold ved Skjold. Saaledes vilde han værges sig mod Fiendens Rytteri. Efter en kort, men alvorlig Samtale mellem Harald Godvinesøn og hans Broder, Tostig Jarl, begyndte Slaget. De engelske Ryttere sprængte frem mod Nordmændene; men saalænge de stod tætfluttede i Ring og med fremstrakte Spyd, kunde Fienden intet gjøre, skjønt den var meget talrigere. De Engelske rede da tilbage, og Nordmændene var uforsigtige nok til at bryde Ringen og sætte efter dem. Men da kunde de heller ikke længe staa sig imod Overmagten; Harald blev rammet af en Pil i Struben og styrtede død til Jorden, og de fleste af hans Følge faldt rundt om hans Lig. Dette stede den 25de September 1066.

Sigurd Ranesson underkaster sig Kong Sigurd Forsalafarers Dom.

Sigurd Ranesson kom i Strid med Kong Sigurd Forsalafarer om Finneflatten, som han skulde opkræve for Kongen. Kong Sigurd kaldte Sigurd Ranesson en Tyv og paastod, at han mindst skjal 60 Mark fra ham hvert Aar. Men Gystein, Kong Sigurds Broder, som vidste, at Sigurd var uskyldig, paatog sig at forsvare ham til det yderste mod sin Broder. Han lagede det saa, at Sagen tre Gange kom for Retten, men paa Grund af nogle Formseil ligesaa mange Gange afvistes. Da sagde Gystein: "Jeg anser det for Lov, at hvis en Sag paa tre Thing bliver afvist, og man har Vidner herpaa, kan den ikke oftere tages frem, og Dommeren har heller ikke Ret til at dømme i den." Forbitret udbrod da Kong Sigurd: "Det kan hende, at Kong Gystein har saaet denne Sag afvist ved sine Kroglove; men en Ret staar tilbage, som jeg kanske kjender ligesaavel som han, og den skal nu dømme mellem os." Derpaa forlod han Thinget og gik ombord paa sine Skibe med alt sit Folk. — Sent om Aftenen fandt Sigurd Ranesson Leilighed til at komme ombord paa Kong Sigurds Skib; han traf Kongen i Forrummet og kastede sig for hans Fødder med de Ord: "Jeg giver mit Hoved i din Vold, Konge! Gjør med mig, hvad du vil; thi heller vil jeg dø brat, end at Strid for min Skyld skal opstaa mellem dig og din Broder." Kongen taug længe. Endelig sagde han: "Du er sandeligen en ædel Mand Sigurd, og du har taget det Raad, der var os alle gavnligst. En Ulykke forestod saa stor, at Gud alene kan bedømme dens Følger; thi fast havde jeg besluttet imorgen at gaa op paa Jevoldene med alt mit Folk for at kjæmpe med Kong Gystein." Kongen modtog Jorlig og dømte Sigurd til at betale 15 Mark Guld før næste Dags Høimesse, 5 Mark til hver af Brødrene. Men Sigurd Ranesson havde intet at betale med. Endelig fik han laant 5 Mark af sine Venner og gik straks til Gystein for at betale ham. Men Kongen vidste, at han havde maattet laane Guld og stjænkede ham det som Gave. Paa samme Maade blev han behandlet af Kong Olaf. Derpaa gik han til Kong Sigurd, hvem han fortalte, hvorledes alt var gaaet til. "Behold Guldet," sagde Sigurd; "men lov mig, at hvis nogen Uenighed opstaa mellem os Brødre, da skal du være min Ven." "Jeg vil stedse bede til Gud," svarede Sigurd Ranesson, "at ingen Uenighed maa opstaa mellem eder; thi jeg vil eder alle vel. Men hvormeget Guld, jeg end kunde vinde, ja om det kostede mit Liv, saa vil jeg ingen Mand agte høiere end Kong Gystein." Kongen lod ham alligevel beholde Guldet, og Sigurd Ranesson takkede ham og bød ham til Gjestebud hos sig.

Magnus Blindes Død.

Ud paa Hosten i Maret 1139 kom Sigurd Slembedegn og Magnus Blinde tilbage fra Danmark med 30 Skibe for at gjenvinde det tabte Rige. Sigurd Mund og Inge Krogryg seilede imod dem med 20 Skibe, og de mødtes ved Holmengraa, udenfor Strömstad. Her blev et stort Slag; men Dauslerne flygtede straks med sine 18 Skibe, saa at Sigurd bare havde 12 igjen, som snart blev ryddet, det ene efter det andet.

Den blinde Konge laa endnu i sin Seng, da hans Skib allerede paa det nærmeste var ryddet. Da tog Reidar Grjotgardsøn, som længe havde fulgt ham og været hans Hirdmand, Kong Magnus i sit Fang og vilde springe med ham over i et andet Skib; men han blev truffen mellem Afs-terne af et Rastespyd, som gik tværs igjennem ham, og Folk sagde, at Magnus fik sin Bane af det samme Spyd. Reidar faldt baglængs paa Dækket og Magnus ovenpaa ham, og hver Mand talte om, hvor vel og hæderlig han havde fulgt sin Herre og Konge. Lykkelig er den, som faar saadan Ros, lægger Sagaen til.

Sverre Sigurdssøns Tog gennem Vermeland.

Sverre Sigurdssøn blev fostret hos den færøiske Biskop Røe og oplært til Præst; men da han af sin Moder Gunhild fik høre, at hans rette Fader var Kong Sigurd Mund, saa opgav han Præstestanden og drog til Norge, hvor han opjogte Kong Magnus og Erling Jarl og lofkede listig mange Ting ud af dem, som de aldrig skulde have talt om, dersom de havde vidst, hvilke Tanter han gik med. — Derpaa reiste han til sin Frænde, Byrge Jarl i Ostergötland i Sverige og blev der i Julen. For ham aabenbarede han, hvem han var; men han fik ingen Hjælp her; thi Byrge hjalp netop paa den Tid Dystein Møyla. Han begav sig derfor straks paa Veien til Vermeland for at søge Hjælp hos Follvid Lagmand, som var gift med hans Søster. Paa denne Rejse havde han kun en Mand med sig og doiede usigelig meget Ondt. Det var, fortæller Sagaen, aldeles som der i Eventyr fortælles om Kongebørn; han fo'r vild i 7 Dage i store og ubekjendte Stove og led meget baade af Hunger og Kulde. Endelig — det var nok i de sidste Dage af Januar — kom han til Gaarden Hamar ved den nordlige Ende af Beneren; her traf han Levinger af Birkebeinerne's Flok, som havde romt efter Slaget ved Nee 1177. De fortalte ham om Kong Dystein Møylas Fald og vilde nu have ham til Hødding; men Sverre vægrede sig længe, da Birkebeinerne's hele Flok kun bestod af 70 Mand, som alle var stedte i stor Nød; nogle var haardt saarede og klædeløse, og alle var de næsten vaabenløse. Men alle hans Indsigelser hjalp ikke, og de tvang ham til at blive deres Hovedsmand. Derpaa begav Sverre sig med sin lille Flok gennem Vermeland tilbage til Norge. Billedet fremstiller en Scene fra denne Rejse.

Sverre Sigurdssøns Tog over Vossefjeldene.

Medens Kong Sverre med sin lille Flot af Birkebeiner spillede Mester paa Oplandene, tom Kong Magnus og Erling Jarl til Viken, hvor de i Hast samlede en stor Hær. Da Sverre fik Tidende herom, brød han straks op for ad den korteste Veie over Fjeldene at drage til Bergen, og han kom nok saa heldigt frem lige til Bøfs; men her havde der samlet sig en stor Bøndehær, som forsøgte paa at spærre Veien for Birkebeinerne. Under disse Omstændigheder besluttede Sverre at tage den samme Veie tilbage over Høisfjeldene; thi nede i Dalene var der fuldt af Fiender. Men da de kom op paa Fjeldet, brød en frygtelig Snestorm løs. Veiviserne tog seil af Veien, og istedetfor at styre nordover mod Kaardalen holdt de lige mod Ost over de vilde og brede Fjeldstrækninger mellem Murland og Hallingdal. I 8 Dage vankede de om paa disse Fjelde uden Mad, ja uden Vand, saa at de ei smagte andet end Sne. Den fjerde Dag — 31te Oktober — blev Veiret saa forfærdeligt, at en Mand omsom, idet Stormen kastede ham overende med saadan Voldsomhed, at Ryggen blev brudt paa tre Steder. Det eneste, de kunde gjøre, naar Stormbyggerne kom, var at kaste sig ned i Sneen og holde Skjoldene saa fast som muligt over sig. Tilslut blev Mandstabet saa medtaget af Sult, Træthed og Kulde, at de ikke vilde fare længere, og endnu værre blev det, da det lettede op, saa at de kunde se noget fra sig; thi da mærkede de, at de var kommen paa Skrænten af nogle bratte Fjeldhamre. Da overgav de sig saa aldeles til Fortvivelsen, at de begyndte at tale om at styrte sig ned over Fjeldet eller ogsaa bære Vaaben paa hinanden indbyrdes. Men da Sverre hørte dette, irettesatte han dem alvorlig og sagde, at deres Lidelser vel maatte være en Straf for deres Synder, og hvis de angrede disse og med Ydmyghed anraabte Gud om hans Naade, vilde de nok blive hjulpe. Han bad dem derfor at forene sig med ham i Bøn til Gud. Dette gjorde de, og saa fortælles, at inden Bonnen var endt, klarnede Himmelen op, og Solen skinnede saa varmt som ved Midsummerstid.

Birkebeinerne fører den unge Haakon Haakonsson paa Ski til Trondhjem.

Kong Sverres Sønnesøn, Haakon Haakonsson, fødtes paa Gaarden Folfesborg i Eidsberg, hvor han en kort Tid hemmelig fostredes hos Præsten Trond. En Mand i Nærheden og Præsten paatog sig nu i Stilhed at føre det aarsgamle Kongebarn og Moderen til Byen Hamar paa Hedemarken, hvor de antom sent om Juleaften. Dengang var Ivar Bisp i Hamar; han var en stor Uven af Sverres Vt og alle Birkebeinerne, og han indbød dem til sig straks i Julen. Men Birkebeinerne troede ham ikke, og aldrig saa snart led det ud paa Avelden første Juledag, før de sendte Haakon og hans Moder videre. De kom først til Lillehammer, reiste saa til Osterdalen og saa nord til Trondhjem. Paa denne Reise led de stort Besvær af Frost og Sne og maatte ofte om Natten ligge i Stove og Edemarker; engang blev Veiret saa haardt, at de ikke vidste, hvor de var. Kongesønnen blev da given til to raske Skiløbere, som drog afsted med Barnet, saa fort de kunde. Langt om længe kom de endelig til en Lade, hvor de gjorde Fld paa, varmede Barnet og søgte at holde Liv i ham med smeltet Sne. Men her kunde de ikke blive længe; thi det begyndte snart at dryppe over hele Laden, og de fleste syntes derfor, at det var bedre ude end inde. De drog derpaa videre og kom lykkelig og vel til Trondhjem, hvor de blev vel modtagne af Kong Juge, som takkede Gud, der saa vidunderlig havde frelst Barnet fra Fare.

Haakon Haakonsson hos Helge Hvasse.

En Dag, da Drethinget holdtes, fik den unge Haakon Haakonsson Lov fra Stolen til at besøge Astrid over paa Vatte. Om Aftenen kom han ikke hjem før efter Spisetid, og han gik da som sædvanlig hen til Helge Hvasse, en gammel, tro Birtebeiner, som var i Haakon Karls Hird, og som holdt meget af Gutten. Kongesønnen var meget glad og munter; men Helge stødte ham fra sig med de Ord: "Bort med dig; thi idag blev du fradømt din Fædrearv, og derfor bryder jeg mig ikke længere om dig." "Hvor skede det, og hvem gjorde det?" spurgte den otteaarige Gut. "Det skede paa Drethinget," svarede Helge, "og det var Brodrene, Kong Inge og Haakon Jarl, som gjorde det." "Vær ikke vred paa mig for det, min egen Helge," sagde Gutten, "og bryd dig ikke det mindste derom; thi denne Dom vil neppe staa ved Magt, da mine Ombudsmand ikke var tilstede for at svare paa mine Vegne." "Hvem er da dine Ombudsmand?" spurgte Helge. "Det er Gud i Himmelen, den hellige Maria og den hellige Kong Olaf; i deres Hænder har jeg overgivet al min Sag, og jeg er sikker paa, at de vil varetage min Ret og gøre alt vel for mig," svarede Haakon. Da tog Helge Gutten kjerligt i Favn, kyssede ham og sagde: "Tak for de Ord, du der talte, Kongesøn; jeg vilde ikke for meget, at disse Ord skulde være utalte."

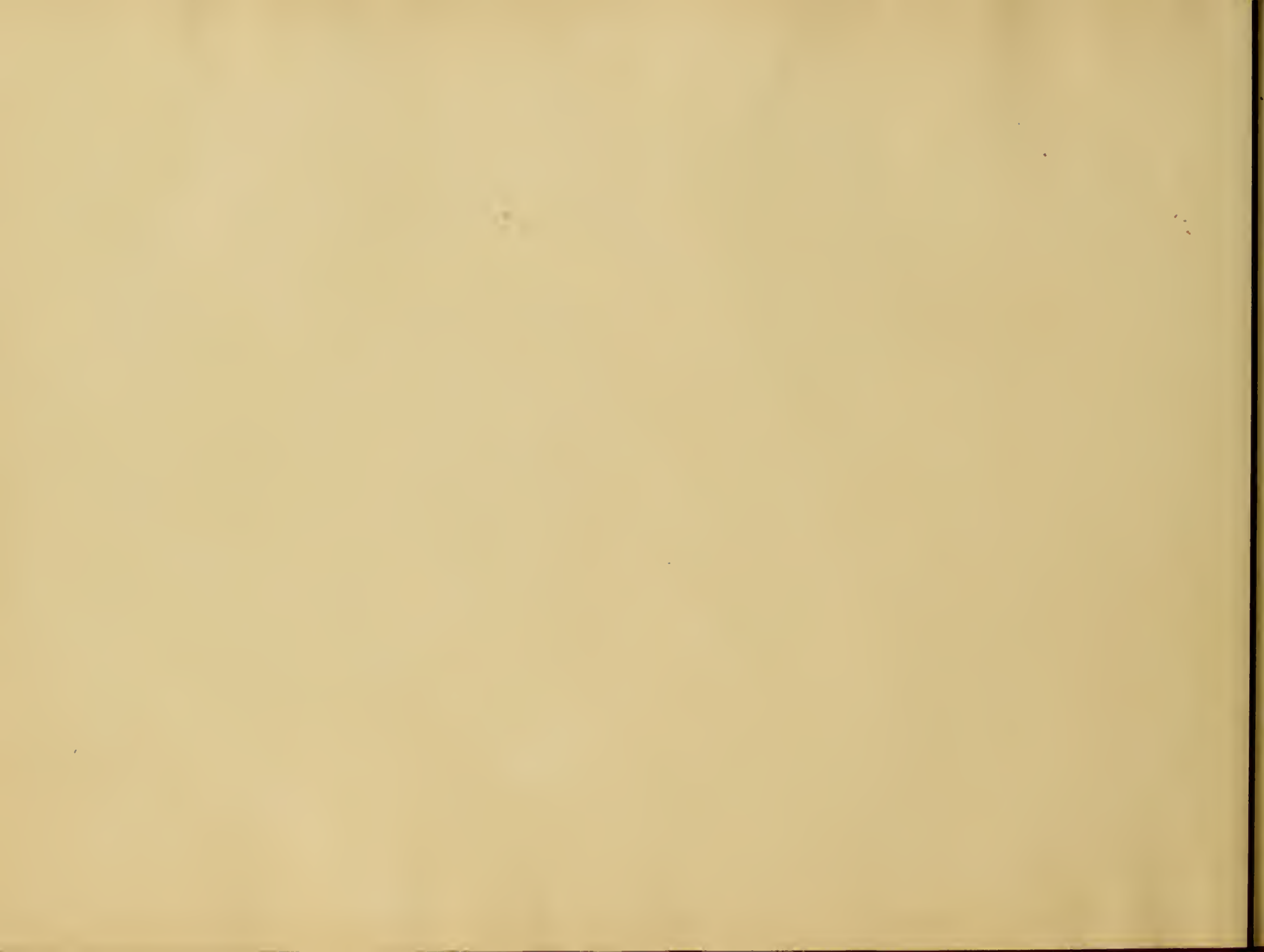
18 Fe '10

JUL -1 1344

11450

LIBRARY OF CONGRESS

0 028 121 706 9